

Et lite menneske på en liten klode
Kan ha store tanker i et lite hode
Sitter så uskyldig, tenker så hardt
Finner ikke svar, men er det så rart
Han er bare et menneske på vår lille jord
Men har havnet i en virkelighet som er så stor

- Eivind Salen

Abstract

Denne oppgaven er et resultat av et syv måneders langt feltarbeid, utført i byen Antigua i Guatemala. Landet har en innholdsrik historie av indre konflikter, undertrykkelse, store sosiale ulikheter og utbredt korrupsjon. Nesten to tredjedeler av den arbeidende befolkningen er tilknyttet uformell sektor, og muligheter for å skaffe en god og sikker inntekt kan være en utfordring. På grunn av sin geografiske posisjon er Guatemala anerkjent som et av de viktigste overføringslandene av ulovlige stoffer i Latin-Amerika. Få muligheter for arbeid og utvikling for unge, familiekonflikter, og økning av kriminelle gjenger, er faktorer som eksponerer grupper av befolkningen for utbredt alkohol og narkotikabruk

Jeg har fulgt en gruppe ungdommer som trakk seg tilbake til et konkret sted i et forsøk på å flykte fra en utfordrende hverdag. Gruppens medlemmer delte noen likhetstrekk både i henhold til arbeid og økonomi, og bruken av midler som alkohol og marihuana, der tiden med venner ble brukt som en pause fra familieproblemer, usikkerhet ved arbeid og bleke framtidsutsikter. Avhandlingen vil fokusere på i hvor stor grad liminalitetsbegrepet kan kaste lys over de sosiale, økonomiske og politiske prosessene mine informanter befinner seg i. Ved å belyse informantene og deres tilhørighet til et konkret sted, gir jeg et bredere bilde av konteksten mange guatemalanere inngår i og skaper.

Det er også et bidrag på forskning av ungdomskultur. Ungdomsalderen er en fase der utviklingen av en selvstendig og uavhengig tilværelse begynner. Antropologien har hatt en vane med å konkludere at ungdomslivet er en liminal fase i seg selv. I denne oppgaven benytter jeg liminalitetsbegrepet ikke for å forstå ulike faser i livssyklusen, men for å skjønne mine informanternes gjentakende bevegelse inn og ut av en liminal tilværelse.

Anerkjennelse

Uten de imøtekommende menneskene jeg møtte gjennom mitt opphold i Antigua, hadde ikke denne oppgaven kommet til. Jeg skylder dem alt.

En hjertelig takk til guttene i Las Rosas, som tok meg inn i gjengen og åpnet seg for meg, og delte sine tanker og meninger, noe jeg setter utrolig stor pris på.

Takk til min veileder Anne Kathrine Larsen for alle innspill og tilbakemeldinger.

Uten mine medstudenter, Karoline, Hanna, Martine og Henrik, hadde ikke mastertiden vært det samme. Selv om jeg til tider kjente på stresset i den grad at jeg ikke alltid deltok i fellesskapet, har jeg satt utrolig stor pris på dele gleder og frustrasjoner, og å komme i mål sammen.

Den lille pausen i form av sosial interaksjon, det være seg med familie eller venner, har vært essensiell for å komme seg gjennom tøffe perioder. Å vite at man har hatt noen å vende seg til har hjulpet meg enormt i denne krevende prosessen. En spesiell takk til mine gode venner Fride, Roger, Espen, min onkel Nils Ola og min kjære mor Anne Grete, som på hver sin måte har hjulpet meg gjennom perioden.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke Diego. Jeg ville ikke klart meg, hverken i feltarbeidsperioden eller i skriveprosessen som fulgte, uten din uendelige støtte, gode og oppløftende ord, og en knusende tro på at dette skulle gå bra.

INNHALDSFORTEGNELSE

<i>Abstract</i>		iii
<i>Anerkjennelse</i>		v
Innledning		1
Strukturering av oppgaven		3
Kapittel 1	Kontekstualisering	5
	Guatemala i perspektiv	
	Antigua Guatemala	10
	<i>El Parque de las Perpetuas Rosas</i>	14
Kapittel 2	Fellesskap og liminalitet	17
	Studier av ungdom og ungdomskultur	
	Liminalitetsbegrepet	19
Kapittel 3	I møte med en annen realitet	23
	Mine informanter	24
	Fokus	25
	Rolle	28
	Ethiske utfordringer	29
Kapittel 4	Gjengen i Las Rosas	31
	Biografier:	
	Juan	32
	Ricardo	36
	Oppdratt til selvstendighet?	38

	Parken Las Rosas	43
	Aktiviteter	46
	Kommunikasjon	47
	Gruppe, gjeng eller nettverk	53
Kapittel 5	Midlertidig ansettelse og usikre arbeidsforhold	57
	Sesongbasert	60
	Å kunne vs å ønske å arbeide	65
	Forhold til penger	67
	Delingsøkonomi	68
Kapittel 6	«Buenas noches poli»	75
	Forhold til politiet	83
	Selvmedisinering	85
	Fra flyktig nytelse til avhengighet	88
Kapittel 7	Der forpliktelser slipper tak	91
	Todelt tilknytning	93
	Las Rosas som liminalt sted	95
	Når bobla sprekker	99
	Hvorfor liminalitet?	101
	Avsluttende betraktninger	103
	Referanseliste	105
	Appendix	111
	Ordliste	113

Innledning

Mine etnografiske beskrivelser er basert på et syv måneders langt feltarbeid, fra januar til august 2017, i byen La Antigua Guatemala i kommunen Sacatepéquez, sør-øst i Guatemala. Antigua Guatemala er situert i den sentrale regionen av landet, og ligger ca. 45 kilometer fra hovedstaden.

Guatemala er et land som, mer enn 20 år etter den lengste borgerkrigen i Amerikas historie, fremdeles sliter med skjev økonomisk fordeling og utbredt korrupsjon (FN, 2015). Mer enn en tredjedel av befolkningen jobber i uformell sektor. En stor del av befolkningen har derfor ikke tilgang til en stabil jobb i formell sektor, med garanti for minimumslønn, tilgang til trygdeordninger, ferier og andre fordeler. Dette har stor påvirkning på hvordan samfunnet struktureres og erfares av den enkelte guatemalaner.

Guatemala har et av de høyeste marijuanaforbruk i Mellom-Amerika (Diaz et al 2009), og har et normalisert forhold til stort inntak av alkohol. Landet er, på grunn av sin geografiske posisjon, anerkjent som et av de viktigste overføringslandene av ulovlige stoffer i Latin-Amerika. Vanskeligheter med å selge sluttproduktet på det internasjonale markedet (på grunn av større kontroller), samt statlig og annen institusjonell korrupsjon, har bidratt til at hjemmemarkedene i økende grad utnyttes (Mellwaine og Moser, 2004, Diaz et al., 2009). For å forstå situasjonen er det viktig å ta hensyn til fattigdom, sosial ulikhet, ulovlig produksjon og ulovlig narkotikahandel (Diaz et al 2009:825). Knappe muligheter for arbeid og utvikling for unge, familiekonflikter, og økning av kriminelle gjenger, er faktorer som ytterligere eksponerer grupper av befolkningen for narkotikabruk. Unge menn mellom 15-18 år mest utsatt (Diaz et al., 2009). Det har også vært lite forskning på de sosiale normene rundt forbruk, og påvirkning det har på sosiale relasjoner (Mellwaine og Moser, 2004, Diaz et al., 2009), noe jeg vil se nærmere på i denne oppgaven.

Et lokalsamfunn med høyt konsum av alkohol og lite muligheter for å få seg en sikker inntekt, gjør at mange av mine informanter søker seg bort fra den realiteten de opplever og de begrensninger som samfunnsstrukturen setter. Stoffbruken blir ofte brukt for å forsterke den frihetsfølelsen og avslappetheten som må til i møte med hverdagens realiteter. Mange søker sammen med likesinnede for å gi mening til sin hverdag, en hverdag med et ønske om å selv ta styring over egen skjebne, og det å ta en pause fra hverdagens bekymringer. Disse møtene skjer på konkrete steder, fordi som innbyggere i et samfunn opererer vi alle innenfor gitte fysiske rammer, som både gir muligheter og begrensninger for sosiale interaksjoner.

Jeg vil i denne oppgaven bruke 'liminalitet' som et analytisk begrep for å gi mening til mine informanternes opplevelser av det å bo i Antigua Guatemala. I samtaler med mine informanter ser jeg behovet de har for å søke sammen i grupper. Dette ser jeg, i likhet med Johansen (2007:450), som et avslappende supplement eller kompensasjon for familiære relasjoner som til tider kan virke tette og frihetsfrarøvende. Mangel på stabilt arbeid har ytterligere ført til et behov av å søke en liminal tilværelse brukt som en pause fra en tidvis utfordrende hverdag. Flere av mine informanter er 'stuck' i en tilværelse av, samtidig som de er i en stadig kollektiv bevegelse bort fra, den realiteten de opplever. De befinner seg i det jeg betrakter som en gjentakende 'liminal' fase, for å bruke Victor Turners (1969, 1974) begrep. Turner snakker om et indre liminalt stadium av innvielse, som bryter ned personlig overlegenhet og stolthet og skaper et bånd av kameratskap fra person til person. Denne følelsen er typisk for blant annet ungdommer, en følelse av at alle er i samme båt, der folk ser hverandre ansikt til ansikt. I liminalfasen er man hverken her eller der, men 'betwixt and between' - mellomliggende - mellom statuser og klassifiseringer i den sosiale strukturen. Mange av mine informanter benytter seg av diverse metoder for å søke bort fra det mange opplever som en krevende situasjon. Når mine informanter kommer sammen i kraft av å være i lignende livssituasjon, kan de finne en glede i å dele erfaringer, frustrasjoner og gleder. Gjennom disse møtene utvikles en følelse av et fellesskap av likeverdighet, et *communitas*. Jeg vil argumentere for at mine informanter har en gjentakende bevegelse inn og ut av en form for en liminalsfære, parken, der de koblet helt ut for en stund, og deretter reintegrerte seg i samfunnsstrukturen igjen.

Mine informanter trakk seg tilbake til et konkret sted hvor de tok avstand fra en utfordrende hverdag med problemer, skuffelser og utfordringer, til en tilværelse der de selv til en viss grad kunne kontrollere sine omgivelser. Dette konkrete stedet ble grunnlaget for min etnografiske analyse, det jeg har valgt å kalle «parken Las Rosas»¹. Gjengens medlemmer delte noen likhetstrekk både i henhold til arbeid og økonomi, og bruken av midler som alkohol og marihuana, der tiden med venner ble brukt som en pause fra familieproblemer, usikkerhet ved arbeid og bleke framtidsutsikter.

Ved å belyse informantene og deres tilhørighet til et konkret sted, «parken Las Rosas», gir jeg et bredere bilde av konteksten mange guatemalanere inngår i og skaper.

Strukturering av oppgaven

I kapittel 1 introduserer jeg feltstedet og ser på den bredere konteksten som mine informanter inngår i. Jeg presenterer et kort historisk tilbakeblikk av landet Guatemala, for så å gi et bilde av felten, byen Antigua og parken Las Rosas.

Kapittel 2 presenterer liminal-begrepet, for å gi mening til min etnografi.

I kapittel 3 presenterer jeg mine forskningsmetoder for å samle inn mine etnografiske data. Mine metoder påvirket min tilgang til informantene, og ga både utfordringer, begrensninger og muligheter i møte med 'the ethnographic other'.

I kapittel 4 personaliseres mitt feltarbeid gjennom informanter og deres tidligere erfaringer og vei inn mot en følelse av tilhørighet og *communitas*. Videre tar jeg for meg samhandling og organisasjon av gruppa, samt hvordan de brukte parken som deres oppholdssted for utøvelse av fritidsaktiviteter og «time-out».

Kapittel 5 tar for seg mangelen på arbeid og begrensede muligheter for fast ansettelse. Kapitlet viser mine informanters håndtering av situasjonen og økonomiske utfordringer.

¹ Se side 23 for forklaring av navnet

Kapittel 6 presenterer informantenes flukt fra sin marginaliserte situasjon gjennom anskaffelse og bruk av alkohol og rusmidler.

I kapittel 7 analyserer jeg i hvilken grad liminalitetsbegrepet er passende for mine informanternes erfaringer i sin opplevde realitet.

I siste kapittel presenterer jeg noen avsluttende betraktninger.

Denne oppgaven viser hvordan informantene forholder seg til realitetene de står overfor, hvordan de bruker de mulighetene de har, eller, kanskje heller hvordan de selv tar kontroll over en til tider krevende situasjon ved å fjerne seg fra sin opplevde realitet. Mine informanter er på et vis stedfaste, de bruker et konkret fysisk sted, parken, til å møtes, omgås, være, store deler av dagen. Samtidig er de i konstant bevegelse, på flukt fra seg selv og sin situasjon.

Kapittel 1

Kontekstualisering

Guatemala ligger i Mellom-Amerika og grenser til Mexico i nord-vest, Belize i nord-øst, og til El Salvador og Honduras i sør-øst. Landet består av 22 fylker som er delt inn i 332 kommuner, med en befolkning på rundt 16 millioner. Hovedstaden Guatemala by huser det meste av industri og den moderne sektor. Mayaene, landets urfolk, utgjør flertallet av Guatemalas landlige og fattige befolkning (Ekern og Bendiksby, 2001).

Landet presenterer et kulturelt mangfold, og er en av de tettest befolkede landene i Mellom-Amerika (Ekern og Bendiksby, 2001). Guatemala beskrives som «Latin-Amerika i et nøtteskall» (ibid, s. 1), og jeg opplevde som et land fylt av kultur og tradisjoner, rytme, musikk, farger, vakker natur med fjell og vulkaner, og med store kontraster mellom rike og fattige. Guatemala holder en interessant historie blant annet om diktatorer og en langvarig kamp om rettigheter, særlig blant landets urfolk.

Figur 1: Kart over Guatemala. Kilde: Visit Antigua

Historisk tilbakeblikk

Tidlig fjortende århundre grunnla herskere i Quiché-rike en ny hovedstad ved Utalán og begynte å bygge et imperium, der deres territorium utvidet seg over regionen som nå er vestlige Guatemala (Komisaruk, 2013). Spanjolene, med sine innfødte meksikanske allierte, ankom i 1524, ledet av den spanske beryktede erobreren Pedro de Alvarado. Alvarado hevdet Guatemala som erobret territorium da han "grunnla" en spansk hovedstad, som han kalte Santiago. Spanjolene flyttet deres hovedstad flere ganger, hvor den bar samme navn hvert sted, før det endte i dagens Guatemala by. Under erobringen ble tusenvis av indianere tatt som slaver, som blant annet ble ansvarlig for å levere arbeidskraft og forsyning for kolonien.

Guatemala erklærte seg som selvstendig fra Spania den 15. september i 1821. Landet en lang historie av diktaturer, og opplevd raske økonomiske forandringer og regimeskifter. Bedrageri og manipulerte valg, militær politisk makt, lite økonomisk vekst og stor undertrykkelse og etnisk inndeling er bare noen av faktorene landets innbyggere har gått igjennom gjennom i tiden etter selvstendighet (Booth et al., 2006).

Et hvert forsøk av den moderne guatemalanske staten med å utrydde kulturell splittelse for å skape en enhetlig nasjon har falt igjennom. Lang misnøye med myndighetenes ekstreme maktmisbruk og korrupsjon, store forskjellene mellom fattige og rike, og statens hardnakkede assimileringpolitikk mot landets urfolk førte til en brutal borgerkrig og folkemord, omtalt som *La Violencia* (Sanford, 2003). Den 36 år lange krigen pågikk fra 1960-1996, hvilket gjør det til den lengste i Amerikas historie, som resulterte i over 200 000 døde og én million mennesker ble tvunget til å legge på flukt (French, 2008).

I de to år lange fredsforhandlingene utarbeidet partene avtaler om menneskerettigheter, bosetting av flyktninger, historiske oppklaringer og indianernes rettigheter (Booth et al., 2006). Etterkrigstiden har representert fremgang vedrørende frihet og politisk demokrati, så vel som i identiteten og rettigheter hos urfolk (Burrell, 2010), og det har blitt satt spesiell fokus på menneskerettigheter.

Situasjonen i dag

Det er mer enn 20 år siden fredsavtalen ble skrevet under, men svake og korrupte statsapparater og skjev økonomisk fordeling, vold, utrygghet og gjengkriminalitet er fremdeles et stort samfunnsproblem (FN, 2015). Blant annet ble Guatemalas skatt og toll-myndighet² i 2015 avslørt for å ha stjålet millioner fra staten gjennom en ordning som ga mulighet til å unnvike importskatter. Både daværende visepresident Roxana Baldetti og daværende president Otto Pérez Molina ble også koblet til nettverket, og trakk seg fra sine poster etter at skandalen utløste masseprotester (BBC Mundo, 2015).

Nåværende president Jimmy Morales, innsatt i 2015, som blant annet er beskyldt for ulovlig valgkampfinansiering under kampanjen i 2015, kan som følge av immunitet ikke rettsforfølges. I slutten av 2017 foreslo nasjonalforsamlingen lovendringer. Disse har blitt møtt med kritikk, der det hevdes at lovendringene åpner for mer korrupsjon og straffefrihet i Guatemala (LAG, 2017). Dersom endringene i straffeloven gjennomføres, begrenser dette strafferettslig forfølgelse av ytterligere politikere og partisekretærer (ibid).

Arbeidsforhold

Rundt 6,6 millioner mennesker som utgjør den økonomisk aktive befolkningen i Guatemala³. De som inngår i disse tallene er personer over 15 år som har utført en form for økonomisk aktivitet i minst én time i løpet av en måned og mottatt noen form for økonomisk godtgjørelse for sitt arbeid. Den største andelen er engasjert innenfor jordbruk og handel, og undersøkelsen viser også at markedet i stor grad preges av private aktører. Statistikken indikerer at 97,7 % av guatemalere i arbeidssalder er aktive, som i teorien er et positivt tall som tilsier at de aller fleste har arbeid i landet, og at Guatemala har høyere sysselsetting enn blant andre mange land i for eksempel Europa. Men ser man nærmere på saken, er ikke situasjonen bare positivt for landets innbyggere. I Guatemala på nasjonalt nivå er det anslått at 69,7% av befolkningen jobber i uformell sektor, noe som betyr at de er ubeskyttet av arbeidslovgivningen og

2 Kjent som SAT (*Superintendencia de Administración Tributaria*)

3 Tallene som følger bygger på statistikk fra INEs (Instituto Nacional de Estadística - det nasjonale statistiske institutt) nasjonale undersøkelser for sysselsetting og økonomi(INE 2017a)

ikke er sikker på at inntektene er stabile hver måned. Offentlige velferdsordninger som *La Canasta Básica*, som inkluderer betaling av viktige varer og tjenester som utdanning, helse, bolig og transport, er uoppnåelig for de som har uformell sysselsetting. Barnarbeid, oftest som følge av husholdninger i situasjoner med generell og ekstrem fattigdom, er også et stort problem innen enkelte næringer, særlig i rurale områder (Ministerio de Trabajo y Previsión Social, 2017).

Gjennomsnittlig nasjonal lønn er rundt 2423 norske kroner i måneden⁴, men de som tjener mest, tjener opptil 20 ganger så mye som de som tjener minst (INE, 2017a). INE (2017a) anslår den estimerte prisen på mat for en familie på fem medlemmer på en måned er Q3405.60. Det vil si at med denne lønnen kan ansatte nesten ikke kjøpe mat for å overleve.

4 Dette tilsvarer rundt Q2230, den nasjonale valutaen. Bokstaven Q foran et tall symboliserer quetzales, den nasjonale valuta i Guatemala. 100 quetzales er det samme som 110.55 norske kroner per kursen 10 april 2018

Figur 2: Kartillustrasjon av Antigua, med oversikt over veier, kirker og monumenter, og populære spisesteder. Kilde: Municipalidad de La Antigua Guatemala

Antigua Guatemala

Byen har rundt 45,393 innbyggere (INE, 2013), og befinner seg på en høyde på 1.530,17 meter over havet. Derfor er klimaet generelt temperert, men behagelig. *Antigua* betyr gammel, og Antigua Guatemala betyr gamle Guatemala. Tidligere het byen Santiago de los Caballeros de Guatemala. Det var en av de viktigste byene og hovedstad i landet frem til 29.juli 1773, før et kraftig jordskjelv ga behov for å flytte byen til et tryggere sted (Deguate, 2005, Xplorando Guatemala, 2015).

Antigua er forholdsvis liten. Det meste – butikker, skoler, marked - er innen en gangavstand, og å bevege seg til fots ble som regel valgte fremkomstmåte i perioden jeg var der. Har man dårlig tid en dag, kan man hoppe på en av bussene som kjører til eller fra busstasjonen, eller ta en tuktuk⁵. Bussen kostet bare 2Q, mens tuktuk kunne komme mellom 10-30Q alt ettersom hvor langt man skulle og hvor god man er til å forhandle pris. Tar man seg en rundtur i byen er det tydelig at turismen preger bybildet. Nærmest i hver en gate, rundt hver en sving, møter man på ulike spanskskoler for å lære språket, hoteller og hosteller for å tilbringe natten, og reisebyråer som kunne bistå med utflukter for å klatre opp vulkaner, eller besøke landets mange andre turistmål. Nærmere sentrum finner man også en mengde butikker og markeder som selger tradisjonelle plagg og suvenirer, restauranter, kafeer, barer og utesteder. Lyden av spanske rytmer høres nesten fra samtlige virksomheter. I hjertet av byen ligger sentralparken *Parque Central* eller *Plaza Mayor*. Mange latinamerikanske byer er bygd etter samme mønster, der man har en *plaza* i sentrum av byen hvor hovedgatene springer ut i fra. Parken er en

5 Små kjøretøy som smyger seg raskt mellom bilene i trafikken

stor åpen plass med en fontene i midten, omgitt av benker, blomsterbed, plener og trær. Det myldret av mennesker. Noen kom for å lese avisa eller slappe av på en av de mange benkene i parken, andre møtte sine venner og eller slo av en prat. Turister som nettopp hadde ankommet lette etter et sted å bo, eller var på vei til å besøke sin neste destinasjon, det være seg ruiner, utkikksposter, kirker eller markeder. Som samlingssted for så mange mennesker var det også et attraktivt sted for å selge varer og tjenester; Kvinner i tradisjonelle Maya-drakter gikk rundt og tilbød sine produkter som hårbånd og smykker, noen pusset sko eller solgte blomster og ballonger, og barn og ungdom gikk rundt og solgte *chicles* - tyggis, sigaretter og fyrstikker eller drops og søtsaker. Med flust av butikker og turistfokuset industrinæring, var konkurransen stor, og det å gå rundt med sine varer kunne øke sjansene for salg.

Følger man en av hovedgåtene ut fra parken kommer man til det lokale markedet, der man møter et pulserende og fascinerende folkeliv. Inne i markedet slipper man bort fra trafikken, og går inn i en verden av salgsboder tett i tett. Her får man kjøpt det meste; dagligvarer, klær, skjønnhetsprodukter, frukt og grønt, skolesaker, søppelbøtter og teknologiske dupperingser – nær sagt hva om helst. Man kan også ta seg en pause og kjøpe en matbit til en billig penge. Jo lenger inn i labyrinten av utsalgssteder man kom, jo vanskeligere kunne det være å finne veien ut med mindre man var lommekjent.

Det var nærmest alltid folk i Antiguas gater, men i hverdagene når mørket kom

opplevde jeg at litt av folkelivet stilnet. Selv om byen ifølge mine informanter er roligere enn mange andre steder i landet, med mindre kriminalitet, ble jeg anbefalt å ikke bevege seg ut etter klokken 8 når solen hadde gått ned. I hovedstaden finnes det *mara*, en samlebetegnelse på ulike kriminelle gjengmiljøer, som står for mye volden og usikkerheten i landet, men i følge mine informanter finnes det ikke *maras* i Antigua. Med en gang innbyggerne legger merke til noe mistenkelig, ringer de politiet (Mer om *mara* på side 54). Derimot meldte rapporter i nyhetene og fortellinger fra innbyggerne om personer på motorsykler med våpen som raner intet-anende turister eller folk som går alene, og jenter er spesielt utsatt. I helgene livner gatene opp igjen i nattens timer, der folk kommer fra fjernt og nært for å feste med turistene i de mange nattklubbene i byen.

Antigua er kjent for sin spanske renesansarkitektur og dens barokke fasader, og for sine mange ruiner og katolske kirker. Byen er utformet med rette linje, der gatene er orientert fra nord til sør og fra øst til vest, og med en sentral park (Se figur 2). Ingen

moderne stilbygging forstyrrer den koloniale kontinuiteten i arkitekturen, og byen har bevart sine karakteristiske brosteinslagte gater. Mange bygninger er holdt intakte, og noen strukturer har blitt restaurert. Byen har blitt erklært som nasjonalmonument, amerikansk monument, og i 1979 ble det erklært en verdensarv og kulturarv av FNs utdannings-, vitenskaps- og

kulturorganisasjon UNESCO (UNESCO, u.å.). I tillegg til byens historiske preg, kan man også i nærheten finne vulkanene Agua, Fuego og Acatenango, på høyder mellom 3700-4000 moh. Fra byen kan man se den aktive Vulkan Fuego ha utbrudd nærmest hver dag, dog er det ikke farlig for nærområdet.

Økonomien i byen er variert, og beveger seg rundt landbruksproduksjon, som høsting av kaffe og grønnsaker, og handel, som tekstiler, treartikler, håndverksproduksjon av typiske stoffer, og keramikk. Men mest av alt er byens økonomi knyttet opp mot turismen. Det gunstige klimaet i regionen gjør kolonistaden til et turistmål tilgjengelig

i alle årstider, og besøkes av turister fra hele verden. Perioden mellom februar og april er mest populær, særlig på grunn av feiringen av Semana Santa, også kalt Semana Mayor. Den katolske tradisjonen, som varer i 40 dager og avsluttes med Semana Santa - den hellige uken, ble innført av spanjolene i kolonitiden er en stor turistattraksjon som gjenopplives år etter år for å minnes Jesu Kristi lidelse, død og oppstandelse (La Capital, 2017).

Selv opplevde jeg denne storslåtte markeringen under min feltperiode, der byen forvandlet seg til et mylder av mennesker, fra nært og fjernt, som samlet seg ute i fellesskap for å bevitne de høytidelige begivenhetene. De katolske kirkene i byen illustrerte bibelske historier og dekorerte med av blomster og frukter, kalt *velación*. Salgsboder stilte seg opp over hele byen, og utenfor kirkene, for å selge tradisjonell mat, søtsaker, forfriskelser og suvernirer. Tusenvis trakk til gatene for å se på og ta bilder av de store «folketogene» som forflyttet seg rundt i gatene hver søndag i perioden, kalt *procesión*, der personer kledd i knall-lilla drakter bar på fremstillinger av Jesus bærende på korset (eller – når han var død – i en kiste) og gråtende jomfru Maria. Folketoget ledsages av korps som spiller dyster og sorgtung musikk. Før folketoget passerer dekkes Antigua med kunstneriske flerfarget 'tepper' av blomster og sagflis med vakre mønstre og bilder, laget spesielt for anledningen. Semana Santa avsluttes med Jesu oppstandelse, der markeringen endrer seg fra dyster og sorgtung,

til en folkefest, markert med oppskyting av fyrverkeri, live-musikk, dans, farger og fest. Markeringen skjer flere steder i landet, men er størst i Antigua, og er en stor bidragsyter til turistindustrien da det begivenheten er veldig populær både blant guatemalanske turister og utenlandske turister (ibid).

El Parque de las Perpetuas Rosas

Trakk man seg litt ut av byens kjerne og litt i utkanten, opplevdes det roligere og det var mindre gjennomfart av mennesker. Det var en og annen kiosk, men ellers lite foretak å se. Rundt de mindre fritidsområdene og parkene er det vanligvis litt salg av enkel mat, frukt, og selvfølgelig tortillas til «de tre måltidene om dagen» som mine informanter kalte det.. Et av disse områdene var et sted jeg velger å kalle *El Parque de las Perpetuas Rosas*, forkortet til Las Rosas i teksten. Med sin litt avsides men likevel sentrale beliggenhet, ble området hyppig brukt av mine informanter.

Langs noen busker fant man langstrakte steinbenker som møttes og dannet et lite hjørne. Noen steder stakk buskene ut på toppen, der mine informanter hadde satt inn planker og litt plastikk som fungerte som ly for det tidvise regnet som uventet kunne skylle ned og sette en stopper for eventuelle akrobatiske aktiviteter. Området var åpen ut mot lite trafikkerte veier, hvor det tidvis kom forbipasserende som kastet nysgjerrige blikk de unge menneskene og deres utfoldelser.

Steinbenkene ble hyppig brukt som samlingsplassen til gruppa. Der kunne man skue unge i energiske samtaler, flasker med øl plassert bortover langs benkene eller en røyk stige opp til himmels idét en joint eller en pipe med cannabis ble sendt på rundgang. Mine informanter samlet seg her gjennom hele året, morgen, ettermiddag og kveld, i akseptabel avstand fra byens larm og mylder. Fritidsaktiviteter som skating, med triksing på stenger eller langs benker og ned trapper, foregikk mens de på sidelinjen fulgte ivrig eller sporadisk med, eller de kunne leke med ball, slappe av, knytte nye eller dyrke gamle bekjenskaper og nyte livets ro.

I kapitlet som følger vil jeg belyse min teoretiske bakgrunn, og presentere liminal/liminoid-begrepet.

Kapittel 2

Fellesskap og liminalitet

Studier av ungdom og ungdomskultur

Jan Brøgger (1993) har ved hjelp av Ferdinand Tönnies (1957) begreper analysert den moderne (vestlige) verden som *gesellschaft*, der hvert enkelt individ har uniplexe relasjoner til andre i ulike situasjoner. Familien i det moderne samfunn blir ofte tenkt på som *gemeinschaft*, som han omtalte som landsbyfellesskap, med multiplekse relasjoner til nærtstående mennesker. Sosialpsykologen Charles Horton Cooley (1864-1929) bruker termen primærgrupper for å beskrive relasjoner som karakteriseres av nærhet, ansikt-til-ansikt-kontakt og samarbeid. I følge Cooley er primærgruppen primær i den forstand at den gir oss en følelse av sosial tilhørighet og følelsesmessig trygghet (Levin og Trost, 2005:38, 74). Det som regnes som en av de mest klassiske primærgruppene er familien. Da tenker man gjerne på kjernefamilien, der mor og far bor sammen og har ett eller flere barn sammen.

Stein E. Johansen (2007) videreutviklet de to kategoriene *gemeinschaft* og *gesellschaft*, og foreslo en tredje mellomliggende kategori som karakteriseres av personlig frihet, der « individet trer inn i sosiale subsystemer med større frihet og mindre forpliktelser enn i familien, men med større emosjonelt engasjement og mer intimt enn i den offentlige sfære» (Johansen, 2007:449). Et av eksemplene på en slik kategori er (de voksne) vennekretser;

«Disse kan ses som et ettertraktet og mer avslappet **supplement** til (eller kompensasjon for) familiære relasjoner som stundom kan føles tyngende tette. I vennekretsen kan man på den annen side fortsatt være seg selv uten den offentlige sfæres krav til robotaktig anonymitet. Tilbudet på slike fritidsmiljøer, avskjernet fra det borgerlige samfunns tradisjonelle bærebjelker: arbeidet og familien, synes å være en fase av sterk ekspansjon. Det er også en markert tendens til å **omdefinere** familielivets tradisjonelle relasjoner av personlig trygghet til relasjoner av personlig frihet. Slik sett innebærer den moderne kulturens utvikling snarere en flukt **til** friheten enn **fra** friheten, som gjør at forståelsen av den tredje form for fellesskap, den personlige frihet, må tas høyst alvorlig»(Johansen, 2007:450, uthevelser i opprinnelig tekst)

Selv om Johansen omtaler dette som *de voksne* vennekretser, går kategorien like godt inn i ungdomstidens dannelse av vennegrupper.

Både Cooleys primærgrupper, *gemeinschaft* og denne tredje kategorien av personlige frie relasjoner kan sees som nært beslektet av Victor Turners begrep om *communitas*. Turner sammenfatter *communitas* som et bånd av kameratskap mellom personer. Edith Turner (2012), Victor Turners kone, videreutviklet ideen om *communitas*, og mener det har vært en unngåelse av å skrive om fenomenet i antropologien. Boken gir ingen eksakt definisjon av *communitas* og selv sier hun at det ikke kan defineres, men kommer likevel med eksempler på hva det er. Innledningsvis foreslår hun at det refererer til «en gruppefølelse når deres liv sammen tar full mening» (2012:1) eller «en gruppes glede i å dele erfaringer med ens medmennesker» (2012:2). Videre utvider hun dette til å være 'i sonen' sammen eller 'in flow' - på bølgelengde. *Communitas* er samværet i seg selv, og som liminaliteten en tilstand av å være *betwixt and between*. Det gjør folk i stand til å organisere og jobbe sammen, og vil i følge Turner utvikle blant annet organisatoriske vaner, strukturer, og regler for oppførsel. Som tittelen tilsier er det gledelig sosial omgang, og vi som antropologer må «bruke estimeringsverktøyene og målestavene til *communitas* selv - det vil si, det vi kaller det menneskelige hjerte - for å studere det» (2012:8). Antropologiske studier har fokusert lite på person-til-person følelser med mindre det kan vises en form for objektivitet. Ved å presentere et lappeteppes av historier, fra eget liv, fra venner og studenter, og fra det bredere etnografiske landskapet, viser hun fenomenet i aksjon.

Alle disse begrepene; primærgruppe, *gemeinschaft*, (den voksne) vennekrets og *communitas*, har til felles de nære og følelsesmessige bånd mellom mennesker. Fellesskapets bånd er samlende.

Ungdomsalderen er en fase der utviklingen av en selvstendig og uavhengig tilværelse begynner. Rollen av voksne (f.eks. foreldre) i prosessen av sosialisering er uten tvil et sentralt element i forståelsen av ungdom, men det må også vektlegges måten de sosialiserer seg selv og hverandre når de går inn i ungdomsårene. Mange av

barndommens roller og virksomheter i og utenfor hjemmet blir avvirket eller endrer form, nye relasjoner formes og deltar i nye sosiale hendelser. Man begynner i større grad å rive seg løs fra og relatere seg til sine foreldre på en ny måte (Tetzchner, 2005). I følge Mary Bulcholtz (2002) er det gjort lite forskning på ungdomskultur innen antropologi inntil nylig, og ungdomspraksiser er mer studert i sosiologien og psykologien enn i antropologien. Antropologer har hatt til vane å studere ungdomstiden som en liminalfase mellom barn og voksen, ofte markert gjennom rites de passage, med fokus på ungdom som ventende på det voksne liv (Bulcholtz, 2002). Jeg kan slutte meg til Bulcholtz (2002) ønske om at antropologien bør ta mer hensyn til ungdomssentrert interaksjon, med sine egne identiteter og praksis, som hverken er øvelser for det voksne liv eller rettet mot det å være voksen. Studier av ungdom må vektlegge her og nå av unge menneskers opplevelser, de sosiale og kulturelle praksiser de skaper deres verden gjennom (Bulcholtz, 2002:532).

Det er ikke uvanlig at ungdommer søker sammen i grupper, og begynner å oppfatte seg som del av ulike kollektiv. Deltakelsen i grupper er, slik som familien i tidlig alder, med på å forme ungdommers væremåte og oppfattelse av seg selv og omverdenen. I sosiologien og sosialantropologien utgjøres et kollektiv av en «pluralitet av individer, som enten betrakter seg som like eller har samme adferd og felles omstendigheter» (Jenkins, 2006:106). Et medlemskap i en gruppe eller nettverk tilbyr oss sosial identitet og tillater selvevaluering, noe som er meningsfullt for individet. Det er en følelse av likhet med andre, en fremstilling av hvem man er og økt selvverd. Det har også knyttet til seg former for adferd som er passende.

Liminalitetsbegrepet

Begrepet liminal kommer opprinnelig fra kulturforsker Arnold van Gennep i forbindelse med ritualer, og har i senere tid blitt videreutviklet av Victor Turner. Van Gennep definerte *rites de passage*, eller overgangsritualer, som «ritualer som følger med hver forandring av sted, tilstand⁶, sosial stilling og alder» (Gennep, 1909). Alle overgangsritualer er markert ved tre faser; separasjon, liminalitet og aggregering. Første fase består av symbolsk oppførsel der individet eller gruppen adskilles enten et

6 Tilstand forklarte Turner som «enhver form for stabil eller tilbakevinnende tilstand som er kulturelt anerkjent»(Turner, 1969:94)

tidligere fast punkt i den sosiale strukturen, fra et sett av kulturelle forhold (en tilstand) eller fra begge. Den andre fasen, som van Gennep kalte liminalfasen, er en mellomliggende periode der subjektet har få eller ingen av egenskapene til fortiden eller den kommende tilstanden. I den tredje fasen gjeninnføres man til den sosiale strukturen. Man forventes å oppføre seg i samsvar med vanlige normer og regler i det sosiale systemet (Turner, 1969:94-5). Det trepartslige systemet separasjon / liminalitet / reintegrasjon introdusert av van Gennep tilpasset Turner ytterligere slik at det rituelle øyeblikket kunne sees å være stadig mer valgfritt i mindre begrensede og mer sekulariserte samfunn. Jeg vil ta utgangspunkt i den marginale og liminale perioden gjennom bruk av Turners forståelse.

Turner (1974) delte liminalbegrepet i to kategorisk forskjellige konsepter, *liminal* og *liminoid* tilstand, der den førstnevnte var ment til å beskrive sosiale og kulturelle ritualer i tradisjonelle samfunn. Den sistnevnte, introdusert i 1974, var for å beskrive lignende erfaringer i åpne, moderne, komplekse samfunn, hvor det ikke hadde den samme innvirkning på samfunnet som helhet.

Liminalfasen kan markeres ved hjelp av symboler i samfunn som ritualiserer sosiale og kulturelle overganger. Turner gir blant annet eksempel fra Ndembu-stammen i Zambia, der deres kommende høvding blir midlertidig strippet for sine eiendeler og sin status til en liminal tilværelse, hånet og ydmyket av resten av samfunnets medlemmer, før han får innta høvdingrollen. Man kan også nevne konfirmasjoner, bar/bat mitzvaer eller *quinceañera*, der fester eller feiringer utføres i ulike land på ulike vis, og er med på å symbolisere overganger i forbindelse med det å bli eldre – en overgang fra barn til voksen. Dette er noen av de eksemplene der liminalfasen er tydeligst å definere, da det markeres tungt med symboler og handlinger. Liminoid fenomenet foregår, i følge Turner (1974), i den komplekse industrielle verden, der de er produktet av individuell- eller gruppe innsats.

Turner (1974) skilte de dem i to kategorier ved å liste opp karakteristikk som reflekterer hver sitt grunnlag for sosial solidaritet. Turners kriterier har, i følge Spiegel (2011), blitt brukt til å hevde en primitiv versus sivilisert distinksjon, der liminal sammenfaller med primitive samfunn, og liminoid med moderne samfunn. Spiegel

tilbyr derimot en alternativ måte å se liminalitet på, ved å se de to konseptene liminal og liminoid som motsatte poler i et kontinuum som strekker seg mellom to ideelle sosiale situasjoner (Spiegel, 2011:11). Han beskriver den ideelle liminale polen som et kollektivt drevet, samfunnsomfattende og intense inversjoner som bare er for å reprodusere og styrke eksisterende strukturer og samfunnsmessig solidaritet. Den ideelle liminoide polen har like følsomme og intense inversjoner, men som forstyrrer eller bryter gamle sosiale solidariteter for å muliggjøre en ny sammensetning av sosiale strukturer (Spiegel, 2011:16). Begge er mellomliggende perioder av menneskelig sosial tilværelse hvor hverdagens normer og regler midlertidig endres eller opphøres, og en alternativ tilværelse blir praktisert, som gjør dem vanskelig å skille da alle slike sosiale situasjoner vil ha aspekter ved seg fra både liminal og liminoid. Ved å se på dem som en del av et kontinuum, vil graden av hver av dem være det som skiller dem (Spiegel, 2011:11, 19).

Mange antropologer har hatt en vane med å konkludere at ungdomslivet er en liminal fase i seg selv (Bulcholtz, 2002), men jeg vil påstå at man i ungdomslivet kan oppleve **ulike** liminale faser, i det å finne kursen man skal ta og vite hvor man skal videre. I denne oppgaven benytter jeg liminalitetsbegrepet ikke for å forstå ulike faser i livssyklusen, men for å skjønne den gjentakende bevegelsen inn og ut av parken blant guttene i gjengen.

Et eksempel på en liminal sfære som jeg vil bruke for å synliggjøre og forklare mine informanters liminale tilværelse, kan vi se i nordmenns forhold til hyttelivet. Pauline Garvey (2008) påpeker hvordan hytta blir sett på som en motsetning til og flukt fra de daglige rutiner i det moderne livet, der man trekker seg bevisst tilbake til en mer primitiv tilværelse i isolasjon, omringet av natur, ofte på fjell eller ved vann. Primitiviteten og ulikheten fra det moderne livet understrekes gjennom møbler og utstyr som skiller seg fra hjemmet, og mangel på elektroniske goder som tv og datamaskin. Hytta er en plass man tar en pause og nyter fritiden, i motsetning til den monotone hverdagen i hjemmet og dens tilhørende stress og plikter. Man kan si at man i denne tilværelsen har en midlertidig statusløshet i kraft av å koble seg av og komme seg vekk, og som er gjentakende for hvert besøk. Ofte er overgangen

identifisert som en bevegelse i rom (*space*) fra én livsstil til en annen. Setter vi det opp mot Turners begrep om liminalitet, kan vi se tydelige trekk til separasjon/liminalitet/reintegrasjon. Bevegelsen fra hjemmet til hytta kan ses på som stadiet av separasjon, hvor man i tillegg til en fysisk bevegelse også får en følelsmessig aspekt av borteheit – at man fysisk og psykisk fjerner seg fra omgivelsene og dens tilhørende plikter. Hyttetilværelsen har noe som dagliglivet ikke har, nemlig den opplevde friheten. Turen tilbake til hjemmet er å komme tilbake til samfunnsstrukturen i form av jobb og dagliglivet, hvor man reintegreres. Slik nordmenn forholder seg til hyttelivet, oppholder og benytter mine informanters parken Las Rosas som en flukt fra forpliktelser, stress og ubehag. I mitt tilfelle ser vi et interessant paradoks av å til en viss grad være stedfast, fanget av sine omgivelser og sin situasjon, men likevel stadig i bevegelse, bort fra realiteten og inn i en liminal midlertidig tilværelsen. Selv om den fysiske bevegelsen vekk fra hjemmet er liten, er den signifikant for den psykiske opplevelsen av forskjell eller overgang til den liminale tilstand av frihet og borteheit.

Videre vil jeg redegjøre mine metodologiske tilnærminger, og refleksjoner rundt disse. Min posisjonering under feltarbeidet er relevant for den data jeg har tilegnet meg.

Kapittel 3

I møte med en annen realitet

Jeg hadde hverken besøkt byen eller landet før feltperioden, men kunne en del spansk, det lokale språket. I starten av oppholdet mitt bestemte jeg meg for å vie fem uker til et intensivt språkkurs. Antigua er spesielt kjent for sine mange språkskoler, og i forkant av reisen tok jeg kontakt med en av disse hvor jeg fikk tilbud om å ta seks timers undervisning med privat lærer hver dag samtidig som jeg kunne bo hos en lokal familie. Det var en ypperlig mulighet til å lære mer om hvordan folk bodde, raskt knytte noen bånd og å ha noen å praktisere språket med. Mine lærere ved skolen ble mine første informanter i etableringsfasen av mitt feltarbeid. De hjalp meg å bli bedre kjent med området gjennom ekskursionsjoner i regi av skolen, og deres åpenhet og hjelpsomhet la terskelen lavt for å stille spørsmål som var med på å forme mine første inntrykk av Guatemala og dets folk. Parallelt med språkstudiene forsøkte jeg å bli bedre kjent med byen jeg befant meg i gjennom å besøke noen av de mange kirkene og parkene, og gjennom å prate med lokale innbyggere.

Gjennom mitt feltarbeid har jeg deltatt på mange ulike arenaer, og vekslet mellom ulike kontekster og roller. Jeg studerte spansk, bodde hos eller med ulike guatemalanske familier i forskjellige deler av byen, deltok i en dansegruppe, og observerte tradisjonelle og religiøse feiringer. Jeg har forsøkt å sette meg inn i en del av det som er livene til informantene gjennom å være tilstede i dagliglivet og sosiale sammenkomster både i og utenfor parken Las Rosas, der jeg blant annet hjalp en informant med tilberedning og salg av mat i forsøk på å skaffe seg inntekt, besøkte noen der de bodde, og fulgte og til tider deltok (om dog sporadisk og ikke helt essensielt) i en musikkgruppe.

Mine informanter

Fritidsområdet mine informanter oppholdte seg i, *El Parque de las Perpetuas Rosas*, er fiktivt. Jeg velger å kalle stedet «parken», der navn og eksistens er oppdiktet for å ivareta anonymiteten til mine informanter. Navnet *El Parque de las Perpetuas Rosas*, som ofte omtales med forkortelsen Las Rosas i teksten, er ikke tilfeldig, men har sin opprinnelse i at Antigua er kjent som *La Ciudad de las Perpetuas Rosas* – byen med evigvarende roser. Jeg har ikke gått inn i detalj om parkens beliggenhet for at den ikke skal bli gjenkjent, men jeg tar med noen elementer som er typiske for en slik type plass – benker, busker og gresspletter, som på best mulig måte skal gi en følelse av hvordan utformingen på det aktuelle stedet var. Las Rosas har vært en relativt fast arena for mine informanter de siste ti åra. Det var en plass som man med sikkerhet kunne treffe bekjente til alle dagens timer. De fleste bodde i samme nabolag og hadde vokst opp sammen gjennom barndommen, mens andre fikk tilhørighet etterhvert på grunn av delte fritidsinteresser. Blant mine informanter i gjengen, som jeg ville kalle kjernebrukere av Las Rosas, var det ti gutter. Navn er anonymisert for å bevare informantenes identitet. De yngste, Sebastian og Fig, var 15 og 16 år, og gikk fremdeles på skolen. Ricardo, Arom, Juan, Gregory, Pablo, Morales, Julio og Tony var alle mellom 21-29 år. Av disse var Fig og Gregory søskenbarn, men utenom dette hadde ingen noe familiære blodsband. I tillegg kommer seks-sju gutter, blant andre Elmer og Manuel, som ikke hadde daglig tilhold i parken, men som var mye sammen med dem, særlig i forbindelse med skating, drikking eller røyking av cannabis. Bortsett fra søskenbarna, var noen barndomsvenner og hadde kjent hverandre over lang tid, andre hadde kommet til gjennom årene, mens noen var venner av venner som dukker opp av og til. Dette var de ungdommene som kan sies å utgjøre kjernen i gjengen. Flere andre var også mer løselig tilknyttet. Alderen var spredt, forholdsvis mellom 15 og 30 år, men hovedparten av guttene var i tidlig eller midten av 20-års alderen. Bakgrunnen for å bruke fritidsområdet var for å drive med sine fritidsaktiviteter og møte venner. De brukte også parken som et sted å komme seg vekk fra en til tider utfordrende hverdag, med blant annet få arbeidsmuligheter og dårlig økonomi, hvor de sammen skapte et fellesskap der bruk og deling av diverse konsumvarer nærmest var en selvfølge.

Jeg vil påpeke at ungdommene som presenteres som en gruppe, skiller seg fra hverandre på noen områder, og at både forskjeller og likheter vil bli lagt vekt på gjennom denne oppgaven. Mitt materiale omfatter ikke alle ungdommene som oppholdt seg i parken, men primært den kjernen av ungdommer som var mest stabil og oftest til stede. I tillegg til de informanter min undersøkelse omfatter, var det mange andre som kom innom for å drive med skating eller slå av en prat og sosialisere seg. De med tilknytning til skole eller fast arbeid hadde en noe annerledes bruk av parken enn de uten slike faste holdepunkter. Guatemala huser en stor andel av urfolket Maya. Mine informanter identifiserte seg til min kunnskap ikke som maya, men mange av dem følte en spesiell tilknytning til kulturen og folket som urfolk. Noen av dem uttrykte til og med at de så på seg selv som maya, selv om de ikke gikk med typiske drakter eller hadde noen genetisk tilknytning.

Fokus

Da jeg reiste ned var jeg opptatt av å se på forskjellen av oppfatningen av lykke mellom gamle og unge i Guatemala. Lykke er et såpass bredt tema og kan være så mangt, og det har til tider følt som om alt som sies er relevant, og det å ta gode notater om det som har skjedd i livene til de rundt meg har vært viktig. Etter hvert som mitt nettverk ekspanderte, tok retningen for avhandlingen min en litt annen vei enn jeg i utgangspunktet tenkte, der jeg valgte å fokusere mer på de miljøene jeg deltok i, med særlig vekt på et nettverk av venner jeg ble kjent med. Det gjorde også at min datainnsamling endret retning under feltperioden, der jeg gikk fra å gjennomføre strukturerte intervjuer i en kontrollert setting av institusjoner, til å utføre mer uformelle intervjuer 'på gata'. Jeg gikk fra å fokusere på ungdom og eldre som motparter, til å rette fokuset til kun ungdom, noe som resulterer i at den tidligste perioden av datainnsamling blant eldre og elever på skoler ikke blir gjeldende i like stor grad.

Temaet lykke gjorde det mulig å stille spørsmål om store og små ting i livet, men det kan også ha vært begrensende i og med at respondentene var klar over at studien handlet om lykke. Det kan tenkes at svar som ble gitt i intervjusituasjon ikke omfattet

hele sannheten, men heller det respondentene trodde jeg ville ha svar på. Derfor ble deltakende observasjoner og uformelle samtaler uvurderlige. Som nevnt innledningsvis vil denne oppgaven fokusere på liminalitet. I liminaliteten kan man finne en form for midlertidig tilfredshet, en slags lykke, der man søker en tilværelse som skaper størst mulig trygghet for det enkelte individ. Selv om lykke ikke er det eksplisitte fokus, finnes det implisitt en grad av det i den opplevelsen mine informanter hadde av å søke til fellesskapet i parken.

Mitt første møte med Las Rosas var tidlig i min feltarbeidperiode. Jeg hadde snakket med en av mine språklærere at jeg ønsket å komme i kontakt med ungdommer i byen, og vedkommende introduserte meg for gjengen i Las Rosas. I det vi rundet svingen fra butikken og ble synlige bak buskene for de tilstedeværende som hadde tatt plass på steinbenkene, ble vi møtt av folk som stod med åpne armer og ropte oss velkommen. En av ungdommene tok springfart, hoppet på brettet og seilet mot oss på gangveien, hoppet av brettet, spratt det opp i handa og ga et håndtrykk og en klem. Senere fant jeg ut at dette var Ricardo. Vi gikk bort til benkene der det satt rundt ti stykker, noen litt adskilt fra resten, men likevel som en stor gruppe. Alle som en hilste med håndtrykk på vennen sin, og med en klem til meg. De tok hverandre i mot med smil om munnen og en innlevelse så man skulle tro de ikke hadde sett hverandre på lang tid. Den varme velkomsten med det å bli tatt i mot med en slik glede og entusiasme var noe jeg la spesielt merke til. Det viste seg å ikke være et engangstilfelle. Etterhvert som jeg ble bedre kjent med deres livssituasjon, var det interessant den gleden gjengen utviste som gruppe i noe som jeg oppfattet som en krevende og marginal tilstand. Det rettet fokuset mitt mot gruppen og dens medlemmers bakgrunn for å søke sammen.

Teknikker og arenaer

Det å være med og delta i informantenes daglige aktiviteter har gitt innsyn på samhandlingsdynamikk, relasjoner og organisering blant ungdommene. Små og store samtaler har blitt et lappeteppe av tanker, meninger, historier og utsagn som danner mitt empiriske grunnlag. Gjennom å ta i bruk et egetutformet intervju (se appendix) har jeg forsøkt å kartlegge livshistorier. Intervjuspørsmålene laget jeg selv, med tips til

utforming fra akademikere gjennom nettsiden Researchgate (2016), og ved hjelp av en assistent med universitetsbakgrunn som underviste i guatemalansk kultur. Assistenten brukte jeg kun i etableringsfasen, og personens identitet vil holdes anonym. Intervjuer jeg foretok meg ble i første omgang gjort systematisk gjennom å ta kontakt med ulike institusjoner – skoler og eldreheim. Denne metoden valgte jeg i det håp om å lettere få tilgang til et større utvalg av ungdom og eldre. Tanken bak var at jeg gjennom dette kunne finne informanter jeg kunne følge tettere etterhvert som jeg ble kjent med flere. Jeg tok kontakt med hovedkontoret for utdanning i Antigua, som ga meg klarsignal for å ta kontakt med skoler i området. Jeg besøkte både skolene og eldreheimet personlig for å redegjøre for min plan for intervjuer, og fikk et utvalg med folk jeg kunne ta kontakt med. På skolene holdt jeg en presentasjon av meg selv og mitt prosjekt før jeg startet med intervjurundene, mens jeg på eldreheimet presenterte meg for hver enkelt jeg ønsket å intervju. Både studentene og de eldre som ble intervjuet har valgfritt akseptert å ta del i undersøkelsen. Ettersom mitt nettverk ekspanderte og jeg ble introdusert til gjengen i Las Rosas, gjorde jeg også intervjuer med ungdommer «på gata», bort fra institusjoner. Jeg opplevde at det var lettere å få innpass i en gjeng som oppholdte seg ute på en offentlig plass, og at det var større mulighet for å samle inn data basert på deltakende observasjon og uformell samhandling. Det gjorde at jeg etterhvert avvirket intervjurundene på institusjoner, til å kun fokusere på den gruppen ungdommer som befant seg i Las Rosas.

Ulike arenaer innbyr til ulik grad av deltakelse, og ulike roller har hatt ulikt meningsinnhold. Den aktuelle arena og tilstedeværende aktører har hatt innflytelse på mitt valg av metode. Den kvalitative metoden gjennom intervju gjorde det mulig å samle data på informantenes perspektiv; på eget liv fra barndom til nåtid, nåværende livssituasjon, og følelse av lykke og tanker om livet i Guatemala generelt. Intervjusettingen muliggjorde å stille oppfølgingsspørsmål, i tillegg til at det ga en bakgrunnskunnskap om de personene jeg fulgte i feltperioden. Intervjuets hensikt var å finne svar på spørsmål som utdypet hvordan sosial erfaring ble opplevd og ga mening. Respondentene av intervjuene ble gitt et informasjonsskriv som beskrev prosjektets mål, som de deretter skrev under og leverte tilbake til undertegnede.

Skrivet understreket hvordan informasjonen som ble tilegnet ville bli brukt, og at sensitiv informasjon som eksempelvis navn ville bli anonymisert. Informasjonsskrivet var også en måte å gjøre informantene oppmerksom på studentens rolle som forsker. Blandt mine informanter i guttegjengene i Las Rosas var ikke alle interessert i å bli formelt intervjuet, men ble på samme måte som respondenter informert om hensikten for mitt opphold i Guatemala som forsker. Aktiv tilstedeværelse i miljøet gjorde det mulig å tilegne seg data gjennom sporadiske dagligdagse samtaler med personer/informanter jeg var mye sammen med. Informasjonen tilegnet gjennom intervjuer ble samlet inn som opptak på min mobiltelefon og transkribert bokstavelig og nøyaktig. Dette betydde at intervjuene ble lyttet til flere ganger for å sikre at informasjonen var den samme som det som ble oppnådd i intervjuet. Transkripsjonene ble navngitt med anonyme navn for å beskytte identiteten til informantene. Opptakene vil bli slettet etter oppgavens ferdigstilling. Datainnsamling inkluderer også feltnotater som inneholdt personlige inntrykk, samt foreløpige tolkninger.

Jeg gjennomførte totalt 30 intervjuer, med unge av begge kjønn i alderen 17-29 år. Av disse var 19 kvinner, og 11 menn. I tillegg gjennomførte jeg 60 intervjuer med eldre av begge kjønn i alderen 65-80 år. Mengden av intervjuer med eldre ble foretatt før endringen av oppgavens fokus var satt. Informasjonen jeg tilegnet meg fra de eldre vil ikke ha like stor relevans som tidligere forespeilet, da oppgaven har forandret seg betraktelig, men ga meg som forsker ekstra inntrykk og dypere forståelse for både familieliv og kulturelle forutsetninger. Ungdommene tilknyttet skolene hadde en annen ungdomskarriere og tilværelse enn mine informanter i Las Rosas, og ble dermed ikke representativ for denne oppgaven. På samme måte som med de eldre, vil informasjonen tilegnet fra intervjuer med skoleelever ha relevans, da det ga meg en viktig inngang i en helhetlig forståelse av samfunnet.

Rolle

I alle sammenhengene har jeg vært en utlending. Med min lyse hud og, i latin-amerikansk standard, mitt lyse hår, ble jeg ofte tatt for å være amerikansk, da de er vant med stor tilstrømming fra USA. Et vanlig begrep var *gringo* eller *gringa*, et slengord brukt om amerikanere spesifikt, men ofte også brukt i generell sammenheng

om folk med lysere hud. I min tid i felten har jeg oppnådd å utvikle vennskapelige bånd med mine informanter. Rollen som venn eller venn av venn, gjorde det lettere for meg å komme i snakk med og være tilstede i ulike miljøer, og ga meg en mer fordelaktig rolle enn om jeg skulle introdusert meg selv alene uten kontakter, som en fremmed. Som jente fikk jeg en unik innpass i et stort nettverk av gutter gjennom rollen som venn av en av de tilhørende. Det kan dog tenkes at jeg som jente ikke oppnådde den grad av innsyn som en gutt muligens ville hatt anledning til. Det å holde meg litt i bakgrunnen uten å måtte ta del i alt av det som skjer av samtaler, drikking og dopbruk, var mulig i det jeg opplevde var en større forståelse og aksept om en jente tok avstand fra det. Å ta avstand vil i denne sammenhengen bety at jeg av og til kunne delta på spleiselag av mat, drikke og sigaretter, men ikke deltok i de mer ulovlige aktivitetene i forbindelse med rusmidler. I mitt ønske om å mest mulig ta del av gjengen, meldte jeg meg for eksempel frivillig for å gå i butikken for å kjøpe øl eller sigaretter, eller var med på spleiselag til øl fra tid til annen. I hjemmet til familier jeg bodde hos spurte jeg ofte om å få hjelpe til med matlaging eller rengjøring og vasking av klær, jeg passet barna, og ble noen ganger sittende igjen hjemme og snakke med familien rundt matbordet. I løpet av oppholdet bodde jeg tre forskjellige steder på forskjellige lokasjoner i byen, og ble dermed godt kjent. Ble jeg med noen av ungdommene hjem, ble jeg ofte viet oppmerksomhet fra resten av familien som bodde med vedkommende, og kunne slå av en prat om deres tanker om byen som et sted å bo, og deres livssituasjon.

Etiske utfordringer

I begynnelsen av feltarbeidet og notatskrivingen var det vanskelig å vite hvilke ting man skulle skrive ned for videre analyse og tolkning. Oppgaven og dens fokus gjennom perioden og etter at jeg kom tilbake fra felt tok den klassiske runddansen Cato Wadel (1991) beskriver når han snakker om feltarbeid. Det at jeg så på mine informanter først som venner, men etterhvert som en gruppe å studere, var kanskje også noe av grunnen til at det sent gikk opp for meg den mulige retningen jeg hadde fremfor meg – det ble så personlig og nært at jeg nærmest ble blind for det. Det å gjøre om menneskers stemmer og handlinger til data har ikke vært lett, særlig da mange av disse stemmene tilhører folk man har blitt glad i og kaller venner. I

Guatemala og Antigua som sådan har jeg møtt en helt annen realitet enn den jeg var vant til, og menneskene der lever den realiteten hver dag. Jeg håper at jeg har gitt mine informanter den stemmen de fortjener.

I påfølgende kapittel ser jeg på mine informanters bakgrunn for å søke til parken, og hvordan de har utviklet sitt forhold til hverandre.

Kapittel 4

Gjengen i Las Rosas

I Guatemala er det ikke uvanlig at barn blir boende hjemme før de gifter seg, eller at man bor sammen hele familier med både besteforeldre, tanter, onkler og søskenbarn. Man deler gjerne rom med flere andre familiemedlemmer, og det er lite rom til privatliv. Flesteparten av mine informanter bodde fremdeles hjemme med foreldrene sine. Noen av dem med far og mor, andre med alenemødre eller besteforeldre.

Marianne Gullestad (1996) skriver at «identiteter kan sjelden betraktes som gitt, men oppnås gjennom forhandlet og refleksiv bruk av tilgjengelig livshistorisk materiale» (s. 6). I mitt studie av en gruppe mennesker vil det være fordelaktig å bli kjent med noen utvalgte biografier som forteller noe om noen av ungdommenes oppvekst og livssituasjon. Biografiske tekster kan si litt om opplevelser og erfaringer en person har gjort seg, og vil i følge Gullestad (1996) bero på for eksempel sosiale og kulturelle forutsetninger og hvilke forestillinger man har av barn og barndom. Biografiene som følger vil skape bedre forståelse for individene i gruppen og de opplevelser de har hatt tidligere i livet. Dette vil også være med å gi et bakteppe som kan bidra til forståelsen for mine informanters søken til fellesskapet i parken.

Juan «Slager»

Juan er en gutt på 23 år. Han er en engasjert person med sterke meninger og er ikke redd for å si det han tenker, noe jeg som antropolog satte pris på. Juan vokste opp sammen med sin mor, bestemor og tante, og er eldste barn i en søskenflokk på syv, som alle er hans halvsøsken – barn av andre fedre. Han hadde kun søstre, der den eldste var fire år yngre enn han, og den yngste var 5 år. Foreldrene separerte seg før han ble født. Da foreldrene ble separert hadde ikke moren nok inntekt til å bo alene, så familien flyttet i huset til bestemoren. Juan har bodd i Antigua hele sitt liv.

Nabolaget de bodde i befant seg litt i utkanten av byen, og huset lå rett rundt hjørnet fra parken Las Rosas. Det har alltid vært et rolig strøk, og på grunn av dens beliggenhet var det lite gjennomkjøring av biler. Bebyggelsen består stort sett av murhus, og husene bygd i lik størrelse. Noen hadde bygd på en andre etasje, men bestemorens hus var på ett plan. Som eneste gutt i et hus fullt av jenter har Juan, i likhet med bestemoren, et eget rom. Resten av søsknene sover sammen på rom med moren. Med unntak av badet og inngangsparti, har ikke huset dører, men gardiner mellom rommene, og det er lite mulighet for noe særlig privatliv. På sin *patio*-plattning hadde de en liten plantehage der de dyrket litt grønnsaker, og hagen var pyntet med noen blomster. I enden lå kjøkkenet, adskilt fra resten av huset.

Moren har ikke hatt noen fast jobb, men har vært standhaftig i sin søken etter økonomisk trygghet. Ved å ikke ha sagt nei til arbeid, hadde hun mange ulike jobber bak seg, blant annet på gård, på en gravplass, i en kantine, og hun hadde også prøvd ut egne foretak med salg av skjønnhetsprodukter og mat. I en god stund jobbet hun som spansklærer, og var mye av grunnen til at sønnen også hadde valgt å prøve seg innen dette i senere tid. Juan selv startet å arbeide i tidlig alder.

«Jeg jobbet siden jeg var 10 år gammel, for å kjøpe ting jeg likte, ikke sant? For eksempel har jeg aldri manglet noe å spise, min mor hadde alltid... enten det var lite eller mye, det var alltid noe. Det fantes alltid mat. Jeg har alltid hatt frokost, lunsj og middag, jeg har aldri manglet noe å spise, hvor jeg skal sove. Og studere. Noen ganger påvirker det deg dette med foreldrene, men de viser deg, de forteller deg ikke. Noen ganger vil du ikke høre dem fortelle

deg, men det er ting som ikke er så viktige. Og så jobbet jeg, jeg begynte å jobbe. Jeg likte å ha penger. Da jeg var 13 år gammel begynte jeg å jobbe flere dager og slik».

Med skilte foreldre, beskriver Juan det å vokse opp en dårlig opplevelse. Det var mye fattigdom, og selv om han aldri manglet noe, så savnet han noens kjærlighet.

«Alle fortalte meg at de var glad i meg og ville ha meg, men de *viste* det nesten ikke. Å kjøpe gaver er ikke noe som viser kjærlighet. Og det var det de gjorde for meg, de kjøpte ting slik at jeg ikke skulle føle meg dårlig. Men det kjedet meg av og til».

Faren bor i en landsby rett utenfor Antigua, og var ikke mye til stede under oppveksten. I senere tid har kontakten med faren blitt bedre.

«Min relasjon til min far er bedre nå, før fantes den ikke. Mer som 'hei *papa*, god natt', 'hadebra'. Jeg pleide å dra dit [han bodde], men min far pleide å jobbe, spise middag, si 'god kveld, *buen provecho*', og så til gikk han på rommet for å se på tv med sin [nye] kone. Noen ganger dro mine søsken [på farssiden] med ham, og de lekte, men jeg lekte aldri med ham. Jeg så bare på ham som om han var der, og som han var far til søsknene mine. Og bare slik, 'farvel *papa*', 'farvel ... venn', et kyss. Ingenting mer. Og slik var det, alltid. Men noen ganger sa han «hei, vi tar me Juan», og så dro vi alle sammen til et sted. De dro ut mer uten meg, men de gangene de tok meg med, likte jeg veldig godt».

Naturlig nok har han også hatt lite kontakt med søsknene på far sin side. Med sine søsken hos sin mor har det alltid vært en god tone, selv om det har vært litt krancling som med de fleste søsken. Da de var yngre tok bestemoren barna med på turer, og hver søndag tok hun dem med på messe i kirka, og etterpå til stadion for å se fotball.

«Vi sto opp seks om morgenen, og vi dro til messe med henne. Til [kirka] *La Merced*, fra klokka åtte til ni, før vi dro hjem for å spise frokost. Klokka ti; «Da er dere klare *patojos*⁷? La oss dra til stadion», sa bestemoren min. Med et stykke pizza, og en cola, ikke sant, gikk vi inn, bare dette kjøpte hun. Og hun sa «dere bør ikke be om mer skit fordi jeg har ikke tatt med mer penger». «Det er greit» sa vi, og vi måtte beholde vår coca cola under hele kampen. For en varme! Vi satte oss på tribunen for Antigua, og der er det ikke noe tak så solen er sterk! Og vi barna ropte i takt med musikken «dan dan dan, Antigua, Antigua», og bestemoren min «*hijos de la gran puta*⁸!» Noen ganger var også moren min med. *Se ponía alegre esa mierda* - Den dritten var muntert».

7 En betegnelse for barn i ung alder, for eksempel tilsvarende smårollinger

8 Direkte oversatt barn av den store hora, men mer passende oversettelse ser jeg som jævelunger

Han smilte mens han tenkte tilbake på minnet. Etter en periode sluttet bestemoren å ta de med på ting, og forholdet visnet. Nå sier han det bare er som en person han bor sammen med, og som han er høflig med.

Gjennom oppveksten hadde hans mor vært opptatt av at barna skulle få en god utdanning, og understreket viktigheten av skole med tanke på muligheten til å skaffe en god jobb. Hun jobbet hardt for at han skulle få muligheten til å gå på bedre skoler. De fleste som gikk på samme skole som han var barn av litt mer velstående familier, og han kjente på det å ikke ha råd til nye sko, klær og skoleutstyr. Kun det nødvendige var det de kunne ta seg råd til, og han måtte selv bidra med pengene tjent i småjobbene sine for å betale de ulike skoleutgiftene. Juan mener moren egentlig ikke hadde trengt å sendt han på disse skolene som kostet mye penger, at hun heller burde brukt pengene på andre ting, men han er takknemlig for å ha fått muligheten til å ta grunnleggende skolegang og velge den retningen han selv har hatt lyst til.

Med alder kom mer ansvar. Etterhvert som han ble eldre og begynte å jobbe mer og dermed tjene mer, var det forventet at han skulle bidra til familiens fellesøkonomi. Det vil si at han ga en del av lønna si til sin mor, og gjennom det betalte for mat og fasiliteter han benyttet i hjemmet.

Som aleneforelder måtte hans mor oppdra barna på egen hånd. Dersom han ikke oppførte seg kunne det hende at moren ga ham en ørefik eller klep ham i øret. Om han brukte 'dårlige ord' slo moren ham på munnen.

«En gang jeg holdt på med noe, ble jeg irritert og jeg tror det var første gangen jeg brukte et banneord. Jeg ropte *mierda*⁹ eller noe slikt. Etterpå hørte jeg noen raske skritt mot rommet mitt, og moren min slang gardinen til siden og så på meg med et vilt uttrykk i ansiktet. 'Hva sa du? Si det en gang til' sa hun til meg, men jeg turte ikke. Da jeg ikke sa noe kom hun mot meg, 'jeg hørte deg nok, slike ord skal ikke sønnen min bruke!' sa hun og slo meg med håndflaten hardt på munnen. Jeg husker det svei skikkelig».

Som eldstemann har Juan vært hjelpelig med både matlaging, passe småsøsknene og å holde orden hjemme, men i de siste åra har han gått lei og føler moren tar han for gitt.

9 På norsk kan det i denne sammenhengen oversettes som faen

Jeg spør ham hvordan han mener sin oppvekst var til sammenligning med andre guatemalanere.

«Normal. Jeg tror mange familier her har de samme problemene. Mange kvinner er enslige mødre. Og slike ting skjer, eller verre. Jeg fikk ikke noen god oppvekst som et barn burde ha, men jeg blir normal og det er noe du kan overleve. Jeg hadde ingen til å lære meg opp siden barndommen, som ønsket å lære meg, det var det ikke. Sånt kan skje, men det dreper deg heller ikke. Forstår du?».

Tanten flyttet inn med sine tre barn når han var 13 år, og har siden bodd der. Tiden etter beskriver han som krevende, og uttrykker at det å bo så mange under samme tak har tæret på familien.

«Barndommen gikk over, og problemene var ikke lenger en lek, men livet. Vi kranget hele tiden, og jeg ble kjeftet mye på. Med alt som skjedde hjemme, ønsket jeg å gå ut og leke lengre, men min mor ville ikke la meg. Hun ønsket å ta godt vare på meg. Min mor ville ikke at jeg skulle gå ut, at jeg skulle drikke, eller at jeg skulle lære å røyke».

For det meste har Juan oppholdt seg i nærheten av der han bor, i Las Rosas eller andre småparker i samme område. Mange av hans venner bor i samme nabolag, eller i nærheten. I og med at det er et lite område, har Las Rosas fra barndommen vært en naturlig destinasjon å møtes. Blant annet på grunn av familieproblemer begynte han å oppholde seg mer og mer borte fra hjemmet, og søke mot parken der han kunne møte venner og finne på ting. Der kunne de spille fotball eller gjøre ting han likte. Etterhvert gikk også interessen over til musikken.

«Jeg likte musikk, jeg begynte å spille gitar. Og jeg fant en distraksjon med musikken. Men også med dette, gode vennskap og dårlige vennskap. Så begynte jeg å gå inn i en annen verden. Jeg fikk andre jobber. Andre skikker».

Ricardo «Galing»

Ricardo er 25 år. Han er en livlig og entusiastisk anlagt gutt som har lett for å distraheres av det som skjer rundt ham. I de samtalene jeg hadde med ham ble han flere ganger distraheret av sine venner i bakgrunnen, han kunne bryte ut i sang, rope navnet på folk og peke på dem, og ta seg noen slurker av ølen han som oftest hadde i hånda. I gruppen var han en av de som snakket høyest. Der det skjedde, er der han ville være, og han liker godt å være midtpunkt og ha oppmerksomhet. Nå bor han med sin mor, sine besteforeldre, sin tante og sine søskenbarn, en 15 minutters gange fra Las Rosas. Han har én bror som er 12 år yngre, men har ikke så godt forhold til ham.

Som syvåring mistet han sin far i en tragisk ulykke. Faren hadde problemer med alkohol, og denne skjebnesvangre kvelden hadde han lagt seg til å sove ut rusen under et kjøretøy. Dagen han fikk nyheten, husker Ricardo godt.

«Jeg var i *primero primaria* – første klasse, og så kom det en veldig trist nyhet, det var veldig triste nyheter i mitt liv... Min far hadde dødd. De hadde drept ham. [...] Min mor hentet meg fra skolen, og... jeg kom tilbake [hjem], og denne nyheten ble fortalt av min mor... Og jeg følte meg litt trist og forvirret, jeg visste ingenting fordi... Jeg var et barn, jeg visste ikke hva livet var, hva døden var, hva det var å lide, hva det var å være lykkelig, ingenting. Så tok moren meg til huset og forlot meg der. Det var veldig trist for meg fordi jeg følte noe i mitt hjerte som var veldig impulsivt for meg å forlate, og... Jeg visste rundt klokken seks om kvelden at min far var død og de tok meg med på *el velorio* - vaken. Jeg kom inn dit min far lå og jeg så et... et hvitt teppe som betyr et dødsfall, og der inne var kista hans, og hans... hans bilde, og jeg begynte å gråte bittert. Og jeg prøvde å begå selvmord. Fordi jeg savnet ham så mye. Jeg tok en mynt, og jeg svelget den. Jeg kunne ikke puste, men... mmm [han ler kort] de fortalte meg at jeg kom til å leve. Det er den sørgeligste delen av livet mitt som jeg kan huske».

Hele tiden har han bodd i Antigua, og er veldig glad i byen.

«For meg er det et sted hvor jeg vokste opp i 1991, og kanskje vokste jeg opp i en tid der vi holdt reglene og respekterte de eldste, så... for meg er Antigua fortsatt som når jeg vokste opp, og helt grei plass å lære utdanning. For nå mottar ikke barna noe utdanning. Ingenting annet enn teknologi».

I tidlig alder var han veldig glad i å studere og tilegne seg ny kunnskap. Han kunne sitte i timesvis med bøkene foran seg og jobbet iherdig med leksene. En lærer skulle

bli årsaken til at han mistet lysten til å fortsette. Læreren behandlet han dårlig, tok fra ham maten sin og en gang ba hun ham sette seg på sine knær for så å putte mais ned i buksene hans. Da var han 12 år. Med tidligere traumer var dette noe som gikk sterkt innpå den lille gutten, og for en stund mistet han lysten til å studere og å gå på skolen.

Det å miste sin far i så ung alder preget han dypt, og har fulgt ham senere i livet. Ricardo ble sendt til å bo hos sin tante da moren ikke klarte å ta seg av ham. En stund bodde han hos sin onkel, deretter flyttet han tilbake til tanten, så tilbake til moren og så videre. Han beskriver det som å være på rotasjon. Etter at faren døde bar han på mye smerte og fiendtlighet, og han følte aldri seg ordentlig elsket, med et sted han kunne kalle hjem.

I forhold til andre guatemalanere, mener han ikke at han hadde den verste oppveksten.

«Oppveksten min i fysisk forstand... var vel ok. Fordi jeg fikk i meg nok mat, som mais gjennom *tortillas*, *frijoles* – bønner, som er den klassiske, ris, egg. Og det er mange mennesker som ikke vokser bra i Guatemala fordi de ikke har det de trenger for å spise».

Relasjonen mellom han og hans mor er anstrengt, og han liker ikke å være hjemme lengre enn nødvendig.

«Forholdet mellom meg og min mor, det er litt komplisert. Fordi jeg tror hun ser meg som... Jeg er hennes eldste sønn, og hun ser meg som, ahh, at jeg noen ganger ikke gir et godt eksempel til min bror. Mhm, hun ser meg som en dårlig person kanskje. Selv om jeg har et stort hjerte».

Markedet i byen ble et oppholdssted for ham i oppveksten. Der ble han avhengig av å spille på såkalte *machinas*, hvor man spiller videospill. Det kostet penger for disse, og han skaffet seg derfor en jobb der han hjalp til å bære brød og bakevarer inn og ut av biler til butikkene «alt for *la machina*».

Da han var 14 år ble han kjent med en gruppe unge mennesker som var med i *pandillas*-gjenger.

«Jeg så at de var veldig støttende til tankene mine, måten jeg hadde å tenke på. Da var jeg veldig liten, fjorten år gammel, begynte jeg å bli med i en gjeng som, for eksempel, var eldre enn meg. Og de gjorde dårlige ting, ting som gjenger gjør. Fordi det var en gjeng. Og jeg

begynte å registrere dette, fordi du som en tenåring gjør alt som et barn. Du fortsetter å absorbere alt som er».

Som 17-åring kom han seg ut av dette miljøet, men ble gjennom dette kjent med det som skulle bli hans favorittsport – skateboarding. Fascinasjonen for det å kunne utvikle ferdigheter med et instrument var sterk, han begynte å øve og kjøpte sitt første brett i en alder av 15. Siden har han drevet med det. Flere andre barndomsvenner fikk også øynene opp for skating, og det ble en aktivitet de møttes for å praktisere sammen, og Las Rosas var stedet de møttes. I tillegg til sporten fikk han gjennom *pandillaen* sitt første møte med alkohol og rusmidler, der han begynte å drikke og røyke marihuana som 14 åring.

Oppdratt til selvstendighet?

Ulike faktorer har gjort til at gjengen i Las Rosas har søkt til fellesskap og samvær i parken, og jeg opplevde at en av disse faktorene var knyttet til opplevelser i oppveksten. Biografiene er med på å gi et kort inntrykk av Juan og Ricardos prøvelser under barndommen, et mønster som gikk igjen blant flere av guttene. Med eksempler på ulike personlige prøvelser, koblet med familieutfordringer, som noen årsaker til å søke vekk fra en til tider krevende tilværelse til det Johansen (2007) kaller en flukt til friheten gjennom sin vennegruppe. Identitet dreier seg om individets opplevelse av sin plass i en større sosial sammenheng. I noen sosiokulturelle miljøer kan slektskap være betydningsfull i henhold til relasjoner, mens det i andre miljøer har begrenset betydning. Etterhvert som man blir eldre, begynner man å ferdes i et stadig utvidende sosialt nettverk. Familien som primærgruppe, med sin emosjonelle binding og følelse av tilhørighet, kan miste sin posisjon og bli erstattet med kameratgrupper eller vennegrupper ettersom man i stigende grad begynner å forholde seg til andre. Vennskap utvikler seg til et følelsesmessig domene i seg selv, adskilt fra slektskap, som overtar denne betydningen av fellesskap og solidaritet (Jenkins, 2006, Levin og Trost, 2005).

På mange måter fungerer gjengen som en **egen** liten familie, som tok vare på

hverandre på ulike vis – ikke bare i sfæren av parken. Jeg opplevde at de var åpne med hverandres tidligere og nåværende personlige anliggender, og at det var rom for å ta opp ting som plaget en eller bekymret en. Dersom de trengte hjelp, et sted å sove, mat å spise eller penger å låne, stilte de opp for hverandre. Forholdet dem imellom tydet på en gjensidig aksept og respekt, da mange av dem var i eller hadde vært i samme eller lignende situasjon, det være seg problemer i familien, krancling med foreldre eller personlige utfordringer.

Kjennskapen til hverandres goder og mangler gjorde også at de kunne stille opp når det trengtes. Som en familie tar vare på sine medlemmer, tok guttene vare på hverandre. Hvordan de sammen tok vare på hverandre kan ses gjennom følgende eksempel fra da Arom fortalte meg om hvordan de hadde feiret bursdagen til Julio; «I går var en veldig fin dag. Etter å ha spist lunsj sammen med min mor tok jeg med meg gitaren min til parken *para ver que onda, va?* - for å se hva som skjer, ikke sant? Og der satt hele gjengen, Morales, Ricardo, Gregory var der, og Tony, og Julio og... og ei jente fra USA som hadde med seg sin plastikktrombone, og hun spilte veldig fint og det hele, men... men i går var bursdagen til Julio. Og... ok, først, vet du hva de hadde gjort? Som jeg har fortalt deg før, så har han ikke så mye klær, ikke sant? Han går alltid i den samme buksa, og ofte i den samme tskjorta, du har sett det, ikke sant? Så i går hadde Morales kjøpt sko til ham, Fig og Gregory ga ham tskjorter i gave, og Ricardo ga et par bukser. Ehh? Det var en veldig fin handling. En veldig fin greie. Og så kommer jeg, og tenker at det eneste som manglet var en klem fra en vakker jente [Han smiler mot meg og rynker med brynene]. Så, jeg sier til jenta at hun må gå bort å gi Julio en klem, fordi vi alle sier *feliz cumpleaños* og... det er bare logisk, ikke sant? Men hun trekker seg tilbake, hun ville ikke gi ham en klem. Så jeg synes det var dårlig gjort. Hun kunne i det minste gitt ham en klem. Og Elmer kom og spilte! Han kom bort til banen med gitaren sin, det var *bien bonito*. Det var som om vi hadde en avtale om å spille, Elmer på gitar og vokal, jeg på tromme, Ricardo med *chinchilen* [et rytmeinstrument], jenta med plastikktrombonen sin... Du skulle ha hørt det, folk stoppet opp i gaten, en gjeng med *gringos* kom bort og ville prate med oss. Men så dro jenta fordi hun hadde en annen avtale. Men ja, vi feiret Julio, og jeg ble ganske

borracho - full. Julio drakk også mye, andre kjøpte øl for ham. Jeg hadde ikke noen penger, så jeg kunne ikke bidra».

Ved å kjøpe inn utstyr han sårt hadde bruk for og gjennom å dele det de hadde, fylte de en rolle som normalt sett er familiens. Det viser også den kjennskapen de har til hverandres bakgrunn. Blant mange opplevdes familien som utilstrekkelig, og som en negativ eller tyngende faktor, gjennom problemer eller krav stilt til dem hjemme. I tilfeller der familieproblemer ble for tyngende, kunne de overnatte hos en av vennene for en natt eller to. Å bidra til familiens fellesøkonomi virket å være realiteten for de aller fleste i gjengen. Foreldre som maste om hvor mye man måtte bidra for å fortjene de goder som fulgte med, var en sak som ofte ble tatt opp i plenum blant gjengen når det ble snakket om hva som foregikk hjemme.

I Maya-samfunn er fordeling av arbeidsoppgaver basert på kjønn vanlig (Wehr et al., 2014). Mennenes oppgave er å tjene inn penger til familiens økonomiske nødvendigheter, mens kvinnenes oppgave er å kjøpe inn og tilberede familiens mat, og passe og stelle barna (ibid). Det kan se ut som denne fordelingen også kan gjelde den øvrige befolkningen, da jeg i mitt eget materiale har opplysninger som kan bekrefte en slik hypotese. I mange av mine samtaler med både lærere på spanskskolen og med mine andre informanter kom det fram at et fellestrekk for mange mødre i Guatemala, var at det var veldig viktig å være til stede mest mulig med barna. Far i huset jobbet gjerne hele dagen, og ofte ville de at kvinnene skulle kjøpe inn varer og lage mat, passe på ungene, få barna til og fra skolen, og holde huset i orden. Også mange mødre var enslige forsørgere, og trengte på egen hånd å tjene inn penger til familieøkonomien. I typiske maya-samfunn, er det en forventning at eldre ugifte sønner som fremdeles bodde i husholdningen bidrog med sine inntekter (ibid), noe som også var gjeldene for Juan og flere andre av mine informanter. Det å skulle bruke sine begrensede midler på husstanden var blant mange en kilde til uenigheter og en følelse av urettferdighet.

I et tilfelle der Ricardo ble ringt hjemmefra om at han måtte komme hjem for å spise lunsj. Da Gregory ble fortalt hvorfor Ricardo hadde dratt, uttrykte han oppgitt; «Jeg

ville likt det hvis min far ringte meg for å si 'hvor er du, har du spist? Ikke? *Ahh, venganse* – kom hit, her sitter vi og spiser'. Og at jeg drar dit og blir deg, ikke sant? At de vil at jeg skal bli lengre, eller at de vil snakke med meg og høre hvordan jeg har det. Men nei, så *que putas, va* – hva faen, ikke sant? Hele tiden jeg har vært her har de ikke ringt meg [han ser på klokka]. Men de ringer ikke. De ringer aldri. Jeg hører bare fra dem når de vil ha penger fra meg».

Gregorys utsagn peker også på hvordan familieøkonomien og tilhørende forventninger ble en byrde som overskygget nærheten og omtanken man ønsket gjennom familien. Psykoanalytiker Nancy Chodorow (1978) kom med teori om hvordan gutt og jente blir behandlet ulikt i barndommen kunne føre til ulike forutsetninger for videre følelse av relasjon og nærhet. Mor, med hovedansvaret for barna, vil ha ulik karakter av sin relasjon til sønn og datter. Mor understreker likheten med seg og datteren – du og jeg er like, du skal bli som meg, mens relasjonen til sønnen fremhever forskjellene – du har andre forutsetninger, du skal bli noe annet enn meg (Frisén og Hwang, 2006). Chodorow mente derfor at dette leder til ulik personlighetsutvikling hos jenter og gutter. For guttene fremheves adskillelse, selvstendighet, separasjon og autonomi, mens det for jentene er likhet og nærhet som kommer i forgrunnen. Det å være gutt og maskulin, blir synonymt med det å være selvstendig og aktiv, mens det å være jente og feminin, blir synonymt med nærhet og relasjoner (Chodorow, 1978). Kritikken til Chodorows teori sier at det kjønn man har ikke nødvendigvis avgjør opplevelsen av likhet og nærhet, der man blant annet kan ha personlighetsmessige forskjeller (Frisén og Hwang, 2006). Ser vi på Chodorows teori om forskjellsbehandling av kjønnene knyttet opp til mine informanter, kan det også tenkes at måten guttene har blitt oppfostret på har oppfordret dem til å bryte ut fra hjemmet og klare seg mer på egen hånd. Relativt lite av deres fritid ble brukt til å bare sitte hjemme alene eller med familien. Dagene ble for det meste tilbrakte sammen med vennene i Las Rosas.

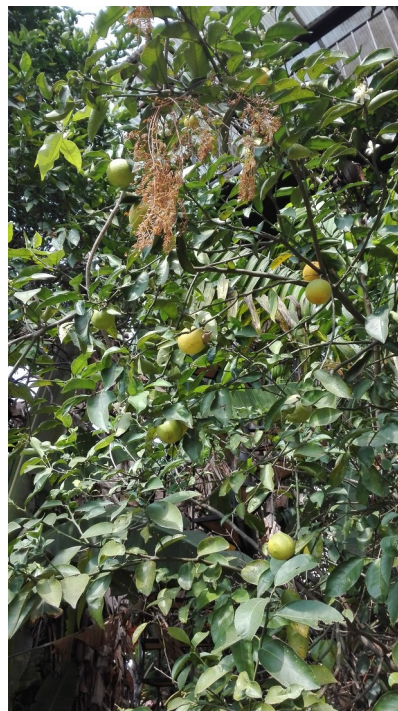
Teorien kan også kaste lys over at det sjeldent var jenter til stede i Las Rosas. De jentene som kom til området var hovedsakelig kjærester, venninner eller bekjente av en eller flere i gjengen som oppholdte seg der. I feltarbeidsperioden så jeg at jentene

hverken kom like ofte, eller oppholdte seg i parken like lenge som guttene. De ble sjeldent mer enn et par timer av gangen. Ofte var det bare for å stikke innom og slå av en prat, for å være med kjæresten i en liten stund, se litt på at de skatet eller henge der i helgene på dagen mens det var dagslys. At gjengen besto av gutter var til min forståelse ikke fordi jenter ikke var velkomne, men at både guttene og jentene selv mente det ikke var et passende miljø for dem. Noen av de ulike aktivitetene guttene bedrev var av ulovlig art – å drikke alkohol i offentlig rom, å røyke eller være i besittelse av marihuana, og språkbruk og oppførsel som til tider kunne oppfattes som upassende og aggressiv for utenforstående. En informant uttalte at jentene kunne få et dårlig rykte i nærmiljøet hvis de hang mye med en gjeng med gutter, da det ikke var uvanlig at folk i nærområdet uttrykte misnøye med at de befant seg der og drev på med 'uskikkelige ting'. En av jentene fortalte meg at det også blir sett på som farligere for jenter å ferdes rundt i byen etter mørkets frembrudd, og at de ofte blir passet mer på av foreldrene og brødrene sine, og ikke får like stor frihet som guttene. Dette støtter under Chodorows (1978) teori om forskjellsbehandling av kjønnene fra barndommen. Gjennom tradisjonelle kjønnsroller ble guttene behandlet som mer selvstendige og sterke, og jentene som mer sårbare og svake, og i tillegg til å bli oppdratt som mer ansvarlige og forsiktige.

I noen sammenhenger fikk jeg selv erfare denne forskjellsbehandlingen, der jeg ble rådet å gå hvis en krangel holdt på å utvikle seg, eller om alkoholinntaket nådde en viss høyde. I starten kunne de unnskyldte seg for sin ordbruk, men etter en periode inn i feltarbeidet merket jeg at de slappet mer av og sluttet å unnskyldte seg ovenfor meg. Jeg opplevde at dersom en jenta som kom var kjæreste eller romantisk interesse til en av guttene i gjengen, snakket ikke de andre mye med jenta med mindre jenta selv startet en samtale, eller om det var en samtale som inkluderte gutten hun hadde relasjon til. Var det flere jenter tilstede, snakket jentene seg imellom. Dersom en gutt snakket i overkant mye med kjæresten eller den romantiske interessen til en annen, kunne det skape en ukomfortabel situasjon, og ble tolket som en mangel på respekt. Det ble gitt uttrykk for at vennene ikke stolte på hverandre når det motsatte kjønn var tilstede og alkohol var involvert, noe som derfor kan ha bidratt til at de ville holde relasjoner med jenter adskilt fra gruppen for å unngå konflikter og sjalusi.

Parken Las Rosas

I det jeg runder hjørnet fra butikken hører jeg lyden av skateboard som ruller bort over asfalten. Pablo, Ricardo og Julio sitter i skyggen på steinbenken, mens Fig, Sebastian og Gregory beveger seg rundt på stiene i parken. Julio er den eneste som ikke har noe brett med seg. Jeg hilser med en vink til de som skater, og gir en etter en på benken en klem. På den ene stien har de satt opp en stang i litt avstand fra benkene, for å øve på ulike triks. «Se på dette da»; Gregory tar springfart, får brettet under føttene og får god hastighet før han hopper opp og grinder¹⁰ med tippen bort over stangen, men mister balansen og faller mot bakken. Guttene på benken gir noen støttende medfølelsesynk; «Uyyyy, casi brother – nesten bror». Bortsett fra noen kommentarer her og der, er det ikke mye snakking blant de sittende. De bytter alle på å ta pause i skyggen, og prøver seg på tur, med både vellykkede og mislykkede forsøk. Noen av guttene har musikk i ørene, og bruker blant annet musikken som indikator på når de skal ta hoppet. «Jeg må vente til refrenget, da

blir det bedre» - Ricardo gjør seg klar til å ta fart, og setter i gang der refrenget tydeligvis starter. Dersom en prøvde på eller fikk til et vanskelig triks, fikk man bekræftende rop fra tilskuerne.

Sola står høyt på himmelen, så de blir ikke lenge borte fra skyggen under buskene av gangen. Til slutt ender alle på benkene og tar en velfortjent hvil. «Jeg klarte det nesten den siste gangen der, jeg tror hvis jeg tar en liten pause så skal jeg klare det» sier Pablo idet han røsker av headsettet og slumper seg ned. «Jeg trenger å slappe av litt, har noen *papos*¹¹?». Pablo henter opp et magasin fra sekken han har tatt med seg, sammen med et sammenbrettet papirark. Magasinet legger han ved siden av seg på benken, og arket tar han i fanget. Sebastian reiser seg opp og sier han tar på seg å holde utkikk, og ruller med brettet bort til siden av parken der trafikken kommer fra. Det er en enveiskjørt vei, så de vet hvor de skal følge med. Pablo bretter opp papiret han har i fanget; «Lukt på denne, jeg kjøpte det fra *El Antigüeño*¹², det er prima vare. *Q100 por una libra* - 100 quetzales for ett pund». En liten del av en cannabisplante sendes rundt for at de andre skal få lukte på. «*Que rico huele! Que se role* - Så digg det lukter! La den vandre!» stemmer Ricardo i, og smiler bredt mens han sender det til Fig så han også skal få se og kjenne lukta. Pablo begynner diskre å rive planten fra hverandre i arket han har i fanget, mens han ser bedagelig fremfor seg og tidvis til sidene bak de sorte solbrillene. Sebastian skater litt og tar noen triks borte ved bilveien. Med en kort plystrelyd signaliserer han at det kommer noen. Pablo tar rolig tak i magasinet ved siden av ham og legger det i fanget over arket, og bøyer seg framover med

10 Skatelingo, kan oversettes som det å skli (Skatetolive, u.å)

11 Slang for sigarettpapir

12 Navn på en dealer de brukte, der navn er anonymisert

albuene på lårene og snur seg til Ricardo som sitter ved siden av ham. Fig reiser seg opp og prøver seg på ny på stanga. En politibil dukker opp der borte hvor Sebastian holdt utkikk, men kjører videre rett frem. Når de er ute av syne fjerner Pablo på ny magasinet og fortsetter der han slapp. Fig har sigarettpapiret, så Pablo plystrer på at han skal komme med det så han får laget en joint. På gaten ved butikken kommer Morales til syne, og Ricardo vinker han bort. Morales hilser med håndtrykk på gutta og gir meg en klem. «Jeg kan ikke bli, jeg skulle bare på butikken for å kjøpe saft til lunsjen. Hva skjer da folkens?»..

Pablo ber Morales lukte på cannabisen han har kjøpt inn. «*Putá vos, esa si es buena – Shit, denne her er god!*» utbryter han, og spør om de har tenkt å røyke nå. Pablo har laget en joint, og reiser seg opp for å gå å røyke den litt lenger borte fra benken. Julio og jeg blir sittende, mens Ricardo, Fig, Sebastian og Morales trekker seg bort og tenner på jointen. «Gi meg en puff før jeg

drar tilbake» hører jeg Morales si, og Pablo gir han jointen etter selv å ha tatt noen trekk. Den går på rundgang mellom dem, og de kommer slentrende tilbake når de er ferdige. «*Me siento bien pedo – Jeg føler meg greit høy*» smiler Pablo mens han lener hodet tilbake på steinbenken. Det eneste som høres er larmen fra biler som tidvis kjører forbi, og fugler som kvitrer. Etter en kort stund reiser Ricardo seg opp. «Jeg begynner å bli sulten, så jeg drar hjem og spiser lunsj. Jeg kommer sikkert tilbake om et par timer». Han sier farvel med et håndtrykk til gutta og en klem til meg. Selv kjenner jeg også at sulten melder seg, og sier farvel før jeg drar for å spise lunsj hjemme der jeg bor. (Utdrag basert på feltnotater)

Bortsett fra når de spiste, sov eller var syk var mine informanter sjeldent hjemme, og vennene dro alltid til parken først når de vil finne hverandre. Også venner utenfor gjengen visste at dersom de ønsket å oppsøke dem, var det parken man gikk til først. Var de ikke i parken, var det sannsynlig at guttene der visste hvor du kunne finne den du lette etter. Gjengen hang for det meste med hverandre, mens de hadde mindre kontakt med og så mindre av vennene i andre deler av byen. Mange av vennene man hadde utenfor gjengen var felles eller bekjente av de andre. Utenfor Las Rosas gikk de ofte i par, eller i mindre grupper. Mesteparten har ennå ikke giftet seg og startet egne familier, slik at familiære forpliktelser ville være mindre krevende når det gjelder tid, penger og følelsesmessige investeringer.

Las Rosas har vært en fast arena for de fleste de siste ti åra, med en relativt stabil tilstrømning av ungdommene i gjengen. Det var en plass som man med sikkerhet kunne treffe bekjente til alle dagens timer. Som tidligere beskrevet er Antigua en relativt liten by, og beliggenheten av Las Rosas var lett tilgjengelig for de fleste av ungdommene. Enkel tilgang bidrog til å lettere holde kontakten. Men ikke alle bodde i nærheten av parken - noen bodde rett bort i gata eller i nabolaget, noen måtte gå rundt 15-20 minutter for å komme dit, mens et fåtall bodde i omkringliggende landsbyer og kom seg dit med buss. Lite gjennomfart av andre mennesker, noe som gjerne var tilfellet i mange av de andre parkene i byen, gjorde plassen gunstig. Ifølge en informant var det en av de få plassene i byen de kunne drive fritt med hobbyen sin, og det var også litt i utkanten av byen så det kom ikke så mange folk forbi. En annen informant fortalte at det også var en fin plass å drikke på, fordi det var få hus som har innsyn eller utsikt til parken, og det vil derfor ikke plage dem så mye.

Noen var innom en og annen gang i uka, mens andre kom hver dag, flere ganger om dagen. Ofte fra kl. 07.00 om morgenen til rundt kl.23.00 om kvelden var det noen fra gjengen tilstede der. De første, vanligvis Ricardo og Julio, kom i morgentimene allerede rundt klokka syv, og tilbragte formiddagen der frem til lunsj. De med forpliktelser, som gikk skole eller hadde en jobb, kom gjerne etter lunsjtider, etter klokka to. Det ble sjeldent gjort noen konkrete avtaler om hvem som skulle komme når, men det var vanlig å gi en muntlig bekreftelse som 'jeg kommer hit i morgen' eller å avtale to og to når man tenkte seg innom. Etterhvert som dagen passerte kom folk til og fra. Spesielt i helgene, særlig lørdag for- og ettermiddag, var flest tilstede. For de som hadde jobb og skole var dette selve inkarnasjonen på fritidens fristed og frihetsfølelse, og på høyden kunne om lag 20-30 frekventere stedet på en gang (uten at jeg tok noen formell hodetelling). For de uten fast sysselsetting var det en avslappende plass å trekke seg tilbake på. Av og til kunne man mot kvelden søke etter et miljøskifte til en annen park, eller i helgene dra på utesteder sammen med 'resten av røkla' i byen.

Hver gang man ankom eller forlot parken hilste man med et spesielt håndtrykk på de tilstedeværende. Jenter ble hilst på og hilste med klem. Det symboliserte at de hadde inntatt parkens sfære og var blitt delaktig i gjengen. Når man forlot parken, ble det også markert med et håndtrykk.

Aktiviteter

I løpet av mitt feltarbeid har parken vært en arena for mange av gruppas aktiviteter. En av kjerneaktivitetene gruppen hadde sammen var skatingen, og en stor andel av guttene holdt på med idretten. Det var sjeldent gruppa var samlet uten at en eller annen hadde et skateboard med seg under armen. Selv om ikke alle bedrev det, var det en sentral del av hvorfor mange av dem søkte sammen – for å gjøre det i fellesskap. I dette fellesskapet fulgte også tilskuerne – de som kom for å se på, kommentere, og være med sine venner. Triksing på stenger eller langs benker og ned trapper foregikk mens de på sidelinjen fulgte ivrig eller sporadisk med. Området var ikke optimalt for skatingen, men i og med at det ikke fantes noen skatebane i nærmeste omkrets, ble det utnyttet det som utnyttet kunne. Benker ble smurt inn med et slags glidefremmende middel for å lettere skli langs dem med brettet, og lange steinlagte passasjer i og rundt parken bruktes for å ta springfart og utføre ulike 'flips' og triks. Også trappene bruktes som hopp-plattformer. På dager der sola sto høyt på himmelen og varmen var for intens, stilnet lyden av hjul mot asfalt, og isteden så man blottede kropper som ikke hadde krefter til noen ting henslengt under skyggen fra buskene.

Noen, blant andre Ricardo og Arom, var engasjert i musikk, og likte å ta med gitarer til parken for å øve sammen på å spille sanger eller lage litt ekstra stemning og underholde de andre. Mange av dem hadde mye av den samme musikkmaken – spansk klassisk rock, der den store helten var Ricardo Andrade. I tillegg hadde de noen innslag av engelsktalende artister som Led Zeppelin, Iron Maiden og Metallica. Edith Turner (2012) påpeker blant annet hvordan både musikk og sport trekker folk sammen, og kan virke styrkende på følelsen av fellesskap i en gruppe.

Atmosfæren blant gjengen i Las Rosas var som regel fredfull og avslappet, noe som ble understreket med delingen av rusmidler. Parkregler forbyr drikking av

alkoholholdige drikker, og bruk av cannabis er ulovlig i Guatemala. Flere ganger om dagen, der som andre steder, sirkulerte politiet rundt området, ofte kalt *los tiburones* – haiene. De kom snikende rundt hushjørnene i sneglefart i søken etter ulovligheter eller forstyrrelser av lov og orden. De fleste politibiler var en såkalt pickup der betjenter satt bak på lasteplanet, og fulgte med med skarpe blikk og hodene vendende fra side til side. Blikket ble ofte hardt festet på gjengen i Las Rosas og analyserte om noe lumsk foregikk. Både titt og ofte kom de bort for å gi advarsler ved drikking på offentlig sted, for å formidle klager om bråk fra nabolaget eller for å kroppsvisitere guttene i søken etter ulovlige substanser. Noen ivrige tjenestemenn tok seg også en liten runde i parken for å lete etter 'trygt' gjemte beholdninger, men hadde sjeldent hellet med seg. Selv om risikoen for å bli ferska av haiene og havne i fengsel var en reell mulighet, stilnet ikke trangten til rus av den grunn. Som regel bidrog det til den vennskapelige og gode atmosfæren, men til tider kunne det også være med på å forsure stemningen og skape små konflikter dem imellom (Mer om mine informanternes utstrakte bruk av alkohol- og rusmidler på side 76).

Kommunikasjon

Selv om rus og alkoholen var nært knyttet til gruppas aktiviteter, var det ikke hovedfokuset og grunnlaget for samvær. Etter flere år i sosial omgang hadde de skapt sin egen kultur, med tilhørende kallenavn, språk og vaner. I tillegg til å være i samme aldersgruppe og at de hadde vokst opp i nærheten av hverandre, hadde de utviklet måter å tenke, føle og oppføre seg på. Marcel Danesi (2016), forsker innen i lingvistikk, sosiolingvistikk og språklig antropologi, påpeker at språk er et middel til å skape tilpasninger, utelukkelse og styrke gruppens identitet i et nettverk, og vokabularet utgjør en form for slang eller kode som skiller gruppen fra andre (s. 44). Ulike egenskaper av språket kan avsløre kjønn, sosial bakgrunn, regional opprinnelse (hvis dialekt er involvert) og andre deler av våre personligheter. Det er en del av det Danesi kaller ens «språkprofil». Studier av språkbruk blant ungdom i sosiolingvistikken har i senere tid etablert at språket man bruker i ungdomsårene er mer enn slang, men også et middel til å bygge en identitet annerledes enn den arvet fra barndommen (Danesi, 2016:158). Språket blir en nøkkel til meningsfylt sosialt samspill med deres gruppe av jevnaldrende. I utviklingsperioden skjer

identitetsbyggingen på flere ulike måter, både i livsstil og i tale. Det kan også la ungdom uttrykke sin uavhengighet fra det voksne samfunnet, og indikere en vilje til å leve på egne vilkår gjennom språklig selvstendighet.

Guttene i gjengen hadde utviklet en egen måte å snakke på, som var annerledes enn den gjengse guatemalaner. Kraftuttrykk som *a la gran puta*¹³, *es una mierda*¹⁴ eller andre typiske banneord ble ofte brukt i hverdagslige samtaler. Måten man snakker på, avhenger i følge av Danesi (2016) av settingen, og bestemmes ofte av graden formalitet som kreves i en sosial situasjon. I formelle og uformelle settinger uttrykker man seg forskjellig, der man i formelle omstendigheter er høflig med fremmede, overordnede og så videre. Det mellomformelle uttrykket brukes i settinger med folk man ser oftere og har utviklet en grad av kjennskap til, som medarbeidere, bekjente og så videre. Det uformelle uttrykket er det mest intime uttrykket, og brukes med de nærmeste, som vennsrelasjoner og så videre. Misbruk av den ene eller den andre kan bli oppfattet som et brudd på sosial etikette (Danesi, 2016:133). I og med at jeg selv var i en læringsprosess der jeg holdt på å lære meg språket, fikk jeg etterhvert reaksjoner på ordbruken min av blant andre de jeg bodde med eller andre jeg møtte, da jeg adopterte de ordene jeg hørte hyppig. Det ble forståelig for meg at gjengen brukte et annet ordregister enn det dagligdagse man gjerne bruker med alle og enhver, og jeg kunne bli rettet på eller gitt en finere versjon av et ord jeg hadde lært meg gjennom mine informanter. Jeg la også merke til at de snakket til andre, som politi, salgspersoner eller foreldre, på en mer formell og ydmyk måte; *Disculpe señor* – unnskyld meg sir, *no tengas pena* – ikke vær lei deg/ikke bekymre deg¹⁵ og *muy amable* – veldig vennlig/snilt av deg er eksempler på dette, og slike høflighetsfraser ble ikke brukt mellom vennene selv. Reaksjonene til min ordbruk kom trolig også fordi jeg var jente, og at en jente 'ikke skulle snakke slik', da mye var sterke ord og uttrykk som av mange kunne oppfattes som støtende. For kvinner, sier Danesi, er det mer normalt å oppføre seg høfligere enn menn, og bruke mer korrekt ordbruk.

Samtalene guttene imellom kunne være en utveksling om trivia av dagen, som

13 Direkte oversatt «til den store horen», men ofte brukt i likhet med det norske, litt forfinede «det var da som svarte» eller «nei men for helvete»

14 Direkte oversatt 'det er (en) dritt', ofte brukt i likhet med 'det suger'

15 Ofte brukt som svar dersom en person unnskylder seg eller ikke kan hjelpe deg med det du er ute etter

nyheter, om ting og hendelser som skjedde i byen, arrangementer, eller ting de hadde lyst til å gjøre. Jeg opplevde at miljøet hadde et åpent forum, der alles meninger ble akseptert, selv om det til tider kunne oppstå uenigheter, for eksempel ved snakk om politikk. Flere av mine informanter hadde sterke meninger når det kom til den politiske situasjonen i landet. Det virket som det var en felles enighet om at Guatemala trengte en overhaling fra topp til bunn. Gregory mente i et tilfelle at det burde gjøres en statlig opprydning i landets fengsler, ved å drepe alle innsatte, noe som høstet uenigheter; «Drep dem, alle sammen. Alle som er fengslet, rengjør fengslene. Det tjener ingenting å ha så mange fanger sittende inne». Morales argumenterte for at det var regjeringen som hadde skylda for mye av den moralen som verserer blant landets innbyggere; «Situasjonen i Guatemala er vanskelig, fordi vi har masse, masse kriminalitet, ikke sant. Og det starter helt fra toppen, altså regjeringa – *el gobierno*. Fordi de er... veldig *ladrones*, ikke sant - de er tyver. De har forlatt Guatemala med armene i kryss, og dette kommer og skader oss andre. Det er mye arbeid i Guatemala. Det er en jobb som ikke kan gjøres på fire år. Ikke av én regjering. Fordi det er noe som alle regjeringer før denne har ødelagt». Politikk var ikke noe de ofte talte om, men i de fleste tilfeller åpnet det for meningsutveksling. I Antigua kjente de på problemet gjennom det de mente var ordførerens ran av byens vannforsyninger. Titt og ofte ble vannet i byen utilgjengelig for innbyggerne, noe som påvirket mange da de fleste husholdninger benyttet en såkalt *pila* – en vannbeholder med kran som fylles opp, der vannet brukes til oppvask av både klær og tallerkener for hånd. Mine informanter fortalte at ordføreren i byen selger vannforsyningene til blant annet hovedstaden for personlig økonomisk gevinst. Vannet kunne være skrudd av i flere dager, og tomme vannbeholdere hemmet både privatpersoner og bedrifter. Forutenom frustrasjon rundt politikk og offentligheten, kunne mine informanter også snakke om erindringer av tidligere felles erfaringer, gjerne om opplevelser i alkohol- eller ruspåvirket tilstand, eller om møter med politiet (Se side 83). Andre ganger satt de i parken uten å snakke mye, drev med skating eller ballspill, og bare så på hva som foregikk rundt dem. På busser som tidvis passerte, på mennesker som gikk forbi eller på små barn som spilte fotball. Noen ganger kunne de spille kort, der lite annet ble sagt enn det som gjaldt spillet. Det var ofte godt humør med fleiper og småerting, og mye latter.

Kriminelle eller marginale grupper, samt subkulturer, kan bruke ulike talemåter eller 'koder', hvor noen av disse er utformet for å blant annet forhindre at andre skal forstå samtaler dem imellom (Danesi, 2016:44). Det kan være ord og uttrykk som får en helt annen betydning i den gitte settingen, eller det kan være ordene ikke skiller seg stort fra normen. Denne type gruppebasert slang er med å vise troskap til gruppen samtidig som det tillater de å være hemmelighetsfulle og utolkelig av myndigheter og andre utenforstående. I sammenheng med deres ulovlige aktiviteter som stoffbruk, brukte mine informanter gjerne *yerba*¹⁶, *yoco*, *mota* eller *puro* da de snakket om marihuana. Slike uttrykk muliggjorde at de kunne snakke friere om noe ulovlig uten at det ble lagt meget merke til, og dannet en skjult betydning rundt det de snakket om.

Plystring ble brukt i forskjellige sammenhenger der man enten ikke ønsket eller ikke kunne bruke verbal kommunikasjon. Det ble hovedsakelig brukt for å kreve oppmerksomhet til en i gjengen, og hadde en gjenkjennelig tone, slik at ikke enhver plystrelyd ga effekt. Om de så hverandre gå forbi på gaten, om noen skulle på butikken og man ønsket at de skulle kjøpe med noe, slapp de å rope høylydt men heller ta kontakt mer diskret. Drev man med rulling av en joint kunne plystringen fra de som holdt vakt varsle dersom politi eller andre mulige farer utviste en risiko. Dro de for å oppsøke noen hjemme i husstanden, unngikk de å banke på døra men ga heller dette signalet for gi til kjenne at de var utenfor. Det virket å være en regel å slippe å møte eventuelle familiemedlemmer, da de fleste ga inntrykk for at deres egen eller venners familie ikke hadde mye til overs for sønnens omgangskrets. Arom hadde i en anledning gått utenfor til Elmer for å høre om han ville komme ut for en røyk. Da han kom tilbake fortalte han; «Elmers mor liker meg heller ikke. Da jeg gikk bort for å banke på døra og høre om Elmer var der, åpnet moren hans vinduet [Mange dører har gjerne et lite vindu innebygd, som det går an å åpne uten å åpne døren]. Og når hun så meg gjorde hun slik, mira»; Arom tar på seg rollen som moren til Elmer, og jeg får hans rolle som står og banker på. Han snur bort hodet og simulerer at han åpner opp vinduet i døra. Ansiktet hans er vanlig helt til vinduet er åpnet og 'hun' ser meg. Ansiktet endrer seg, han snurper opp munnen og rynker brynene, og stirrer på meg

16 Ekvivalent til det engelske uttrykket weed

med et skeptisk uttrykk i ansiktet. «Slik var hun. Da jeg spurte om Elmer var der sa hun ingenting, og bare fortsatte og så på meg med det samme sure blikket. Hun mener vel jeg har en dårlig innflytelse på ham. Nå er Elmer mye med Ricardo og de andre i parken, og hun vil ikke at han skal være med sånne som oss. Hun mener vi er en dårlig innflytelse, og jeg skjønner henne, *tiene razon* – hun har rett, kanskje er jeg det. Jeg er en fæl person, som røyker og drikker, og hun vil ikke at sønnen hennes skal blande seg opp i det jeg holder på med. Men egentlig, han er jo voksen, og velger selv. Han er eldre enn meg. Så jeg vet ikke...». Elmers mors reaksjon var ikke unik; den negative responsen til sønnenes valg av følgesvenner virket å være en fellesnevner blant mine informanternes foreldre. Gjentatte ganger der jeg ble med noen som oppsøkte en annen utenfor hjemmet, ble det påpekt at personens foreldre ikke likte sønnens venner, etterfulgt av plystring til personen kom ut. Plystringsmetoden som signal var effektiv i det at det sjeldent førte til konfrontasjoner med foreldre. Foreldrenes holdninger til vennene var noe de hadde til felles, og det kan tenkes at dette også førte til en sterkere følelse av samhold.

Blant mine informanter i gjengen ble kallenavn¹⁷ hyppig brukt til fordel for å bruke faktiske navn. Navngiving er en av de mest grunnleggende aspektene i identitetsdannelse. I mange kulturer er ikke en nykommer et fullverdig medlem av samfunnet før man får et navn. Et navn forvandler et menneske til en person (Danesi, 2016:168), og gir vedkommende en identitet, og er en del av inngangen til et samfunn, sammen med koblingen til slektskap. Kallenavn er navn utviklet av i sosiale sammenhenger. Tilnavnet kunne være basert på for eksempel utseende, karaktertrekk, personlighet og oppførsel, eller ha en humoristisk vri. Blant annet ble Pablo kalt Småen eller Lillegutt, selv om han var en høy kar, Morales ble kalt Micky, selv om det ikke var hans navn, det samme med Gregory, som ble kalt Gary. Gregory fortalte det hadde begynt som en spøk, men etter hvert hadde alle begynt å kalle han det. Ricardo hadde fått kallenavnet Galing, fordi han hadde en tendens til å drikke til han mistet besinnelsen, og at han som regel endte med å snakke dritt til alle for etterhvert dra hjem når de andre fikk nok. Juan ble kalt Slager, og da jeg spurte hvorfor fortalte han at det var fordi han hadde klikka en dag de hadde drukket og begynt å slå ned de

17 Kallenavnene brukt i teksten er endret for å holde informantenes anonymitet. De fornorskede kallenavnene er kreativt endret.

rundt seg. Andre kallenavn var Styggen, Fylliken og Rockeren. Bruken av kallenavn symboliserte til dels måten man ble tenkt på av kamerater, i tillegg til at det kan være med å sprite opp personen og gi den en ekstra dimensjon. Etter min kjennskap var de fleste glad i og tilfreds med sitt kallenavn, som ble foretrekt til fordel for sitt egentlige navn. Men da jeg spurte hvorfor Gregory ble kalt Gary, fortalte han; «Vennene mine begynte å kalle meg Gary, og det har blitt en greie nå. Men jeg liker ikke at folk som ikke kjenner meg bruker det, jeg foretrekker at de som ikke kjenner meg godt kaller meg Gregory. Så du kan kalle meg Gregory». Kallenavnet ble for ham noe intimt og for sine nærmeste. Flere ga uttrykk for at det var uvant å bli tiltalt med kallenavnet av personer som ikke var en del av vennegjengen. Da jeg etter hvert fikk mitt eget kallenavn, Mary, tok jeg det som et tegn på å bli tatt opp i familien.

Knyttet til kallenavnene var det også egne måter å snakke om hverandre. Det kunne lekes med navnet - blant annet når Juan ble sur eller bestemt kunne noen bryte ut 'Uyy, ikke bland deg med Slageren'. Var Juan veldig standhaftig, kunne det ta brodden av en diskusjon, eller var han sur kunne det lette opp en trykket stemning.

«*Sos mi cuate. Confio en ti brother*» – du er min *cuate*, jeg stoler på deg

Bortsett fra kallenavn ble det i tillegg benyttet 'kjælenavn'. Det var vanlig å tiltale hverandre som *amigo* - venn, *compa* (kort for *compadre*) - kamerat eller det mer familiære *hermano*, *bro* eller *brother* - bror. Brøgger (1993) snakker om at det i *gemeinschaft*-grupper ikke er uvanlig at man bruker slektskapsbetegnelser i tiltale også der hvor man ikke kan spore noe reelt slektskap. Benevnelser som *cerote*¹⁸, *cabrón*¹⁹ eller *mula*²⁰ var også vanlig å bruke, noe som ofte blir brukt som en fornærmelse og betyr noe slikt at noen er et null, en dritt eller er dum. Hyppig bruk og måten de brukte benevnelser på, i samme grad som kraftuttrykk de regelmessig benyttet, gjorde at den negative ladningen av ordene ble omgjort, og det ble en del av den hverdagslige slangen nevnt ovenfor. Til tross for dette kunne disse også bli brukt i negativ omtale, noe som kunne bemerkes med tonefall og sammenheng i samtalen. Både deres egen bruk, samt samfunnets normale bruk av ordene ble tilegnet, som påpekt om informantenes språkprofil (se side 47).

18 Lignende det engelske uttrykket *piece of shit*

19 Direkte oversatt til drittsekk eller jævel

20 Betyr muldyr eller esel, men brukes vanligvis for å insinuere at noen er dum

I noen relasjoner brukte de også benevnelsen *cuate*. Antropologen Larissa Adler Lomnitz (1977) oppdaget under sin studie av Mexico Citys fattigste forsteder at det eksisterte ulike sosiale relasjoner som deler av resiprositetsnettverk. På den ene siden hadde man *compadrazgo*, hovedsakelig ment for relasjonen mellom foreldre og gudforeldre til barn, men videre utvidet til å gjelde lignende relasjoner som inngås på samme måte. På den andre siden hadde man *cuatismo*, en spesielt nær vennsksapsrelasjon. Et *cuate*-vennskap er ifølge Lomnitz «full av intense personlige følelsesmessige vedlegg og et forhold av gjensidig hjelp» (s. 177). Mennene i byen klassifiserte gjerne sine venner i tre forskjellige grupper; *amigo* - venn, *buen amigo* - god venn, og *cuate*. Det å være *cuates* innebærer aller nærmeste intime vennskap. Måten guttene brukte benevnelsen i mitt materiale stemmer godt overens med denne klassifiseringen. «Når jeg sier han er en *cuate*» forklarer Pablo, «mener jeg at jeg stoler på han hundre prosent!». Fra en *cuate* forventer man mer enn fra en venn, det er en emosjonell relasjon av fortrolighet og tillit. Man kan også forvente en gjensidig utveksling av tjenester (Mer om delingsøkonomi på side 68).

Delte felles aktiviteter, språk og tilnavn var med på å styrke gruppefølelsen som gjerne kjennetegnes av *communitas*, og i motsetning til familien hadde man større frihet for å tale fritt og dele tanker og meninger uten at dette nødvendigvis vil få konsekvenser i form av kjeft og irettesettelse.

Gruppe, gjeng eller nettverk?

I Handelsmanns «grad av gruppedannelse» (1977), gir han en beskrivelse av betegnelsekategori, miljø, nettverk og gjeng. En kategori baserer seg på når ungdom deler et eller flere fellestrekk, som alder, personlig utvikling eller grad av økonomisk selvstendighet. Gjengen i Las Rosas kan vi si er en slik kategori. I et miljø omgås individene ofte, og man kjenner hverandres ansikt. Det kan være stedbundet eller sentrert rundt en fritidsaktivitet. Parken ligger i et nabolag mange har vokst opp i eller kjenner godt til, og de ulike ungdommene som kommer til parken blant annet for å bedrive sin fritidshobby kan sies å være deler av et miljø. I tillegg til kontakten dem i mellom, vil de fleste kjenne ansiktet på andre som også oppholder seg her fast. I

noen tilfeller kan de slå av en prat, for eksempel med jentene i kiosken på hjørnet, og andre er de på hils med, som de nærboende som passerer daglig og kjenner til guttene. Informasjon utveksles, om hva som har hendt, hva som foregår, sladder om andre i nabolaget osv. Guttene kan også sies å tilhøre et nettverk innen dette miljøet, med sitt daglige faste tilholdssted. I et nettverk finner man mer stabile systemer av relasjoner, som bygger på gjensidig forpliktelser og bytte av informasjon og goder. Individets ulike behov kan dekkes, og det kan influere hvor avhengig den enkelte blir av nettverket. De deler på goder som mat og rusmidler, og er deltakende i samme aktiviteter. Behov som søkes tilfredsstilt gjennom nettverket varierer, men felles er behovet for samvær og vennskap med andre unge, og den tryggheten dette gir. Pablo, som i en periode ble sendt av foreldrene sine inn til hovedstaden for å jobbe, fortalte at han mistrivdes og opplevde et savn etter Antigua, og da spesielt etter gjengen og det å ha noen å møte uansett dag og tid. Han hadde bare vært borte i tre uker før han valgte å avslutte jobben og reise tilbake til Antigua. Båndene som skapes gjennom avhengighet til nettverket, gjennom utstrakt bruk av deling og utsatt bytte, vil være viktig for gruppas funksjon og fortsatte eksistens. Utover det å være en gruppe som samles for en delt interesse for sport eller musikk – kan man dekke behov som det er vanskelig å sørge for på egen hånd. Stabiliserende faktorer var lange bekjenskaper. Både miljø og nettverk har diffuse grenser, mens en gjeng har klarere grenser der dens medlemmer er i stand til å handle som en enhet. En gjeng har gjerne felles territorium og/eller uttrykksform, og det ligger gjerne klare kriterier for medlemskap. I tillegg kan det ofte ha klare ledere og være hierarkisk oppbygd. Gjengmiljøer kan gjerne ha personer som får en spesiell funksjon eller 'stilling' i kraft av medlemskapet, slik Whyte (1993) fant blant gjengene i den italienske slummen, som kan brukes som «et fremkomstmiddel for sosiale fremskritt» (s. 98). Organisasjonens overlevelse kan være avhengig av individenes aktiviteter og en felles front. Ordet gjeng kan gi assosiasjoner til noe negativt, der man opptrer som en enhet ved for eksempel kriminelle handlinger eller slagsmål. Særlig i Guatemala og andre land i Mellom-Amerika snakker man om såkalte *maras*, kriminelle gjengmiljøer, som er kilde til mye vold og usikkerhet. De kan gjenkjennes blant annet på grunn av sine mangfoldige tatoveringer, ofte både på hals og i ansiktet. Den mest kjente maraen i Guatemala er i følge guttene *mara dieciocho* (gjeng 18). Grunnene til at noen søker til slike gjenger

er mange. Pablo fortalte at noen barn blir forlatt på gata og går sulten, og har ingen familie til å ta vare på dem. *Maraen* tar de inn og blir som en familie for dem. Så det er ikke alltid et valg. For å bli medlem, må alle gjennom et innvielsesrituale, der man blir banket i 18 sekunder, samt at man må utføre en kriminell aktivitet eller handling (The Richest, u.å.).

De forskjellige betegnelseene kan altså bære med seg forskjellige konnotasjoner, og det finnes ofte glidende overganger mellom dem. I et miljø kan man finne gjenger eller nettverk, og et nettverk kan ha enheter som kan ligne på en gjeng. En gruppe er en betegnelse som sier oss veldig lite. Det blir brukt om mennesker som organiserer seg på ulike måter, men sier derimot ingenting om hvordan relasjoner de har til hverandre. Guttene i gjengen har likhetstrekk med (kriminelle) gjenger, der de oppholder seg på en forholdsvis fast plass og driver med småkriminelle aktiviteter. De fungerte som en *communitas* der likhet og fellesskap ble fremhevet, og organisasjonsformen kan betegnes som en løs, familielignende gruppe. I motsetning til typiske gjenger eksisterte det ingen klare lederpersoner. Selv om enkelte av og til kunne 'ta gulvet' oftere eller snakke høyest, var ikke gruppa hierarkisk organisert men hadde heller en flat struktur. Selv om det var flat struktur, vil det ikke si at ingen muligens er mer innflytelsesrik enn andre. Det er sannsynlig at noen av de eldre styrte mer enn de aller yngste, da de hadde vært i miljøet lengst og kjente alle, men i mitt eget materiale har jeg imidlertid ikke opplysninger som kan bekrefte en slik hypotese. Det eksisterte ingen spesielle kriterier for medlemskap eller definerte regler for opptak, slik som i *mara 18*. Ingen avgjørelser ble tatt av enkeltpersoner eller en indre sirkel på fellesskapets vegne. Det ble aldri stilt spørsmål ved hvorvidt noen kunne være sammen med gjengen eller ikke. I en samtale mellom Juan og Sebastian, der sistnevnte var yngre enn de fleste i kjernen og hadde benyttet parken og deltatt i fellesskapet i en kortere periode enn de eldre, erkjente Juan at han i starten hadde vært litt tilbaketrukket og litt skeptisk til ham, men etterhvert som Sebastian begynte å holde mer og mer sammen med gjengen omtalte han ham nå som en *cuate*. Der kriminelle gjenger holder sammen for organisert virksomhet, kom derimot gjengen i Las Rosas sammen for å dele sin lidenskap og å være sammen i fellesskap. Det var

ikke annet enn vennskapelig konkurranse med skatingen eller for oppmuntring og øving sammen, både med skateboard og med musikkinstrumenter.

Selv om de bodde i nabolaget og holdt til i Las Rosas virket det ikke som de betraktet andre som benyttet parken som inntrengere på sitt territorium. Til tider kunne det utvises misnøye ved tilstedeværelsen av andre fordi man ikke kunne utfolde seg i samme grad med tanke på bruk av rusmidler. Risikoen dreide seg om de var såkalte varslere – personer som ringte for å si ifra til politiet. Blant annet var det en *tortillera* – en dame som lager og selger tortillas til måltider – som holdt til på gangveien ved parken, og som ofte kastet mistenkelige blikk bort til gjengen i hjørnet. I tillegg snakket de ofte om 'mannen i enden', som hadde for vane å ringe politiet om han tok seg en tur ut på verandaen og kjente lukten av cannabis sive bort. På den annen side satte de også pris på litt 'selskap' - forbipasserende jenter ble ofte ropt og plystret på, og oppfordret til å ta seg turen bort. Det var sjeldent noen som gjorde alvor av oppfordringen, jeg vil heller si at det gjorde enkelte ukomfortable, og de kunne øke farten for å passere raskere.

I følge Whyte (1993) kan det oppstå rivalisering mellom ulike gjenger, og det kan tenkes at dersom det hadde vært såkalte *maras* også i Antigua hadde gjengen i Las Rosas kanskje måttet sky unna eller tilpasse seg etter disse. Enten hadde de måttet organisert seg som en rival til andre grupper, eller trukket seg tilbake om disse større og ofte mer kriminelle og voldelige gruppene hadde tatt plass i byen. Det er også mulig at de kunne ha sluttet seg til en slik gjeng. Per nå opplevdes det ikke som det fantes noen form for rivalisering med andre gjenger, men heller at andre ungdommer var velkomne til å ta del i aktivitetene som utspilte seg på området.

På samme måte som vennegruppen var en flukt **til** friheten til et fellesskap av likeverdige, var det også en flukt **fra** realiteten, noe jeg vil se nærmere på i neste kapittel.

Kapittel 5

Midlertidig ansettelse og usikre arbeidsforhold

Begrepet 'uformell sektor' ble først introdusert av antropologen Keith Hart i 1973, og har vært vanskelig å definere, da det kan være en blanding av flere kriterier og har blitt tilskrevet ulike karakteristikk. Sosialantropolog Harald Skaar (1985) beskriver det slik:

«Første kriterium er hvorvidt arbeidet er organisert i forhold til arbeidsgiver og andre kriterium er hvorvidt arbeidet er registrert av staten gjennom betaling av skatt o.l og dermed å ha rett til sosiale ytelser, trygd, pensjonsordninger, ulykkforsikring eller andre slike ordninger» (s. 168)

Det vil i denne sammenheng bli tatt utgangspunkt i denne definisjonen. Skaar viser videre fra sin undersøkelse i Lima i Peru at det kan være vanskelig å skille klart mellom formell og uformell sektor, da ulike arbeid kan ha trekk fra begge. I tillegg kan man bli møtt av ulike vanskelige krav som stilles til formell sektor, og en person som kan ha ønske om å formelt registrere sin virksomhet kan se seg nødt til å begynne på nytt i uformell sektor. Statistikken kan være mangelfull da det er vanskelig å registrere uformell sektor, samt at noen kan være engasjert både formelt og uformelt, og virksomheter i formell og uformell sektor kan være avhengige av hverandre. Statistikken må derfor tolkes med dette som forbehold.

Med størst andel av befolkningen arbeidende i den uformelle sektor, viser det usikkerheten og mangel på beskyttelse for arbeiderklassen i Guatemala. Juridiske rammer er oftest utformet med en formell økonomi i tankene og unnlater å beskytte og støtte uformelle arbeidstakere og uformelt levebrød. Lovgivning, og hvordan den håndheves, kriminaliserer ofte eller utelukker uformelle arbeidstakeres økonomiske aktiviteter.

Selv om de fleste jobber genereres innen uformell sektor, må det understrekes at det formelle ikke er perfekt. Flere av mine informanter nevner at arbeidsforholdene i den uformelle sektoren er et alvorlig problem, men at en formell jobb heller ikke har noen garanti for inntekt, og lovgivningen som beskytter arbeiderklassen stadig blir brutt (Diario La Hora, 2015, Ramírez Perez, 2015). Den manglende overholdelse av arbeidslovgivningen kommer også til syne blant annet i antall arbeidstakere som er registrert hos Guatemalas sosial sikkerhet-institutt (*IGSS*). Ifølge INEs undersøkelse av arbeid er 1 354 055 registrert, i kontrast til de 1 988 311 arbeidere som oppgir at de arbeider i formell sektor (INE 2017a). Frykt for å bli avskjediget gjør at folk ikke sier i fra når jobben ikke leverer det den skal (Ramírez Perez, 2015). Det å ha en inntektskilde, om enn en liten en, gjør at folk fortsetter å jobbe under slike forhold.

Det ikke er bare bare å skaffe seg en inntektskilde for å tjene til livets opphold. Blant mine informanter var det ikke alltid like enkelt å få oversikt over folks sysselsetting. Ofte kunne spørsmålene om arbeid lede til beretninger om hva de jobbet med tidligere, noe som gjerne var en indikasjon på at de for tiden ikke hadde arbeid, eller så kunne man få intetsigende svar som at man jobbet litt 'her og der'. Med unntak av Morales og Tony opplevde jeg at få av ungdommene hadde en nogen lunde stabil inntektsbringende jobb, men mer sporadiske ansettelsesforhold og småjobber. De utførte forskjellige typer aktiviteter gjennom perioden, med forskjellige arbeidstider og lengde. Noen prøvde også å skape egne virksomheter. Eksempler på arbeid i gruppen var lærer, kokk eller servitør, jobbing på hotell, musiker, salg av gass, og småjobber som malingsoppdrag. Annen inntekt kunne komme av salg av klær, smånips eller cannabis.

Mange ungdommer mellom 15-29 år sliter med å komme inn i arbeidsmarkedet. Av hver av de 200 000 unge som uteksaminerer fra skole og høyere utdanning hvert år i Guatemala, finner bare 20 000 av dem arbeid (Prensa Libre, 2015). I en studie av ungdom i Guatemala, gjort av INE, oppgis noen av hovedgrunnene til vanskeligheter med å skaffe arbeid mangel på erfaring og lite utdanning, men mange av respondentene sa også at de ikke har hatt noe problemer (INE 2017b). Studien viser at

opp imot 90% får jobber gjennom kontakter med venner, familie og bekjente. Mange er dermed avhengige av å ha et nettverk for å komme seg i arbeid.

Nødvendige tillatelser

Hva må egentlig til for å skaffe seg en formell jobb? Etter samtaler med yngre og eldre, har jeg fått forklart hva som trengs. Til å starte med må man først skaffe seg DPI (*documento de identificación personal*), en personlig identifikasjon som er nødvendig for å innhente nødvendige tillatelser som trengs. Deretter har de fleste jobbene et krav om fremvisning av *tarjeta de salud*, et helsekort. Det er som regel gratis, hvor man må ta en rekke blodprøver og helsesjekker, som viser at du er i stand til å jobbe. Disse testene gjøres ikke til en hver tid, og dersom man får en jobb og ikke kan gjøre dette på helsesenteret, må man dra til en privat klinikk. Man har i en ny jobb begrenset med tid på å legge frem nødvendige dokumenter. Har du ikke dette kortet begrenses mulighetene dine drastisk. Særlig i arbeid hvor det foregår matservering, men også andre foretak, er det i tillegg nødvendig med *tarjeta de manipulación de alimentos*, som viser at man kan beherske renslighet og å kunne gjøre sine oppgaver hygienisk. I begge tilfeller må man ha tålmodighet, da man gjerne må vente en halv eller hel dag på venterom for å ta nødvendige prøver eller få nødvendig informasjon. Om man setter seg opp en matbod eller prøver å selge mat ut fra husstanden og ansatte fra *el centro de salud*, helsesentret som regulerer dette, kommer forbi, kan man få en bot dersom man ikke kan fremvise disse dokumentene. I tillegg til disse må du kunne fremvise dokumenter som viser om man har vært i fengsel, eller om man har hatt problemer med politiet, såkalte *penales y policiaicos*.

Guttene i gjengen uttrykte at dette gjorde at flere valgte å gå rundt slike krav. Ser man på den tid og penger man må sette av for blant annet transport, mat, venting og anskaffelse av dokumenter, er det for mange et tungvindt system, og særlig for personer som har en familie å ta seg av kan det være utfordrende.

Jeg spurte mine informanter om det finnes noen muligheter for arbeidsløse å dra til en plass som hjelper deg å søke etter arbeid. Arom fortalte meg;

«Det finnes en plass, men du drar dit og gir din CV, og årene kan gå og de ringer deg ikke, *porque no sirve esa mierda* – fordi den dritten fungerer ikke. De som jobber der er korruperte, og hjelper bare sine nærmeste, og de som de kjenner fra før».

Jeg ble også gjort oppmerksom på at det finnes noe som heter *feria del empleo*, en arbeidslivsmesse som arrangeres hvert år i Antigua. Den er hovedsakelig myntet på personer som akkurat har avsluttet sin utdanning og skal begynne i arbeidslivet, og har en aldersgrense han mente var opp til 25 år – noe som tilsier at muligheten for mange i gruppen i Las Rosas å i det hele tatt benytte dette tilbudet begynner å bli knapp.

Sesongbasert

Et tiltak for å generere flere arbeidsplasser har vært å innføre lover relatert til sosial sikkerhet for ansatte i forbindelse med deltidsarbeid, slik at det kan åpne dører for mødre, unge og eldre. Sektorer som telefonsentre, offentlige tjenester, turisme, emballasjebransjen og selskaper som øker sin produksjon i sommertida, ferie og jul, vil være de som mest vil dra nytte av midlertidig ansettelse av personell. Likevel er det en usikkerhet forbundet med dette. Mange av jobbene i Antigua er sesongbaserte eller har midlertidige ansettelser i travle perioder. Byen huser utallige spanskskoler, restauranter, barer, kafeer, reiseselskaper og hosteller, og livnærer seg på turistindustrien. Det kan ofte være krav om engelskkunnskaper for å møte turistenes behov. For flertallet av mine informanter var sistnevnte et svakt punkt, og kunne utgjøre en hindring i å søke jobber tilknyttet turisme. Guatemalanere fra andre steder i landet som kan engelsk fra før, eller utenlandske personer som lærer seg spansk, kan enklere søke arbeid i Antigua, og dette gjør konkurransen om en plass i jobbmarkedet større. Selv om byen besøkes gjennom hele året, er noen perioder bedre enn andre. Spesielt i tiden rundt Semana Santa ansettes mange som midlertidige ekstrahjelper i den travle perioden. Eksempler fra Juan og Emilia er med på å illustrere vanskelighetene knyttet til midlertidige jobber. Emilia er 24 år og har jobbet hovedsakelig som spansklærer i litt over to år. Juan møtte vi innledningsvis gjennom sin biografi, og han har jobbet sporadisk som spansklærer i fire år. Juan henger ofte i Las Rosas, mens Emilia bor i nabolaget i nærheten av parken, og gikk sammen med meg på en Zumba-dansegruppe. Begge bor hjemme hos foreldrene sine. De har tatt et omfattende spansklærerkurs og er i kraft av dette kvalifisert til å undervise gjennom skolene i byen.

Emilia har ikke noe annen utdanning utover grunnskole²¹. Engelsk snakker hun ikke, men har ikke opplevd dette som noe hinder. «Jeg har undervist og lært bort mitt morsmål til folk fra alle verdens land! For noen år siden lærte jeg ei japansk jente å snakke flytende, nesten så godt som meg, og jeg kan ikke et ord japansk!». Det er ekstremt viktig for henne å gjøre en god jobb og gi et godt inntrykk på de ulike arbeidsplassene sine, for å ha høyere sannsynlighet for å bli kalt tilbake til samme skole flere ganger. Til tross for at det finnes mange av dem, er de høyst sesongbasert, hvor de periodene med flest turister er på starten av året, eller juni-juli månedene. Emilia må konstant være på leting etter jobb, nærmest året rundt. Når hun jobber og har en elev, er hun dermed sikret den tiden eleven vil studere. Det kan være én uke, fem uker, eller to måneder, alt ettersom hva studenten ønsker å få ut av undervisningen. Om hun ikke har en elev, og hun ikke er ønsket tilbake til samme skole hvis de for eksempel ikke har behov for flere lærere for øyeblikket, må hun ut og lete. Ringe rundt, besøke skolene, snakke med bekjente, spørre rundt, og hele tiden være på hugget. Ofte ringer hun til de ulike skolene flere ganger i uken, for å minne de på at «her er jeg, og jeg er klar til å trå til når dere trenger meg». Kanskje har de en ny elev den dagen, og hun er heldig og ringer når de leter etter en mulig lærer. «Jeg kan være en plage av og til, men det er nødvendig! Og jeg må gi de et godt inntrykk av meg, de må ha lyst på meg som person også, ikke bare som lærer.» Emilia forteller at hun gjerne noterer seg stikkord om de ulike personene som har ansettelsesansvar på de ulike skolene, og småprater kort hver gang hun ringer. Det kan være å huske navnet på barna, på mannen deres, om de har hatt vondt i ryggen eller andre småting. «Men jeg kan ikke prate lenge med alle, ofte ikke mer enn et minutt, for hvis ikke blir det for dyrt å ringe!». Som hos mange av mine informanter er jobben hennes såpass ustabil, at hun må ha flere strenger å spille på. Foreldrene hennes eier en fruktvogn/bod, der de selger fruktjuice og av og til iskrem på gata. Når hun ikke får napp hos skolene, hjelper hun til i boden. Emilia liker ikke det så godt, fordi hun må «stå under den stekende sola hele dagen, og det er så kjedelig! Det fine med det er at jeg kan slå av en prat med venner og bekjente som passerer, og jeg får vært ute blant folk, samtidig som jeg hjelper foreldrene mine». Ser hun turister gående med sekker

21 Hvilket vil si 8 års utdanning – *primaria* og *basico*, tilsvarende det norske barne- og ungdomsskole

på ryggen, kan hun stoppe de og spørre om de vil ha språkundervisning. «Man må være på leting hele tiden, man kan ikke hvile».

Juan er utdannet innen bil-mekanikk, og jobbet et år på et verksted eid av sin venns onkel, men etter det ble lagt ned har han ikke funnet noe arbeid innen denne utdanningen. Han tok den nødvendige opplæringen for å lære bort spansk til turister, og har siden jobbet på forskjellige skoler. Der han jobber nå har skolen en policy der lærerne kun har en elev i to uker av gangen, før de bytter lærer. Ulike skoler har ulike regler, men ofte ønsker de en utskiftning av lærere etter en gitt tid så elevene for prøve ulike fremgangs- og læremåter. I perioder med få turister og lite elever, er ikke Juan like dedikert til å finne jobb som Emilia. Han forteller at det egentlig ikke er dette han vil holde på med. Men også han anerkjenner at det er vanskelig å få og holde på en jobb. Spesielt vanskelig mener han det er for de yngre;

«Bare av og til jobber jeg som spansk lærer. Men det er vanskelig når man er ung, å ha en trygg jobb som lærer fordi... det er lettere for arbeidsgiverne å ansette voksne kvinner for å gi dem en lav lønn. Fordi siden de har barn, har de behov for å være der, og de aksepterer alt hva de gir dem, for å få en fast jobb. Og noe å gi barna sine. Til en ungdom så vil de ikke gi ham muligheten, fordi de vet at de kan ha flere alternativer, selv om det i virkeligheten ikke er så mange alternativer her, i Guatemala. Og i Antigua».

Ikke bare fordi de behøver penger til familien, men også fordi de aksepterer den lave lønna, mener Juan at ungdommer velges bort til fordel for mødre. Juan forteller at skolene kan holde lønna så lav fordi de tilbyr de mest gunstige arbeidstidene for de med familie å ta seg av. «Du har gjerne en student i bare fire timer per dag, som gir de som har barn muligheten til å komme deg hjem å lage *almuerzo* - lunsj, som av mange blir sett på som det viktigste og største måltidet om dagen, hjelpe ungene med leksene og være der for dem». I tillegg styres mye av arbeidsmulighetene i Antigua av turismen, og i perioder med mindre besøkende vil konkurransen være større. Ramírez Pérez (2015) kommer hun frem til lignende tilfeller, der arbeidsgivere ansetter fattige kvinner med liten eller ingen utdanning, fordi de ofte er lydige og underdanig. Det tas utnytte av deres livssituasjon, der lønna kan holdes lav fordi disse arbeidsforholdene aksepteres av fattige mennesker som trenger penger for å takle hverdagen (Ramírez Pérez, 2015). Relevant utdanning har, samt ansiennitet, har nok også relevans. Mange

av mine informanter hadde grunnskoleutdanning, tilsvarende barne- og ungdomsskole i norsk standard, men et fåtall hadde videre utdanning utover dette. Derimot mente blant annet Arom, som hadde jobbet mye i restaurant, at erfaring veiet tyngre enn utdanning, da arbeidsplassene ikke ville bruke tid og ressurser på å lære opp nye ansatte. «Jeg var på et intervju en gang der de bare spurte meg om jeg hadde papirene mine i orden og om jeg hadde jobbet på en restaurant før. Så jeg viste dem papirene, og fikk prøve meg på kjøkkenet, og fikk jobben. Det er lettere hvis du har gjort det før. [Forretningene] vil ha de med erfaring, de som kan ta opp en stekespade og vet hva de skal gjøre». Han hadde jobben i en uke før han sa opp, der han etter tolv timers arbeidsdager hele uken bare fikk Q400 for perioden.

Å leve fra dag til dag, oppdrag til oppdrag

«Å ha en fast jobb, dit du drar hver dag, helt til man blir gammel... Det vil ikke jeg. Det er ikke noe for meg. Finn noe du liker, og gjør det. Liker du å lage mat, sett opp en restaurant, ikke sant? *Algo que te llena* – noe som fyller deg. En slik jobb [han sikter til den førstnevnte], gjør ikke det» - Ricardo

Valg av karriere kan ha innvirkning hvorvidt man lykkes i arbeidslivet. Elmer er en av de som har tatt en utfordrende yrkesretning – som musiker. Han livnærer seg av ulike musikkoppdrag, og kan spille de fleste instrumenter. Det er ikke en godt betalt jobb, og han har heller ikke noe fast ansettelse. Så pengene kommer sporadisk, og ofte i små mengder. Som så mange andre ungdommer bor han hjemme med familien, sin mor, far, bror og søster. Søskenene er alle voksne nå, Elmer er 29 år, og må i likhet med de fleste av ungdommene bidra til fellesøkonomien i hjemmet.

En kveld da Arom, Morales, Julio og jeg sitter i parken og prater, dukker Elmer opp på hjørnet som vender mot huset hans. Arom får raskt øye på ham, og roper ham bort. Han sier han har kommet til parken for å se om noen var her, i håp om at noen har en en joint å dele med ham. Selv har han ikke penger å bruke på slikt akkurat nå. Etter å ha vekslet noen ord kommer de inn på temaet – at Elmer trenger penger. Han er fortvilet og vet ikke hva han skal gjøre. «Jeg må ha penger nå, helst i dag, helst

akkurat nå», deler han oppgitt mens han tar et trekk av jointen som blir sendt på rundgang.

«Hva er du redd for? Hva er du redd for *cerote*? Jeg har vært uten penger. Uten en krone. Og vi dro likevel til Pana [kort for Panajachel, en by 3-4 timer unna med buss]. Fem musikere, uten penger. Og der tjente vi mer enn 1000 på reisen. Der er det muligheter!» - Arom, til Elmer

Arom hadde nylig kommet hjem fra en tur til byen Panajachel, dit han dro sammen med noen andre venner som også definerer seg selv som musikere. De tjente godt inn på turen, og han la frem og foreslo entusiastisk at Elmer også burde dra dit. Elmer løftet øyenbrynene, ble stille og nølte litt, mens Arom fortsatte å snakke om de gode stundene han hadde på turen. Arom jobbet hardt med å selge inn ideen til Elmer, tydelig interessert i å reise tilbake, men også Morales, som hadde vært stille frem til nå, likte det han hørte. Ansiktet hans lyste opp og han smilte bredt «La oss dra til Pana dere!». Julio rykket på hodet der han satt ytterst på benken, men det så ikke ut som at han fulgte med på det som ble sagt der han lå henslengt på steintrappene med en flaske øl i den ene hånden og blikket sløvt fiksert fremfor seg, tippende lett på hodet. «Vi kan nyte musikken, mens dere tjener inn pengene». Morales lo høyt, og dultet litt bort i Elmer. «*No pero enserio, seria bueno!* - Nei men seriøst, det ville vært bra!». Morales lo igjen sin klukkende latter, og beveget armene som om han danset mens han tippet opp og ned med hodet og lagde basslyder med munnen «Nts nts nts, vi skal til Pana, nts nts nts, Panajachel, nts nts».

Elmer hadde lite som holdt ham tilbake; ingen fast jobb, ingen familie eller andre forpliktelser som gjorde at han måtte oppholde seg i byen. Siden han hadde holdt på en god stund med musikken hadde han et nettverk å dra nytte av, han kjente folk som jobbet på forskjellige restauranter og hosteller rundt om i byen, og holdt jevnlig kontakt for å lande spilleoppdrag. Han hadde også mange venner som drev med det samme, enten profesjonelt eller på hobbybasis, og fikk gjennom dem tips til hvor man kunne spørre om å fremføre. Han kunne spille både tromme, gitar og piano, spilte i forskjellige band, og var i ferd med å spille inn musikk for å publisere på internett. Elmer tok jobben seriøst, og prøvde å holde seg mest mulig unna Las Rosas (På side

99 vil jeg gå nærmere inn på hvorfor miljøet i Las Rosas for noen kan ses på som negativt). Men i perioder med lite jobb kom han som regel innom parken for å prate, slå i hjel tid eller ta seg en joint. Nå var han i en dårlig periode, og trengte penger.

Å kunne vs å ønske å arbeide

Selv om mange var arbeidsløse, var det ikke dermed sagt at de var aktivt på søken til enhver tid. I motsetning til Emilias iver og ønske etter arbeid, ble det sjeldent utvist samme entusiasme blant gjengen i Las Rosas. Det å være uten jobb ble ikke nødvendigvis sett på som gunstig eller favorisert, men det ble ikke jobbet så altfor hardt for å endre situasjonen. De vanskelige forholdene ble gjentatte ganger forklart til meg når jeg spurte jobbrelaterte spørsmål; hvor vanskelig det var å få seg en jobb, hvor dårlig lønn man fikk, eller hvor urimelige arbeidstider man kunne komme over.

«Jeg mener, du kan jobbe, du kan gjøre ting. Selge. Ting. Problemet er at alt har et vanskelighetsgrad. Alt kan man overvinne. Men la oss innse det, ikke alle folk er så villige til å gi alt, kjempe for alt, alle er på jakt etter en jobb som normalt. Og det finnes ikke. Og det er regjeringenes sak» - Arom

Fraværet fra yrkeslivet var en forutsetning for å oppholde seg i parken og ha omgang med gruppen, og ga mulighet til å bruke tiden på kreative talenter som det å øve på skating eller spille instrumenter. Juan nevnte at språkundervisningsjobben var noe han egentlig ikke hadde lyst til. For ham, Ricardo, Arom, Elmer og flere andre av mine informanter ønsket alle en jobb basert på interesse. Ikke å jobbe fordi de måtte, for eksempel på grunn av økonomiske vanskeligheter, men fordi man selv ønsket det. Et av problemene var derfor å skaffe et arbeid som fristet tilstrekkelig og kunne konkurrere med denne tilværelsen og det sosiale fellesskapet i Las Rosas. Dermed kunne de rettferdiggjøre å velge bort en jobb eller si opp en jobb på grunn av manglende interesse eller dårlig betaling, hvilket også gjorde de tok kontroll over situasjonen. Det å søke sammen med vennene i Las Rosas var også noe de hadde kontroll på, noe de selv kunne ta styring over. Der arbeidssituasjonen ble et usikkert moment ble fritidsområdet et fast punkt, et fristed. «Det finnes alltid jobb», sa Juan, «men det spørres hva man er villig til å gi slipp på. Hvor mange timer vil du arbeide for hvor liten lønn? Vil du gi avkall på din egen sikkerhet for å kunne tjene noen

quetzales?». Ifølge Juan var to av de farligste jobbene som man kan ha, det å være sjåfør eller assistent på bussene i landet. «Det er en av de jobbene som folk blir drept masse på, fordi kjeltringer kommer og raner deg, og du kan ikke gjemme deg. Du har ingen beskyttelse. Det er bare de mest desperate som tar jobben. I hovedstaden skjer det oftere, at de blir utsatt for utpressing, for der finnes *maraen*, og de driver ofte med utpressing av buss-sjåførene. De aller farligste bussene er de røde lokale bussene i hovedstaden, de må du aldri ta». Han innrømte at han til tider hadde vurdert å søke jobb som hjelper, men at behovet aldri hadde blitt så stort at det var nødvendig.

Noe jeg så på som interessant, var hvordan de tok seg av parken og ga seg selv en sysselsetting gjennom en rolle som ansvarlige for området. I likhet med en familjes gjøremål og oppholdelse av hjemmet, med vasking og vedlikehold, holdte gruppa området ved like. Fontene og steinbenkene var malt i hvit, og Ricardo fortalte meg at de hadde tatt på seg å male for noen år siden, men at malingen igjen begynte å bli slitt. Av og til når de oppholdte seg i parken, kunne han se seg rundt og si at det var på tide å gjøre det igjen. «Det hadde vært kult å male noe *bien de ahuevo* – noe skikkelig kult, kanskje Morales kan tegne noe med sine skills, for å gjøre det ekstra kult. Det er ingen som holder det ved like hvis ikke vi gjør det». En dag i juli da jeg tilfeldigvis passerte parken for å dra på zumbatrening, ropte Ricardo på meg og vinket meg bort. Han hadde brukt hele morgenen på å male, og hadde kjøpt malingen med egne penger gjennom en småjobb han hadde hatt i to dager, der han gjorde nettopp det - å male. «Se hvor fint det ble, jeg gjorde alt selv» sa han mens han gestikulerte rundt på de tingene han hadde malt. Videre fortalte han meg at han hadde bestemt seg at dette var en 'rengjøringsdag', så når flere hadde ankommet hadde de bestemt seg for å luke gress og fjerne gamle blader som lå rundt på området. Ved flere anledninger passet guttene på at parken var ren og fin. Dersom noen av søppeldunkene var ramlet over passet de på å plukke de opp, og lå det rask rundt omkring ble det kastet i dunkene. Vedlikeholdet gjort på egen initiativ kunne også være et ønske om å holde orden på noe man kunne kontrollere, i motsetning til andre punkter hvor de hadde liten til ingen kontroll. Det kan også tenkes at ansvaret for plassen var noe de tok på seg for å argumentere deres tilstedeværelse, at det var behov for at noen, i dette tilfelle dem, tok seg av plassen. Det underbygget deres legitimitet på å oppholde seg der.

Forhold til penger

«Tilstanden av ens økonomi kan (...) bidra til å bestemme en persons livsstil ved at bedre ressurser gir flere valg, men folk kan fortsatt bruke de samme ressursene på ulike måter» (Hannerz, 1969:63)

«Penger er som en lek for meg. Det betyr ikke mye. Derfor er det lett for meg å sløse dem. Og når jeg ikke har penger, finner jeg alltid en måte å klare meg på. Hjemme med familien min er det alltid mat å finne, de ville aldri latt meg sulte. Med vennene mine deler jeg alltid når jeg har penger, med en sikkerhet om at de deler med meg når jeg ikke har penger. Det ordner seg alltid. Når det virker som verst må man bare ha tålmodighet, så vil noe godt skje» - Arom

Mange av mine informanter var i forskjellige livssituasjoner med tanke på arbeid og økonomi, der det var sporadisk inntekt som var mest gjeldende. Johansen (2007) skriver at punkerne til en viss grad kunne leve et arbeidsløst liv på grunn av stønad fra sosialkontoret, og dermed lettere kunne være «monetær gratispassasjer» (s. 411) – men gjengen i Las Rosas hadde ikke denne tryggheten å falle tilbake på. Guatemala har ikke det samme økonomiske velstands nivå, og godene når ikke ut til alle. Det at de fleste måtte ta jobb i den uformelle sektoren gjorde også at de ikke hadde rett på eventuelle støtteordninger (se beskrivelse av arbeidsforhold på side 7 og 57). Gruppas økonomiske midler ble i stor grad preget av øyeblikksorientering – det å bruke det de hadde der og da. Penger ble konvertert i nytelser og goder av kortvarig art, og det var lite snakk om sparing og langsiktige investeringer. Med begrensede midler benyttet de ulike strategier for å leve nøysomt. Å ty til kriminelle handlinger for å skaffe nødvendige midler ble forkastet. Flere sa at de aldri ville stjele fra andre, selv om tankene til tider dukket opp. «En dag gikk jeg bak en dame som så ut som hun hadde en del penger. Jeg så på vesken hennes og tenkte hvor lett det hadde vært å bare ta den og løpe vekk før noen hadde klart å gjøre noe med det. Men jeg ville aldri gjort det» fortalte Pablo i en samtale om hvordan han skaffet penger i tider han ikke hadde jobb. Behovet for mat og husly ble hovedsakelig dekt av familien. Andre ting de behøvde kunne de kjøpe for eksempel på *la paca* - bruktmarkedet, på steder de visste av som ikke var kjent av turister, av venner og bekjente, og av eksklusive *dealere* hvor de fikk ting billig.

Det at de fleste fremdeles bodde hjemme muliggjorde det ytterligere at de kunne gå lengre perioder uten arbeid. I tider med liten eller ingen inntekt, kunne de klare seg ved hjelp av å leve på familien; maten ble servert, regningene ble betalt og man hadde fremdeles tak over hodet. Med dette fulgte også ulemper; stadig klaging fra misfornøyde mødre som lurte på når de ville bidra, eller når de ville komme seg ut av huset og slutte å snylte. En informant fortalte hvordan moren i perioder der han ikke bidrog hjemme serverte ham mindre mat til hvert måltid, gjemte unna toalettpapiret på toalettet, og hele tiden maste om når han skulle komme seg ut og skaffe en jobb så han kunne hjelpe til med utgiftene i hjemmet. Den konstante kranglingen gjorde at han søkte mer ut og vekk fra hjemmet, og mer mot vennene i parken.

Den økonomiske gevinsten av arbeid ble sett på som liten, og som nevnt ovenfor ble ikke den monetære belønningen opplevd tilstrekkelig i forhold til for eksempel mengden arbeid. Men penger var et behov for å opprettholde det personlige konsumet som ikke ble dekket i hjemmet. Alternative finansieringskilder ble nødvendig når arbeid var vanskelig å finne. Noen skaffet penger ved å selge småting som klær og sko, servise og håndverk, noen ved å selge marihuana – men i småskala (se forøvrig side 81). Det kunne for eksempel bli gjort over Facebook, eller blant vennene i Las Rosas. De som hadde penger kunne slå til på en god deal, som gjensidig gagnet begge – den ene fikk kjøpt seg en etterlengtet flaske øl eller sigarett, den andre fikk for eksempel en billig og fresh jakke i relativt god stand.

Delingsøkonomi

Mangelen på økonomisk planlegging i tillegg til dårlige lønninger bidrog at mange ofte gikk tom for penger ganske raskt etter at de hadde skaffet seg dem. Johansen (2007) påpeker hvordan dette gir utspill for en «uforenelig samfunnsideologi», der det er begrenset i hvilken grad det er mulig for den enkelte person i samfunnet å nyte uten å yte - å konsumere uten å arbeide. Higet etter nytelser gjorde også at de til en viss grad ble avhengige av hverandre for å opprettholde sitt konsum. Noen måtte stille med pengene når andre ikke kunne. Løsningen på problemet ble å benytte individenes sosiale ressurser, der støtten medlemmene ga hverandre gjennom resiprositeten var

essensiell. Det skiller seg fra formen av bytter ut fra markedsprinsipper, der penger veksles mot en vare, men bygger på generell resiprositet (Banton, 2013) der ulike varer og tjenester byttes om hverandre. Jeg nevnte tidligere det spesielle båndet utviklet blant menn i Mexico City, på bakgrunn fra studier av Lomnitz (1977). Resiprositeten som finnes blant gjengen i Las Rosas har mange likhetstrekk med deres *cuatismo*-relasjon (se side 53). Lomnitz mener at slike resiprositetsnettverk oppstår siden gruppenes marginale posisjon gjør at de ekskluderes fra full deltakelse i samfunnsøkonomien. De bygger derfor sitt eget sosialøkonomiske system, der gjensidig resiprositet fortsetter ut over en enkelt transaksjon. Det kan innebære alt fra lån av klær og gjenstander, moralsk støtte og hjelp når det trengs, lightere og piper, og mat og drikke og andre konsumvarer. De kunne også dele ting som sigaretter, alkohol, cannabis mot en forventning om senere gjenytelse. Ofte gikk de til innkjøp av varer i fellesskap, der det gikk på rundgang hvem som sto for betalingen. Banton (2013) påpeker likhetstrekk med økonomien innen en familie, der de færreste fører noe nøyaktig regnskap over pengestrømmer med familiemedlemmer. Jeg kan slutte meg til Banton når det gjelder det økonomiske forholdet mellom mine informanter. I de fleste tilfeller ble det ikke holdt noe nøyaktig regnskap over kroner og øre som gikk inn og ut av lommeboka (med mindre det var snakk om rene pengelån, som 'kan jeg låne X quetzales til i morgen' osv.).

Johansen (2007) understreker at det i vennsksaps- og kjærlighetsrelasjoner er vanlig å gjøre lite ut av monetære transaksjoner, noe som gjør det mulig å utnytte den vennskapelige generøsitet. De lave prisene bidrog nok også; en liten pose med snacks kunne koste 1-2 quetzales, sigaretter kostet 1-2 quetzales per stykk en boks med øl kostet vanligvis mellom 3-10 quetzales, og i tillegg *una oferta* –

et tilbud, der man fikk to store flasker á to liter med ølmerket Brahva for 15 quetzales. Skulle de gjort opp for seg etter hver transaksjon måtte de nok hatt en regskapsfører for å holde styr, og det var mer hensiktsmessig å la det gå sin gang enn å gjøre en innsats til å kreve inn pengene.

I en cuate-gruppe er utgifter til alkohol en sentral faktor; «Eksistensen av cuate-gruppen er gjort offisiell gjennom sin felles drikkeaktivitet. Innen drikkesirkelen, er enhver cuate som er i besittelse av penger forpliktet til å kjøpe drikke til sine følgesvenner; man kan si at cuatismo innebærer en økonomisk nivelleringsmekanisme gjennom drikke» (Lomnitz, 1977:178). En måte for innkjøp som var typisk for parkgruppa, var spleiselag. Det gikk vanligvis for seg med at det ble avtalt å kjøpe *una oferta*, valgt ut en eller to som dro på butikken, og disse samlet inn penger fra de som ville bidra til en felles pott - 'Ok, hvem har? Jeg mangler 5, har du Gregory? Hva med deg Tony?', 'Jeg har Q5', 'Jeg har Q10' osv. Det var ikke noen fast organisering på hvem som hadde gitt hva tidligere, eller hvem som bidrog mest, men det gikk tilsynelatende på rundgang så fremt folk hadde penger. Alle tilstedeværende drakk etter ønske, om de hadde vært med å spleise eller ikke.

Delingsøkonomien fremhevet deres likhet og *communitas*. De vekslende rollene som bidragsyter og mottaker – der man delte med andre hvis man kunne, mens man i vanskelige perioder ble delt med, var en form for utjevning dem imellom. Det var ingen skam i å spørre, ingen uvanlighet å ikke ha penger, det var åpent og ærlig.

Derimot hadde de som bidrog med pengene førsterett på å ha ølflaskene (eller hva det måtte være) i nærheten av seg, for å drikke når de ville. De som ikke hadde bidratt til spleiselaget den gitte runden flokket seg gjerne rundt den eller de bidragsytende for å få ta del i delingen. Dermed kan man si at de som delte av pengene sine også kunne oppnå en midlertidig popularitet og garantert oppmerksomhet som følge av delingen.

Behovet for å være en del av miljøet, kunne til tider overskygge andre behov. Ved å bruke sine økonomiske midler på de midlertidige goder, levende i en øyeblikksverdenen, svekket det også dømmekraften i forhold til hva pengene egentlig

måtte brukes til. I flere sammenhenger kunne guttene 'glemme bort' å betale til fellesøkonomien i husstanden, glemme at de hadde lånt penger fra foreldre eller søsken som de måtte betale tilbake, eller til og med glemme det å holde av Q2 til bussbilletten for å komme seg på jobb morgenen etter. I stedet gikk pengene til mat, drikke og andre utskielser med vennene i parken. Resultatet ble nye krangler med familien, eller i verste fall å miste jobben fordi de ikke hadde penger til å komme seg dit. Suksessen ble omgjort til en ulempe, en del av en ond sirkel. Behovet for å leve i nuet og koble ut, kunne dermed bli omgjort til en mørk kraft som dro deg tilbake, enten du ønsket det eller ikke, til den liminale tilværelse i parken.

Når deling blir spandering

Spleiselaget kom ikke helt konfliktfritt. Noen var mer ut i jobb enn andre, og som følger av dette hadde de mer å rutte med i perioder. Med dette kunne følge en forventning fra de mindre økonomisk bemidlede at vedkommende delte denne ekstra økonomiske gevinsten med forståelse for at de andre hadde mindre. De mindre bemidlede kunne, i tider av kjedsomhet eller ved ønske om å drikke eller røyke, etterlyse noen av de andre som de visste hadde penger. Det ble gjort ved å for eksempel ringe vedkommende og be dem komme til parken, eller oppsøke dem i hjemmet for å få de med ut. På denne måten kunne de med mindre midler utnytte de med mer midler. Enkelte kunne med dette føle en ubalanse som giver-mottaker, og av og til ble det også uttrykt misnøye med at noen ikke bidro - «Nå er det din tur Ricardo, ikke vær gnien». Det ble i noen tilfeller tatt et oppgjør der den bemidlede la frem eksempler på hvilke typer goder den hadde vært med å bidratt til, for å poengtere hyppigheten og ubalansen i skalaen. Ofte ble det en diskusjon mellom den bemidlede og den mindre bemidlede av verdivurdering, der ting ble satt opp mot hverandre og bortforklart gjennom gjengivelse gjennom ulike kanaler. Hadde man ikke bidratt med penger, hadde man bidratt med andre ting, som spandering av mat, snacks eller cannabis. Det kunne også bli akseptert hvis den mindre bemidlede fastslo hvor lenge siden det var at man hadde hatt en inntekt. Etter perioder hvor man hadde vært på den mottakende enden av skalaen med lengre perioder uten å bidra, men endelig fikk midler, kunne man gjøre opp for seg. Da ble det ofte gitt en unnskyldning og en forklaring på hvorfor, og en konstantering av at «Derfor har jeg lyst til å spandere

denne gangen». Delingsøkonomien fungerte fordi mine informanter visste at man ville komme på begge siden av skalaen, som giver i gode økonomiske perioder, og som mottaker i dårlige økonomiske perioder.

En negativ konsekvens av det er at denne delingen forventes i så stor grad at det er vanskelig å ha noe for seg selv. I likhet med en familiær relasjon lå det en forventning, nærmest en selvfølge at det som ble tatt med og brakt ut i lyset blant gruppa skulle deles. Dette gjaldt da særlig alkohol, sigaretter og marihuana. Man kunne velge å tilby på eget initiativ, men gjorde man det ikke ble man som regel spurt om en slurk eller et trekk. Disse forholdene førte til bruk av ulike strategier som gjorde det lettere å avslå slike forespørsler eller forventninger. Siden de tingene pengene oftest ble investert i ikke var av varig art, var det mulig å «kamouflere sin forbrukerisme med en periodisk fattigslig livsstil» (Johansen, 2007:420).

Et eksempel er fra Morales, som hadde en fast jobb om morgenen og til tider bidrog mye for at konsumet kunne holde seg gående. Han var en av få som eide og benyttet et bankkort, noe som gjorde at han sjeldent hadde mye kontanter på seg. Butikken på hjørnet tok ikke kort, og nærmeste minibank var en 10-15 minutters gange unna – noe som på varme dager kunne 'være for langt'. Når penger ble innkrevd for en spleiserunde, kunne han gi inntrykk av at han var dårligere økonomisk stilt enn han faktisk var. Unnskyldninger kunne også være at han ikke hadde fått lønn enda, at han ikke hadde tatt ut penger, at han ikke orket å gå å hente penger, eller at han sparte til noe. Slik kunne han ta brodden av den stadige forventningen til deltakelse i spleiselaget.

Totalt sett er det nok tenkelig de med større inntekt bidrog mer, men ved å bruke ulike strategier kunne de til en viss grad verne om de midlene de opparbeidet seg. Slik fikk de mulighet til å spare. Manuel eide to motorsykler, drakk ikke alkohol, men røykte bare marihuana. Sistnevnte delte han med de andre, men var ikke med på spleiselag av alkohol. Dog kunne det forekomme at han spanderte på vennene en boks eller flaske i ny og ne. Morales hadde et ansvar som hundeeier, og måtte derfor ha penger til mat til hunden. Han snakket også ofte om at han ville spare til en reise i Sør-

Amerika. I kraft av å ha jobb ga det en mulighet til sparing, men derfor var det også nødvendig å benytte strategier for å ikke 'miste' pengene i midlertidige konsumvarer.

Delingsøkonomien var ikke like liberal når prisene på varene de kjøpte gikk opp. Dette fikk jeg erfare da vi var på en open-mic night på en av hostellene i byen. De som kunne hadde kjøpt seg hver sin lille flaske øl til Q15. De kunne dele noen slurker med de andre, men det ble holdt tettere til seg og tatt mer eierskap til ølen enn om de hadde vært ute i det fri i Las Rosas og kjøpt på deling. Jeg hadde satt meg i en sofa i nærheten av Julio, som ikke hadde råd til å kjøpe drikke. Det sto noen flasker på bordet foran meg tilhørende noen i gruppa som hadde gått for å danse. I larmen av musikken bøyde Julio seg frem og spurte om han kunne ta en slurk av ølen, antagelig i den tro at den var min. Jeg måtte rope det et par ganger for at han skulle høre meg, at han sikkert kunne ta en slurk, men at den ikke var min. Han plukket opp en øl som sto foran meg og tok noen gode slurker. Etter en stund kom Pablo tilbake til bordet for å sette seg ned etter dansingen. Med et blick på ølen snudde han seg mot Julio og spurte hvem som hadde drikket av flasken hans. Julio vendte seg raskt mot meg og ga meg et skarpt blick, som når sant skal sies gjorde meg litt utilpass. 'Det er hennes feil' sa han, og fortsatte å stirre på meg med et hardt uttrykk i ansiktet. Pablo kjente tydeligvis igjen uttrykket og ba ham om å roe seg ned. Julio gjentok flere ganger at det var min skyld at han hadde drikket, at han ikke visste at det var Pablos. Det endte med at Pablo og de andre måtte roe han ned, og han ble bedt om å gå. I ettertid fikk jeg vite at Julio tidligere hadde konsumert store mengder alkohol på andres vegne, og at av den grunn hadde blitt «irettesatt», hvilket jeg forsto som en liten runde juling. Så selv om det kunne virke som at alle goder ble delt, kunne noen føle at andre til tider i overkant utnyttet denne filosofien, og at grenser måtte bli satt.

Gjennom å trekke seg tilbake til parken, fikk mine informanter hverdagens realiteter på avstand, men ofte måtte de benytte avslappende midler for å koble helt av og nyte parkens frihetsfølelse. Anskaffelse og bruk av slike avslappende midler vil presenteres i følgende kapittel.

Kapittel 6

«Buenas noches poli»

«Hver dag jeg våkner, ser jeg på noen veldig vakre landskap og jeg sier «hvor hyggelig det er å bo her». Og dette er ikke... det er ikke en stor sak, jeg er glad fordi jeg er ung, jeg har ikke barn, og jeg trenger å leve livet mer. Eksperimentere, endre meg, mine formål vil være positive. Og noen ganger sier jeg «nei ... nok en gang det samme, arghh, min mor skjeller meg ut, eller problemer med kjæresten min, problemer med verden, arghhh» [han løfter knyttneven viftende foran seg, som i karakter, og kaster oppgitt på hodet og ser opp til himmelen]. Dermed står man opp med negativitet. Derfor stod jeg opp i dag med positivitet og jeg sier 'I dag er jeg fornøyd med livet mitt'. Og jeg liker å gjøre det jeg gjør; drikke øl. Og skate. [...] Hvis jeg vil forbedre noe i livet mitt, vet jeg at jeg kan det. Men jeg... jeg vil ikke. Jeg vet ikke hvorfor, jeg skjønner ikke hvorfor jeg ikke vil. Jeg tror at, det er som om... det er en ondskap som kaller meg, som en magnet, noen ganger foretrekker jeg ondskap fordi det er lettere. Og det gode er litt vanskelig, men det er mer enn å kompensere det onde. Så hvis jeg vil forandre livet mitt, ville jeg forandre alt, og jeg ville være en slik person, som fortsetter å være skater nå, men med samme sjel, samme vesen, og ikke lenger drikke og røyking»

- Ricardo

I ungdomstiden står man ovenfor en rekke forandringer, som utdanningsutfordringer, karrierebeslutninger, utviklede vennskap, sex, romantikk og et forandringsforhold med foreldrene. Slike sosiale prosesser og opplevelsen av det å vokse opp har med seg av raske sosiale endringer som gjør at ungdommer ser seg om etter måter å takle alle disse forandringene på, som alkohol og rusmidler. Det finnes ulike positive sosiale aspekter med alkoholinntak; familieselskap, høytider og lignende, for gøy/hygge, en fritidsaktivitet, at man blir mindre forlegen. For å forstå unge personers drikking og bruk av ulovlige stoffer kan man se på «mønster, mening og motivasjon for deres konsum» (Aldridge et al., 2011:21).

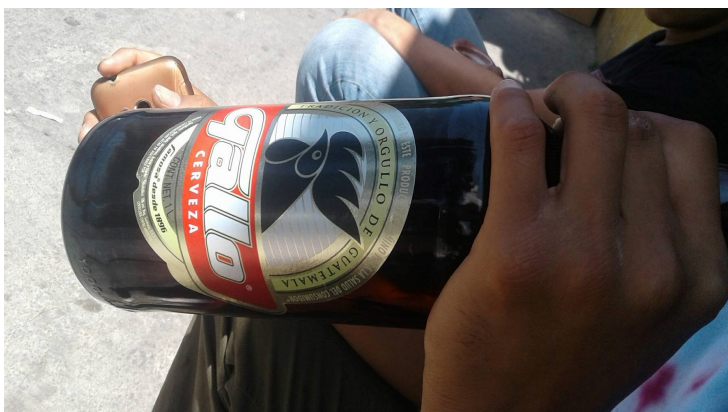
Aldridge et al. (2011) påpeker hvordan brukere «veier opp for kostnaden og fordelene av deres narkotikabruk, der de viktigste årsakene til å ta rusmidler er hedonistiske, omgjengelighet og ønsket om å skape «time out» i en work-play balanse basert på lærte beslutninger om når og hvor du skal bruke alkohol, cannabis, ecstasy og kokain i

særdeleshet» (s. 113). Jeg vil argumentere for at bruken blant gruppen i Las Rosas er en bidragsytende faktor i søken etter en liminal tilværelse, en selvmedisinering og en flukt fra realiteten man må møte hver dag.

Alkohol og rusmiddelbruk

I Guatemala og andre land i Latin-Amerika har fokuset i studier av narkotika vært rettet mer mot produksjon, frakt og omsetning av rusmidler, enn forbruket av rusmidler og alkohol blant de som har lett tilgang til det. Det finnes det ingen god representativ nasjonal og årlig innsamlet data om om røyking, drikking og narkotikabruk blant ungdom og unge voksne i Guatemala, og de tilgjengelige opplysningene mangelfulle. Oppgaven må tolkes med denne begrensningen i mente.

Alkohol er blant mine informanter sett på som en stor fritidsaktivitet, noe som særlig er vanlig blant mannlige venner. For å opprettholde konsumet og drikkeaktiviteten med venner, brukte gjengen delingsøkonomi og flyt av

varer mellom hverandre. Alkohol er favorisert av mange fordi det er lett tilgjengelig, billig, lovlig (i motsetning til cannabis), mer eller mindre akseptert i gatene (selv om loven tilsier det motsatte), og det kan brukes i mange forskjellige settinger. Av og til kan det til og med oppfordres til det, som ved feiringer av eksempelvis bursdager, og også i helger blir det ofte sett på som en selvfølge. Alkoholforbruk er en av hovedårsakene til skader, vold og for tidlig død blant unge, og Guatemala har en av de høyeste dødelighetsratene forårsaket av alkohol (WHO, 2014). Grupper med færre ressurser er mest påvirket av alkoholforbruk, da de ofte ikke har tilgang til medisinsk behandling og er mindre beskyttet av et sosialt og familiært nettverk som støtter dem (ibid). Mellwaine og Mosers (2004) studie blant urbane fattige samfunn i Colombia og Guatemala viser derimot at også økt toleranse har ført til normalisering og et utbredt forbruk av alkohol [og rusmidler], der «tung drikking [blir] sett som en normal

aktivitet» (s.55). Det har skjedd en økning av konsum av alkoholholdig drikke i Guatemala etter fredsavtalen ble signert i 1996, til tross for at man ser at verdenstrenden er reduksjon av alkoholforbruk (El Economista, 2016, Chapin TV, 2017, McIlwaine og Moser, 2004). Strukturelle forhold som fattigdom og arbeidsledighet er ifølge McIlwaine og Moser (2004) ansett som viktige faktorer, og manglende evne til å finne jobb ble utpekt som en av de viktigste årsakene til alkoholisme. Mangel på tilstrekkelige helsetjenester og organiserte idretts- eller ungdomsforeninger er også en faktor (Diaz et al., 2009, McIlwaine og Moser, 2004).

Ulike kommuner i Guatemala har tatt forskjellige grep for å begrense 'skader' som følge av alkoholkonsum. I kommunen Sacatepéquez der Antigua befinner seg har de innført et forbud mot salg av alkohol fra kl. 21 til kl. 08 påfølgende dag, hele uken (Prensa Libre, 2016). Loven skal blant annet beskytte barn og unges utsettelse for alkoholisme og alkoholmisbruk, og sikre deres rettigheter for frihet, trygghet, rekreasjon (ibid). Til tross for loven opplevde jeg at det fantes unntak. Det at noen tok sjansen, henger trolig sammen med dårlig økonomi – at man vil tjene mest mulig (se side 7 for mer om arbeidsforhold i Guatemala). Systemet som selgerne befinner seg i «tvang» dem til å selge ulovlig, blant annet til unge og mindreårige. I flere tilfeller var jeg med en eller flere fra gjengen i Las Rosas og kjøpte øl eller sterkere varer på butikker i nærheten av markedet etter stengetid. I følge mine informanter var resten av byen mer lovlydig, men at de ved markedet som regel hadde åpent. Med en gang politiet kom forbi, skyndte de seg å stenge for ikke å bli tatt for ulovligheter. Mine informanter benyttet seg også av en uoffisiell selger som mange lokalkjente kjenner til, hvis andre alternativer var utilgjengelige. Slik jeg forsto det eide ikke denne uoffisielle selgeren en butikk, da det var ingen skilt som indikerte dette, men man kunne banke på døra hans uansett tidspunkt på natten, og få øl til en billig penge.

Det var ikke bare etter stengetid alkohol ble konsumert blant mine informanter. Om det var dag, ettermiddag eller kveld, hverdag eller helg, det var likegyldig. Om ønsket var der og pengene tilgjengelig, ble det kjøpt. Det ble oftest drukket ute i det fri, hovedsakelig i Las Rosas, men også i andre parker fra tid til annen. Las Rosas hadde en butikk på hjørnet som nøy godt av guttenes nærvær, og gjorde det lett å stilne

tørsten med kort avstand til nærmeste kilde. Blant guttene i nettverket gikk det størst forbruk av øl, noe som er i samsvar med nasjonens preferanser der øl er et av de mest foretrukne drikkevarene (El Economista, 2016). Også prisen spiller nok inn, da det er den billigste alkoholholdige varen, samt at den kan kjøpes i storflasker for deling. Til noen anledninger, oftest utenfor Las Rosas, ble det også kjøpt inn rom eller brennevin, og en sjelden gang vin. Det ble som regel tydd til sterkere saker når de hadde mer spesifikke planer, som for eksempel før en tur på *open mic night* eller om de skulle ut og feste på noen av barene i byen – da ville de gjerne drikke seg opp til en grei promille først. I tillegg til å oppholde seg ute av økonomiske grunner, var det også større rom for å ta i bruk andre stoffer i tillegg til alkoholinntaket, mest gjeldende marihuana, da røyking ikke er tillatt inne i de fleste barer og utesteder - i tillegg til at marihuana er ulovlig.

Det var lett å se at marihuana dominerte stoffbruken til ungdommene i Las Rosas. Guatemala er det landet i Mellom-Amerika med høyest marihuanaforbruk (Diaz et al., 2009), og blant mine informanter ble det brukt på linje med, om ikke mer enn, alkohol. Mange kunne gå dager uten å drikke, men det var sjeldnere at man gikk lenge uten en blås. Forskjellige former ble inntatt: røykt som joint og i pipe, bong eller flaske, og spist som brownies og drops. Det var med sjeldenhet at det ble introdusert noen andre stoffer enn marihuana da jeg var tilstede, men det forekom. Blant annet ble det sniffet kokain, kjøpt LSD eller tatt noen uidentifiserbare piller av ukjent art om jeg

ikke fikk klarhet i hva var. Gjentatte ganger opplevde jeg selv å bli tilbudt å kjøpe marihuana når jeg gikk alene i gatene, noe som demonstrerte hvor enkelt det var å få tak i. Menn kunne gå forbi meg samtidig som de lavt og raskt hvisket *ganja* eller *weed*, slengord for marihuana, og dersom jeg ikke snudde meg fortsatte de nedover gaten eller på sin runde i parken²². Ved nærmere observasjon kunne jeg se at dersom

22 Det var utelukkende gutter/menn som hadde spurt meg om det, dog har jeg ikke kjennskap til om også jenter/damer velger slike salgsmåter og like 'yrker'

de fikk napp, at noen faktisk ville kjøpe, ble de gestikulert til å følge etter vedkommende til en nærliggende sidegate med mulighet til å fullføre en eventuell handel mer privat. Det var også noen som hadde relativt faste steder for salg, selv om det i teorien kan være mer risikofullt med tanke på politiets mange rutinesjekker og årvåkne øyne. Følgende case illustrerer hvordan de kunne gå til anskaffelse av rusmidler, og hvordan politiet symboliserte en reel risiko.

Arom, Morales og jeg sitter på steinbenken og prater mens Gregory og Garret hopper rundt og trikser med skateboardene sine. Det er sen ettermiddag og det holder på å bli mørkt ute. En gjeng på ni tidligere på dagen har nå blitt til fem. Vi har vært i La Rosas siden formiddagen, og det er en 'hvilken som helst vanlig dag', noe de ønsker å endre på. Morales og Arom snakker om at de er lei av å være på den samme plassen hele tiden, og en plan former seg for å finne på noe, å dra en annen plass. Det blir bestemt å dra en tur til Jocotenango, en naboby av Antigua, siden både Garret og Gregory bor i området. Morales har tilgang på bilen i kveld som gjør det lettere å komme seg dit, og tryggere for oss som bor i Antigua å komme oss tilbake. Vi får alle plass i bilen til Morales. Han og Garret sitter foran mens jeg, Arom og Gregory skviser oss sammen i baksetet. Mens vi kjører bortover hopper vi opp og ned i setene våre som et resultat av de brosteinlagte gatene, og skateboardet til Garret faller hardt ned på lårene våre. «*Aii*, unnskyld, jeg kan legge det bak» sier han og slenger brettet i bagasjen. «Er det noen som har noe *yerba?*» spør Arom, et vanlig slengord for marihuana. Morales snur seg raskt fra førersetet og ser på han med store øyne

Morales: «Jeg trodde du hadde! *A la gran...* Hva gjør vi da?» Han ler, og stopper bilen på siden av veien.

Gregory: «Vi kan dra innom en plass i nærheten av der jeg bor, jeg får det billig. Men da trenger vi *baras* - penger, hvem har?»

Garret: «*No cargo nada mucha* – Jeg har ingenting på meg»

Arom: «Jeg har bare Q2, og de trenger jeg til å kjøpe brød til frokosten i morgen»

Morales snur seg og ser på Gregory, og sier «Jeg stiller med Q5 hvis du stiller med Q10»

Gregory: «*Dale*, men da må vi innom huset mitt å hente»

Morales sveiver bilen inn på veien igjen, og i det vi når asfaltert vei er det et tegn på at vi er ute av Antigua og straks i Jocotenango. Det viser seg at Gregory bor ganske langt inne i byen og et godt stykke opp noen bratte bakker. Det er blitt sent på kvelden, og Jocotenango er farligere å oppholde seg i enn Antigua. Bare den siste uken har det blitt rapportert to døde ungdommer som ble drept på åpen gate i området på nattestid. Den gamle og slitte bilen ser ikke ut til å tiltrekke seg mye oppmerksomhet, og blir kanskje heller ikke sett på som noe pengegris å tjene på om det skulle gå forbi noen med lumske tanker. Vi ankommer huset til Gregory, og han springer inn for å hente pengene. «Skynd deg, hvis du

ikke skynder deg drar vi uten deg» roper Morales etter ham og ler sin karakteristiske klukkende latter. Han snur seg til Garret og spør «Tror du det er trygt da? Politiet drar jo ofte og tar runder der borte». Han refererer til stedet der de har tenkt å kjøpe marihuana, litt i utkanten av byen. Garret informerer at politiet visstnok hadde stengt ned plassen for et par uker siden. «Men nå er de oppe og går igjen etter å ha bestukket *los tiburones* – haiene. Politiet kjører ofte på runden sin der borte, for de vet jo at mange kjøper av dem».

Gregory kommer tilbake fra huset, river opp døra og hopper inn, og ber Morales om å gasse på. Vi kjører opp og ned bakker, stopper innom en *tienda* for å kjøpe en øl til hver av oss, etterpå inn i noen mørke sidegater, og kommer om sider til et hus på et hjørne mot en bekk. Garret ber Morales om å stoppe. Vi har kommet dit hvor de skal kjøpe marihuanaen. «Du ordner, du vet hvor du skal banke på, skynd deg». Gregory gir pengene til Garret, som går inn en mørkebrun port i et stort hvitt hus. «*Rapido, rapido, rapido!* - fort, fort, fort!» roper Gregory etter ham, og begynner å hoppe opp og ned i setet, og uttrykker hvor mye han trenger en joint akkurat nå; «Det klør i halsen!». Det tar ikke mer enn fem minutter før Garret kommer tilbake med en liten pakning laget av sammenrullet avisepapir. «Okey nå kjører vi bare videre på denne veien og setter oss rett der borte». Gregory er lokalkjent og peker bortover en gate, men det eneste vi ser er trær og mørke. Vi kjører videre langs elva på en hullete jordvei, og stopper opp når vi kommer inn på asfalt igjen, og rett ved en park – parken Gregory hadde forsøkt å peke på. Morales og Arom ruller hver sin *puro* før noen går ut av bilen, for ikke å trekke unødvendig oppmerksomhet og sette seg selv i en mer risikabel situasjon enn nødvendig. Etter å ha gjort seg ferdig, går vi alle bort til den ene benken i parken med hver vår øl i hånden.

Morales og Garret setter seg ned på benken, mens jeg, Arom og Gregory står foran dem slik at vi danner en ring. Parken er mørk, og eneste lyskilde er gatelyktene langs veien et stykke unna. Gatene er stille og det er ikke en skikkelse å se. Det er utrygt å bevege seg ute i mørket på kveldstid, for det skjer ofte overfall og ran. De fleste holder seg inne eller i sentrumsområder etter mørkets frembrudd.

[...]

Det skimtes noen lys i enden av jordveien ved huset ved hjørnet der vi kom fra. De beveger seg sakte langs elva i retning parken vi befinner oss i. Gregory stiller seg opp på en stein-avsats som danner et steingjerde ut mot elva, og speider bort i en 45 graders vinkel til dit veien befinner seg. Han sier han tror det er politiet som kommer, og blir brått nervøs og begynner å trippe og gå fort frem og tilbake mens han spør hva han skal gjøre med jointen – de har allerede røyket én. «Gjem den, skynd deg» kommer det fra de andre. Han åpner opp linningen på bukka, og vurderer å putte den gjenværende jointen der, men ombestemmer seg og går bort til stein-avsatsen litt lenger bort fra oss og putter den imellom noen steiner. Så går han tilbake til der han sto først og begynner å snakke, som midt i en samtale. Gregory sier noe om høytider, hvor Arom slenger seg raskt på, og de begynner å le av hvor kort det er til jul selv om det nettopp har vært. Man kan høre en bil stoppe opp i nærheten, og jeg ser noen skikkelser komme mot oss i sidesynet. Idét jeg snur meg ser jeg tre politimenn komme mot oss, en med av de med lommelykt og en av de andre med en liten notisbok og penn. Han med lommelykta

skruer den på og begynner umiddelbart å se seg rundt på bakken i nærheten av benken der vi sitter. «*Buenas noches poli – God kveld polis*» hilser Morales og de andre slenger seg på. Politimannen med notisblokka spør om hva vi gjør her i parken, og Morales tar på seg oppgaven med å prate. Han unnskylder med at vi bare tar oss en øl. Det å drikke i det offentlige rom er egentlig ikke tillatt, men er dog et meget vanlig syn. Garret begynner å bable nervøst i vei om at han bor i nærheten og kan gi dem adresse, telefonnummer og alt. Han har ikke den samme roen som Morales og de andre, noe som får meg til å tenke at han ikke er like vant med slike politibesøk. Gregory, som oppfører seg tilsynelatende beruset, skyter også inn at han er født og oppvokst her og ikke bor langt unna, og sier at vi bare er her for å kose oss med litt øl og ikke vil plage noen. De blir bedt om å stille seg opp for å bli undersøkt, så de former en rekke, sprer bena og tar armene opp i været. Jeg stiller meg ved siden av dem og gjør det samme, men den ene politimannen ber meg om å gå til side fordi det ikke gjelder meg. Det er vanlig at politibetjenter undersøker de av samme kjønn, og siden det ikke var noen kvinnelig betjent i denne patruljen, var det standard prosedyre. Politimannen med notisblokka forklarer at de ofte i denne parken møter på *marihuaneros* – et uttrykk for personer som røyker marihuana - og spør Gregory om de driver med noe slikt. Han nekter for det, og Morales beklager seg på nytt ovenfor betjentene og ber ydmykt om vi alle kan få drikke opp det siste av ølen før vi drar avgårde. Mens guttene blir kroppsvisitert fortsetter betjenten med lommelykta å lyse ned rundt omkring på bakken i nærheten av benken, og beveger seg sakte men sikkert mot stein-avsatsen i nærheten av hvor Gregory hadde stress-gjemt jointen. Gregory snakker høyere, og prøver å avlede oppmerksomheten. Betjenten lyser mellom stenene, men på feil plass, og flytter om sider lommelykta bortover gresset igjen. Jeg ser Gregory kaste et raskt blick bort på ham og tilbake ned i bakken, og jeg føler med ham lettelsen over at de ikke fant det. Politimennene ga oss lov til å drikke opp ølen, på betingelsen at når de kom tilbake på neste runde skulle vi være borte. Politiet trekker seg tilbake til patruljebilen, og Gregory fortsetter på samtalen han startet midtveis i så lenge de er innen rekkevidde. Politimennene hopper opp på platten bak på patruljebilen og kjører rundt parken før de forsvinner videre langs elva bak et annet hushjørne. Så snart de er borte puster Gregory hardt ut og begynner å le «*Putá vos, estuvo muy cerca – det var nære på!*», og vi andre smiler og ler med ham, lettet over at politimannen med lykten ikke var grundigere.

Det vanligste blant ungdommene i Las Rosas var å røyke en joint – det var raskt, holdt lenger enn en pipe hvis man var i gruppe, i tillegg til at det ga lite bevis dersom politiet skulle komme innom. Om dette forekom, kunne de lett gjemme det eller dersom de hadde påbegynt på den og lukta satt igjen kunne de i verste fall spise bevisene – det vil si å svelge restene av jointen slik at politiet ikke kunne ta dem for noe. De fleste kjøpte marihuana og eventuelle andre stoffer i små mengder fra venner eller venner av venner, eller fra såkalte 'forhandlere' som nevnt i casen ovenfor. De hadde faste steder de visste hvor de kunne få tak i både 'det beste' eller 'den billigste', samtidig som det foregikk private transaksjoner dem i mellom. Man kunne kjøpe inn

fra en forhandler, og selge det videre til venner med en liten fortjeneste. De fleste lav-nivå forhandlere i gjengen dekte for det meste kun kostnaden av egen narkotikabruk, og ble ikke mer instrumentale forhandlere som fikk stor økonomisk gevinst. I noen sammenhenger der de var alene i Las Rosas kunne Juan og Ricardo snakke om å gjøre arbeid ut av dette. Å selge for profitt var for dem en mulig okkupasjon, selv om det var ulovlig og meget risikabelt, og dette virket mer attraktivt enn å prøve seg i arbeidsmarkedet og tjene dårlig lønn for 'hard' mangetimers arbeid. Men de gjorde ikke alvor ut av planen, da de hadde vanskelig med å spare opp

pengen til å gjennomføre det.

Det var en uskreven regel blant gruppa at dersom det ble drukket øl eller røykt marihuana, skulle alle tilstedeværende få ta del dersom de ønsket, uansett hvem som hadde skaffet det. Kom du til Las Rosas med det ene eller det andre, måtte du forvente å dele det. Dersom det var storflasker med øl, var det vanlig at den eller de som hadde kjøpt den fikk ha flasken i nærheten av seg, mens de andre sa ifra når de ville ha, eller spurte om lov til å ta en slurk eller to. Når det kom til røykingen var det blandet. På dagen, når det var lyst ute og lite politi i gatene, satt de som regel rolige på steinbenken og kunne rulle en joint åpenlyst, med en eller to som passet på veiene i tilfelle noen skulle komme forbi. På kveldene, og særlig i helgene, var det mer politi i gatene og dermed var de også mer forsiktige. Da kunne de som ville ha noen blås trekke seg tilbake litt bort fra benkene og gå til hjørnet av buskene, og stille seg i ring eller sette seg ned på gresset mens de røykte. Når jointen var opprøkt, kom de tilbake til steinbenkene og fortsatte samtaler som før.

I likhet med punkerne i Johansens (2007) «24 timers mennesker», hadde pris og kvalitet innvirkning på hvor gavmild man valgte å være, og det ble utviklet metoder for unngåelse. Metoder blant gruppa for å unngå å dele alt man hadde kunne være å tilby en liten del av det man hadde med seg kun når det var få andre tilstede, eller dele

det med noen utvalgte ved å bryte vekk fra gruppen og ta seg en liten 'luftetur' til en annen litt mindre park i nærheten.

Forhold til politiet

Som illustrert av casen over var det en viss risiko forbundet med bruken av rusmidler. En og annen dag kunne noen komme til Las Rosas og informere at en venn hadde blitt tatt av politiet, og i verste fall havnet i fengsel. Til min kjennskap var bruken av både alkohol og marihuana, selv om det var ulovlig, for de fleste finansiert av legitime midler som deltids inntjening, og ingen av dem hadde vært uheldig nok til å betale bøter eller havne i fengsel som følge av besittelse enda. Denne risikoen virket som styrkende på gruppen, der de fungerte som et team – noen passet alltid på etter politiet, selv om de ikke nødvendigvis deltok i bruken av rusmidler. Det at politiet hele tiden var 'rett rundt hjørnet' gjorde at bare det å være ute økte risikoen for å bli stoppet og arrestert. Ulike retningslinjer blant de offentlige myndighetene gjorde også at straffen ofte kunne avhenge av hvem man møtte på. Ifølge guttene kunne man få alt fra advarsel til å bli tatt med i fengsel, og noen tok også imot bestikkelser. I et tilfelle hadde Arom blitt stoppet av en betjent som var en bekjent av familien, og han hadde latt Arom få gå selv om han beslagla en joint, fordi han 'visste at han ikke var slik'. Politiet i seg selv kunne også utgjøre et problem. I en samtale der de snakket seg imellom om ulike møter med politiet, fortalte Arom om et møte han hadde med noen betjenter i en situasjon der han ikke hadde gjort noe galt; «Jeg satt alene og skrev på en sang jeg jobbet med i den lille parken oppe ved *el cerro*²³. Fire politimenn hadde kommet bort til ham og spurt ham hva han holdt på med. Han fortalte det slik det var, at han bare satt og skrev. Klokka hadde vært syv på kvelden. «Nei, vi tror du røyker marihuana» hadde en av politimennene sagt, og Arom hadde nektet. «Denne jointen er din» hadde han fortsatt, og tatt frem en ferdig rullet joint fra bukselomma si. De andre tre var enige. Han fortalte at da han hadde fortsatt å nekte for det, begynte de å slå og sparke ham. Etter en stund stoppet de opp, og ba han komme seg vekk. Da Arom hadde kommet hjem, og moren hadde spurt hva som hadde skjedd, fortalte han ikke sannheten, men sa han hadde blitt ranet. «Mora mi tror at politiet er snille, og hun

23 Forkortelse for Cerro de la Cruz, en utsiktspost over byen, særlig populær blant turister

ville sikkert ikke trodd meg dersom jeg hadde fortalt det som det var. Hun ville ha skyldt på meg, og trodd at jeg hadde med meg jointen».

Alkohol og rusmidler ble brukt for å få tankene på noe annet. Om mine informanter drakk eller ikke, eller om de brukte ulovlige stoffer eller ikke, ble det ofte snakket om viktigheten om en «pause» fra dagliglivet, å komme seg bort og sosialisere seg med venner, ha det hyggelig, le og slappe av fra stress og bekymringer de følte. Med lange dager og lite å foreta seg kunne det også være for å få tiden til gå, eller for å ha noe å gjøre og ikke kjede seg. Det er tenkelig at ungdommen i Antigua også påvirkes av de mange turistene som kommer for å kose seg og feste – at byen er et sted for fest og hygge (selv om jeg ikke har noen konkrete bevis på dette). Dette gjenspeiler funnene gjort i en undersøkelse av McIlwaine og Moser (2004) om alkohol og rusmidler i Guatemala og Columbia, der blant annet alkohol var en stor fritidsaktivitet blant mannlige venner, og det var utviklet en normalitet av bruken av rusmidler. Det er til min forståelse at familie og bakgrunn, samt arbeidssituasjon, også kunne ha innvirkning på ønsket om å drikke og bruke rusmidler, og at deres bruk av det også bidro til deres ønske om å glemme bort de realitetene man sto ovenfor.

I et tilfelle snakket jeg med Juan og Morales om alkoholbruk. De anerkjente at de drakk mye, men kom frem til at de i alle fall ikke var de verste drikkerne. Samtalen styrte over på Julio. De fortalte meg at han ved flere anledninger hadde sovet over hjemme hos både hos blant andre Morales og Ricardo, da han ikke hadde hatt noen plass å dra. «Han blir dårlig behandla hjemme, faren hans er alkoholiker og slår ham, og moren er syk» fortalte Morales. Julio var selv sterkt preget av alkoholen. «Vet du egentlig hvorfor Julio drikker?» spurte Juan meg. Jeg tenkte på alle de gangene jeg hadde møtt ham. Nærmest hver eneste gang hadde han vært tilsynelatende beruset, eller på vei til å bli det. I områder utenfor parken hadde jeg i noen tilfeller sett ham sjangle forbi på andre siden av gaten en tidlig ettermiddag, antagelig på vei hjem for å sove av seg rusen, og jeg hadde gjentatte ganger sett ham tøyse og le i parken med en øl i hånden. «Jeg vet hvorfor» fortsatte Juan, «kjenner du til kjæresten, eller kona blir det vel, til Tony?». Jeg hadde møtt henne et par ganger, og nikket bekreftende. Det gikk opp for meg hva han prøvde å si. «På grunn av henne?». «Henne. Hun var

kjæresten til Julio før. Men hun begynte å holde på med Tony, hun ble gravid, de giftet seg og det hele... og Julio *se quedó allí, tomando* – han ble igjen der og drakk». Selv om drikkingen nok hadde flere forklaringer, spurte jeg hvorfor han trodde folk velger å snu seg til alkoholen på grunn av for eksempel, i dette tilfellet, tapt kjærlighet. Juan så på meg og lo litt. «Jeg har også drukket på grunn av en jente. En kjæreste jeg hadde. Jeg kunne sette meg ned med telefonen i den ene hånden og en øl i den andre, stirrende ned på skjermen, med stakkarslig håp om at hun skulle ringe meg. Og hvorfor drakk jeg? Vel, fordi jeg ikke klarte å føle meg lykkelig med realiteten som var – *no podía sentir feliz con la realidad*. Men med ølen kunne jeg føle meg bra. Og fordi det er det letteste. Djevelen er god. Veien til *El Diablo* er alltid enklere enn den riktige veien, og det er lett å velge den når hjertet ditt verker».

Selvmedisinering

«*Me dió cuenta que estoy solo* – Jeg skjønnte at jeg er alene. Og hva mer kan man gjøre enn å smile? Det motsatte blir å sette seg ned å gråte. Så jeg velger å smile, og dette [han løfter ølboksen han har i hånda] hjelper meg med å glemme. Det gjør at jeg føler meg normal. At jeg slipper å bekymre meg, ikke sant?» - Arom

I følge en undersøkelse blant ungdommer i Storbritannia om bruk av alkohol og rusmidler rapporterte en stor andel at følte seg glad og rolig med venner i sammenheng alkohol og ruskonsum; «Dette er neppe overraskende, gitt hvordan alkohol [...] senker aktiviteten i sentralnervesystemet, og dermed resulterer i følelser av avslapping, uhemmelse, tillit og nytelse i sosiale situasjoner for drikkere» (Aldridge et al., 2011:77). På samme måte ble alkohol- og rusmidler, hovedsakelig øl og marihuana, blant mine informanter brukt som et selvmedikament i denne liminale pausen, i respons til virkningen av stress og belastning av både suksess og fiasko i hverdagen. Til min forståelse ble marihuana brukt mot en følelse av sinne og frustrasjon. Etter en krangel ble marihuana foreslått som en løsning for å roe seg ned. Alkohol på sin side ble brukt for å motvirke nedstemthet og tristhet, og ble foreslått for å få opp humøret.

Hyppigheten av konsumet kom med synlige sosiale ulemper. Favorittarenaen Las

Rosas der hvor ungdommene samlet seg var et offentlige sted. Sammenkomstene kunne bli en kilde til bekymring for noen av naboene. Særlig snakket guttene om 'mannen på hjørnet', som kunne ringe til politiet for å varsle ulovligheter eller ordensforstyrrelse, slik som når vennene røykte marihuana i parken utenfor boligen deres. Arom mente det var urettferdig, da mannen ikke var helt plettfri selv; «*Mira* – hør her. I dag kom jeg og Elmer til parken for å røyke en joint. Så kom mannen på hjørnet, han som har et stort fint hus der borte, ut på terrassen sin i andre etasje. Han hilste 'hola' til oss når vi kom, og jeg og Elmer hilste tilbake. Mannen sto på terrassen og kikket ut og ned mot veien. Da ankommer det en tuktuk med to *extranjeras* – kvinnelige utlendinger. To *extrañjeras* som bor der. Og plutselig begynner mannen å løpe. Han løper bort til et vindu og kakker raskt på ruta. Og *mira*, etterpå kommer det en kvinne ut av rommet, og hun løper raskt vekk. De holdt på å rane dem. En kvinne, med tre barn. Og en stor mann. En mann med to hender og to føtter. En respektert mann. Skjønner du? En mann som blir sett på som en mann av ære på gata. En som blir sett på som ordentlig. Og etterpå kommer politiet bort til oss!» Han ler og rister på hodet. «Og slike finnes overalt på gaten. Respekterte menn, slik som ham, med sine *caras de mierda*²⁴. Og det er de samme som ringer til politiet. Og det er de samme som klager over at Jimmy Morales (presidenten) stjeler til seg i presidentskapet. *La gente no comprende* - Folket skjønner det ikke. De gjør det samme, de stjeler». De fleste av mine informanter hadde et sterkt ønske av legalisering av marihuana, og folk som mannen på hjørnet var eksempler på hvor hyklersk noen kunne være. For dem var det ufarlig, det var for å slappe av, ikke for å plage noen. De mente også at en legalisering kunne gjøre noe med politivolden de opplevde. Ved spørsmål om (og hvis) deres fremtidige barn begynte å bruke forskjellige rusmidler, sa Arom «Jeg vil at de skal komme å snakke med meg om alt de gjør, og jeg vil lære de opp til å bruke det, og de må være sammen med meg og bruke det med meg første gangen de prøver det, så de er i et trygt miljø». Selv om de var klar over at det ikke er anbefalt og 'riktig', mente de at så lenge deres bruk ikke skadet andre kunne de ikke se problemet.

«Når jeg har røyka er jeg rolig, men når jeg har drukket kan jeg gjøre forferdelige ting. Noen av de verste tingene i livet mitt har jeg gjort full. Ikke høy, men full. *Bo-rra-cho*» - Arom

24 Direkte oversatt «drittansikt»

En dag inviterte jeg noen av guttene i parken med på å se film hjemme på rommet jeg leide i et bo-kompleks. Pablo, Arom, Ricardo og hans kjæreste Patricia ble med, og vi så en engelsk film med spansk dubbing. Filmen handlet om en liten gutt uten far, og med en mor som havnet i koma som følger av kreft. Legene sa at det trengtes et mirakel for at hun skulle våkne, der den endte med at gutten skapte miraklet selv ved å vinne et maraton. Han la all sin fokus i å trene, uansett hva som kom hans vei. Da den var ferdig, fortalte Arom meg om da han hadde startet å drikke;

«For en fin film. Den handlet om *luchar* - å kjempe for hva du har lyst til, og å ikke sette grenser for hva man kan få til. Før var jeg veldig *luchador*, før jeg begynte å drikke, før *la cerveza*. Ølen har bedøvet meg, jeg har ikke den samme given. [...] Jeg begynte å drikke sammen med kollegaer da jeg jobbet på en fabrikk. Jeg tjente mye, nesten like mye som en med universitetsutdanning, men jeg jobbet dobbelt så lenge. De som jobbet der drakk ofte, mange var eldre enn meg. De dro ut nesten hver kveld for å ta en øl, og i starten sa jeg alltid nei. Men så ble jeg mer og mer kjent med dem, og en kveld ble jeg med ut. Etter det ble jeg med flere ganger, og det ble mer og mer drikking, og jeg begynte å henge mye med dem etter jobben. Jeg kom inn i et miljø der mange var med i gjenger, hvor de hadde våpen som de gikk rundt med. Jeg følte jeg fikk mer makt, mer respekt. *Nadie nos molestaba* - ingen kom og plaget oss, de visste at det var best å la oss være». Han så bort på de andre og fortsatte; «Jeg var ikke noe med de der, jeg var ikke noe mye med Ricardo før». Ricardo nikket bekreftende – de har vært venner siden barndommen. «Du sa jeg var en teiting». Ricardo ristet på hodet, «Vel, du trodde du var noe, at du var for god for oss». «*Va*, greia er at jeg drakk aldri der [han refererer til parken]. Nå er det hele tiden».

Tony hverken drakk eller røykte, men han hadde gjort det tidligere før han fikk barn. Dersom man ikke drakk eller røykte, ble man ikke plaget eller mistet respekt. Men dersom du var en bruker, og sa nei takk til en slurk eller et trekk, kunne det få sterkere reaksjoner – '*No seas hueco*' (ikke vær feig), '*que te pasa hombre?*' (hva skjer med deg kis?), '*vamos, toma!*' (Kom igjen, drikk/ta den!). Det var forventet at man skulle delta. Til en viss grad bidrog nok dette til at vanen for særlig å drikke utviklet seg til å bli et problem for noen. Blant guttene i parken var alkoholbruken av og til mer enn

kos – ofte kunne det virke som om det blant noen alltid hadde et mål om å bli full, ikke brisen. Å drikke til man falt om eller dro hjem. Noen kunne komme 'ferdig drikket' til *Las Rosas*, og bare synke sammen i nærheten sammen med de som befant seg der. Av og til, på vei mot parken, kunne jeg se to stykk dra forbi på moped; en tilsynelatende full bakpå, der føreren kjørte vedkommende hjem. Brorparten av mine informanter, både gjengen i *Las Rosas*, men også de jeg snakket med på gata, på skoler og på gamlehjem hadde en eller annen historie om en i nær familie som hadde 'tydd til flaska', og i noen tilfeller hadde de selv vært involvert i alkoholmisbruk. Felles for hele Latin-Amerika er at det finnes en grad av sosial aksept for det store alkoholforbruket, der det har blitt en livsstil, men alkoholmisbruk, særlig blant unge personer og blant menn, har konsekvent blitt sitert som et stort problem som påvirker fellesskapet (McIlwaine og Moser, 2004).

Fra flyktig nytelse til avhengighet

«Jeg tror jeg er litt alkoholiker. Det er et sosialt problem. Jeg tror jeg er alkoholiker fordi jeg drikker mye øl, jeg kan drikke alkohol, og... Jeg vet ikke hva mer jeg kan drikke, jeg har alkohol». Han ler lett og smiler. - Ricardo

Konsumet av alkohol kunne gå ut over de nærere relasjonene. Ricardo var en av de som åpent sa at han hadde problemer med å kontrollere sitt alkoholkonsum. Ofte påvirket det hans forhold til kjæresten Patricia, og de kunne krangle åpenlyst. En dag kom hun med scooteren sin og parkerte den oppe ved *tortilleraen*. Hun vred om nøkkelen, og hoppet av setet og rettet et hardt, intenst blick mot Ricardo. Bestemt gikk hun over gresset mens hun hele tiden hadde øynene spikret på Ricardo. Han så på henne uten å si et ord, rettet litt på capsen sin og fulgte henne med blikket mens hun satt seg ned ved siden av ham, helt i utkanten. Patricia så bort på meg, smilte kort og sa «*hola*», før hun igjen fikk det harde ansiktsuttrykket og så på kjæresten. Etter en liten stund sa hun med en sterk viskestemme til Ricardo, slik at ikke alle kunne høre (men jeg satt rett ved, og oppfattet det hun sa); «Jeg snakket med deg tidligere og da sa du at du ikke skulle drikke, men når jeg kommer hit så sitter du her og er *bolo - drita*». «Kom igjen, *mi amor...*» svarer Ricardo, «jeg har bare drukket en liten *traigo* – en liten slurk», han vred hodet sitt mot meg og Morales og blunket mens han stakk

tunga lekent ut og lo lett – vi visste at han hadde drukket *mer* enn bare en slurk. Øl etter øl hadde gått på rundgang en god stund. Hun så fremfor seg utover parken og hadde fremdeles det samme harde blikket. Armene holdt hun i kors over brystet, og pustet markant ut. «*Vamos*». «*Mi amor...*». «*Vamos, ahora – La os dra, nå!*». Ricardo ga fort opp, og reiste seg. «Ok folkens, jeg drar». Han tok håndtrykket med Morales, ga meg en klem og et kyss farvel, og vinket ha det til resten bortover betongbenken. «*Adios!*» smilte Patricia mot meg, snudde seg, fikk sitt harde ansiktsuttrykk og gikk deretter målrettet mot scooteren uten at hun sa et ord til. Ricardo slentret etter med skateboardet under armen, og vinket til oss andre før han satt seg på scooteren og de kjørte. Ved flere anledninger kunne Patricia utvise misnøye rundt kjærestens drikking, men det virket ikke som lysten stilnet av den grunn. Ofte kunne han begrunne drikkingen med problemer med farens død eller andre hendelser fra barndommen (se side 36 for biografi om oppvekst). Andre ganger var det positive grunner som gjorde at alkoholen ble en del av feiringen.

Til tider kunne drikkingen også gå ut over stemningen i gruppa. Ølflasker ble kastet og knust, spydige kommentarer ble slengt. Dersom noen ba Ricardo om å roe seg ned, spurte om han kanskje hadde fått nok, eller om han burde dra hjem, kunne han yppe ved å stille seg med brystkassen presset mot vedkommende med armene ut mot siden, eller begynne å kjefta på vedkommende om at de ikke hadde noen rett til å bestemme over ham. I en samtale der Pablo uttrykte bekymring over vennens drikkeproblem undret jeg om Ricardo kanskje ville hatt nytte av å snakke med noen. Dette ble møtt med «Hvem da? En psykolog? Hah, det ville ikke hjulpet noe. Psykologer er svindlere. De tar pengene dine, men hjelper deg ikke med noe. Alt de gjør er å snakke. Jeg kan snakke her. Jeg kan snakke med vennene mine. Jeg trenger ikke en psykolog for det». Pablo tok ikke bare Ricardo i forsvar, men også seg selv, noe som kunne tyde på at også han så sin egen drikking som mer enn bare en gode. Den utstrakte bruken av alkohol og marihuana hadde bydd på problemer i forbindelse med ansettelse. Ricardo klarte ikke å kombinere det nytelsesorienterte aspektet med en fast ansettelse som promotør for et hotell, der hans elsk til alkoholen gjorde at han ikke kom seg til jobb i tide på grunn av utstrakt festing og drikking. Flere hadde hatt lignende problemer, ikke bare med alkoholen, men også stoffbruken. Juan hadde mistet en

langtidsjobb fordi han en dag hadde kommet høy til arbeidet og ikke hadde klart å fungere som forventet, og Gregorys bruk av både cannabis og kokain gjorde at han ikke klarte å holde seg til en jobb lenge av gangen.

I neste kapittel vil jeg presentere en analyse av hvordan flukten fra hverdagens realiteter til en midlertidig avspenning i parken kan ses som liminal

Kapittel 7

Der forpliktelser slipper tak

«*Esto no es una vida mano* – Dette er ikke noe liv mann. Jeg har lyst til å bli noe, gjøre noe med livet mitt. *Ahora estoy viejo* – nå er jeg gammel, jeg er 24 år *cerote*, jeg må **gjøre** noe. Men dette er mitt problem [Han ser ned og refererer til jointen han holder i hånden]. Jeg liker dette såååå godt, jeg elsker følelsen det gir meg. Dette, øl, dop, dette er min felle *cerote*. Jeg selger *mota*, drikker, røyker. Og jeg er lykkelig – *estoy feliz... pero quiero mas* – men jeg ønsker mer, jeg trenger å **være** noen. Å være en mann. Dette livet er ikke å være en mann. Min far sier alltid det til meg, og sannheten er at han har *toda la razon* – all grunn i verden. *Toda, mano*. Det jeg har lyst til, er å dra til Spania. Jeg vil dra til Spania, kjøpe biler, og sende de til faren min her, for han er en rakker til å selge ting. Også vil jeg kjøpe hus til ham. Foreldrene mine er separert, så jeg vil kjøpe et hus til ham, til min mamma, til min søster og til meg. Det er dette jeg vil, at de har det bra. Jeg vet at det jeg vil, kan jeg gjøre hvis jeg fokuserer energien min. Jeg har lyst til å ta kurs i engelsk og mekanikk. Det er mitt mål nå. Men vet du hva som bremser meg? [Han peker på ølen som står ved han på benken, og løfter på jointen]. Dette. Jeg klarer å opprettholde dette livet, *entiendes* – forstår du? Jeg har det jeg trenger. *Antes tenia pisto cerote* – før hadde jeg penger. Før hadde jeg penger, jeg hadde en skikkelig dyr klokke, jeg hadde klær, en sykkel til Q3000, jeg hadde alt jeg trengte. Men jeg ble avhengig av stoffer. Av *piedra*²⁵. Jeg brukte Q800 på en kveld. Og dagen etter har du lyst på mer, det er avhengighetsskapende. Hvor kjipt er ikke det å vite at

25 Direkte oversatt stein, en slang for crack

en dag tidligere hadde du Q3000, men nå har du for eksempel Q1200, og du må betale alt som du trenger å betale, og kanskje mangler du Q800 for å få det til. Det er ikke noe liv. *Yo dejé esta mierda* – Jeg sluttet med den dritten, nå bruker jeg det ikke lenger. Men nå lever jeg fremdeles slik [med lite penger]. Men jeg har lyst til å være mer. Være en person. Være noen. Og etterpå, når du har din bedrift og du har jobbet og skapt deg noe, og du har *pisto*, kan du kjøpe det du vil, *va vos*. Du må bruke din sjanse. [...] Mine foreldrene brukte sin sjanse, og derfor vokste jeg og søsteren min opp slik» - Gregory

Hyppige jobbskifter og pågående mangel på arbeid har gitt lengre perioder med ustabilitet og uforutsigbarhet for mange av mine informanter tilhørende gjengen i Las Rosas. Arbeidsløshet er en tilstand og et resultat av begrensede muligheter i en samfunnsstruktur som påvirkes av blant annet turisme (se side 12). I en hverdag med så mange forventninger og hindringer, og prøvelser og ydmykkelser, har ført til det jeg vil sammenligne med et datakrasj, der mine informanter ikke har hatt en tilstrekkelig måte å takle det på. Derfor søker de tilbake til det stedet der de alltid har kunnet trekke seg tilbake - det samme gamle, kjente og kjære, nemlig parken Las Rosas. Gjennom liminalitet har de øyeblikk inn og ut av tid, der de statuser fra strukturen flyktig opphører å være og samtidig ikke har blitt til, 'betwixt and between' (Turner, 1969). Eksemplet over viser hvordan Gregory ser seg selv som «å ikke være noen» - det å ikke ha noen rolle.

Kjennetegnet med liminalitet/liminoid-modellen er at man har det trepartslike systemet separasjon/liminalitet/reintegrasjon. Måten gjengen omtalte området på i mitt materiale stemmer til en viss grad over ens med nordmenns tilknytning til hyttelivet, i at det for mange oppleves som en motsetning til eller en motgift til det moderne livet (Garvey, 2008). Tidvis trakk gruppa seg tilbake fra storsamfunnet og vektla personlig nytelse og personlige forhold i stedet for sosiale forpliktelser. Der hippiene og punkerne var liminale 24 timer i døgnet, er medlemmene i gjengen i Las Rosas nødt til å gå inn og ut av liminaliteten. De har ikke mulighet, både fysisk og økonomisk, til å trekke seg helt ut av strukturen da de fremdeles bodde hjemme, og skapte en liminal tilværelse i det å besøke Las Rosas. Parken ble sett på som en motsetning til og flukt fra daglige rutiner, og som en plass å trekke seg tilbake fra tilhørende forpliktelser i hverdagen. Stadiet av separasjon og reintegrasjon var bevegelsen til og fra området, som jeg også vil påstå hadde en sinnsmessig

påvirkning. Man la bort bekymringer ved hjelp av å la seg forsvinne i liminaliteten. Det at hytta som regel befinner seg i en viss geografisk avstand fra hjemmet, gjør det lettere å oppleve liminaliteten i kraft av den separasjon det har fra det vanlige hverdagslivet. Las Rosas hadde ikke den samme geografiske borteheten, og det var i stor grad også avhengig av det sosiale aspektet for å skape den effekten guttene søkte.

Todelt tilknytning

Noen var, som tidligere nevnt, noe ulikt tilknyttet parken enn andre (se side 25). Mine informanter, som hittil har blitt omtalt én gjeng, kan i realiteten ses på som en todelt – den ene delen var de som gikk på skole eller hadde en (nogenlunde) stabil jobb, herunder eksempelvis Fig, Sebastian, Elmer og Morales. Jeg vil kategorisere dem som 'de sysselsatte'. Den andre delen var de som ikke hadde stabilt arbeid, eksempelvis Juan, Arom, Ricardo og Gregory. Disse kategoriserer jeg som 'de ustabile'. De forskjellige gruppene var på ulik måte i liminalitet, der den for den førstnevnte kategorien hadde kortere, midlertidige besøk i parken som en liminal sfære med hovedvekt på pause og avkobling, og for sistnevnte mer permanent liminalitet med lengre perioder uten arbeid, med hovedvekt på tilbaketrukkethet i en liminal tilstand av flukt (Bamber et al., 2017, Czarniawska og Mazza, 2003). Det at de skilles kategorisk, vil ikke dermed si at de hadde ulikt samhandlingsmønster med hverandre, men mer at de sysselsatte de oppholdte seg mindre på området som følger av forpliktelser i form av jobb og skole. De ustabile ble derfor de jeg så mest til, da de oftere og i lengre perioder oppholdte seg i parken.

Det de alle søkte bort fra, var blant annet sosiale tilstander som virket psykisk tyngende eller krevende i periodene uten liminalitet. Eksempler på slike tilstander, eller roller, var blant de i de sysselsatte, elev eller arbeidstaker, og i de ustabile, arbeidssøkende, arbeidsløs, inkompetent, udugelig, mislykket. For begge kategoriene ble rollen som sønn og familiemedlem gjeldende, der forventninger ble stilt til blant annet å bidra til familieøkonomien eller å komme videre i livssyklusen med tilhørende arbeid og familieforhold. Familien kunne dermed oppleves som en forstyrrende faktor som pekte på den tilstanden man var fanget i. Den liminaliteten de søkte og skapte seg

oppstod gjerne i relasjon til hendelser i deres liv, og kunne svinge fra dag til dag. Heller ikke hver gang de drakk eller brukte rusmidler var nødvendigvis en søken etter flukt fra realiteten, da det ikke kan utelukkes en grad av avhengighet. Jeg så et mønster i det at man utenfor parken og i mindre grupper hadde lettere for å snakke om frustrasjoner med familie og usikkerhet rundt arbeid, mens parken ble brukt som et avslappende moment der man var i fellesskapet og benyttet alkohol og rusmidler som en ytterlige faktor for å forsterke det avslappende og bekymringsfrie aspektet og holde følelser i sjakk. Reintegrert i strukturen igjen, kunne man enten komme tilbake til disse tilstandene, eller, blant de ustabile, eksempelvis bli midlertidig ansatt. Måten det ble opplevd på er illustrert av Ricardos beretning om det å søke til parken;

«Jeg er hverken dårlig eller bra person, men jeg vil være annerledes enn jeg er. Aha. Å være som et barn igjen [han ler]. Uskyldig og uten å kjenne til noe, for å ha det bra og leve livet lykkelig som det er. Og det er det jeg liker med å komme hit [til parken]. Å være med venner og være god med verden, og å være god med meg selv først og fremst. Og være i stand til å puste inn og puste ut [han blåser ut luft for å demonstrere], og... 'hvor vakkert det er her'. At det ikke betyr noe det man har eller eier» - Ricardo

Tilknyttingen og den for mange daglige bevegelsen til Las Rosas er en måte for mine informanter å skape kontinuitet og stabilitet på i en usikker hverdag. Å fortape seg i liminaliteten, er å legge vekk tanker om en usikker fremtid.

Hovedaktivitetene i liminaltilværelsen var å slappe av, nyte frihet, legge ting å avstand, og bare være. Man møtte venner, hadde det gøy og koste seg. Drev med fritidsaktiviteter, som skating, og snakket om alt og ingenting. Man kunne snakke med alle, alle kjente deg og din bakgrunn og man ikke holde noe igjen. De likte å benytte alkohol og rusmidler som del av den essensielle rutinen av parkens aktiviteter, men bruk av dette var ikke et krav. Alkohol og rus har påvirkende effekter i form av å løfte humøret, eller roe ned aggresjon.

Las Rosas som liminalt sted

«Forestill deg at du har en park i nærheten av der du bor. Så fantastisk, ikke sant? Der du kan møte venner, snakke, tulle, ta av deg skjorta, der du kan være deg selv og slippe å tenke på alt som plager deg. Sånn er dette [parken] for meg. Det er her jeg slapper av mest, *va*. Når jeg trenger en pause fra all dritten som plager meg, går jeg hit» - Juan

Parken Las Rosas hadde en sentral rolle i flukten fra den harde hverdag. Stedbaserte egenskaper utgjør i følge Roberts (2013) en betydelig del av personers produksjon og erfaring. Men hvorfor Las Rosas? Mange av mine informanter har hatt tilknytning til parken siden barndommen. Tidlig bruk av parken var for å komme sammen med venner, gjøre fritidsaktiviteter, og komme seg bort fra tyngende tette familiebånd. Etterhvert fortsatt brukt til fritidsaktiviteter, men for mange også som et tilfluktssted ikke bare fra familiebånd, men fra strukturelle begrensninger som arbeidsmangel og situasjonell stedfasthet. Det kan også være knyttet til et ønske om å søke tilbake til en plass fra en tid der man hadde mindre forpliktelser, for å gjenskape en følelse av deres bekymringsløshet som barn, påpekt ovenfor av Ricardo. Andre motivasjoner for å bruke parken har vært at det var for noen i nærhet av hjemmet, å ha fast plass der det var mulighet for å skate, for å ta avstand fra mengden og turismen, og på grunn av mangel på penger til å dra ut for å drikke. I tillegg ligger den følelsesmessige investeringen (Roberts, 2013:574) gjennom vennskap og fellesskap. Ikke alle drakk, ikke alle røyka, men likevel følte et behov for å koble av i kraft av å være med vennene.

Stedet symboliserer på mange måter et fristed fra alle andre forpliktelser i livet, der de legger vekk sine bekymringer og kommer sammen for hygge og kameratskap. Å dra til parken, var å dra vekk fra 'det andre'. Liminal-tilstanden var tilstand for flukt, og for å kunne bli usynlig om så for en liten stund, eller kanskje heller - at ting ble usynlige for dem selv. Sletto og Palmer (2017) påpeker hvordan åpne steder ikke rent privat eller bare offentlig. De ting de foretar seg utfolder seg på et åpent område som faller mellom en «dikotom definisjon av offentlig og privat» (Sletto og Palmer, 2017:2361). Dermed var deres aktiviteter synlig for de andre i nabolaget. Plassen som et fysisk sted påvirker hvordan aktørene opptrer (Roberts, 2013), og det at parken var

et offentlig gjorde at mine informanter måtte tilpasse seg, eksempelvis ved å gjemme unna ulovligheter, og ta hensyn til omgivelsene. Foreldrene, særlig de som bodde i nærheten og av og til passerte forbi, forbandt plassen med noe negativt, i tillegg til at de så de personene som befant seg der som en dårlig innflytelse eller påvirkning på deres sønner. Å være hjemme med familien kunne kanskje resultere at man holdt seg i bedre form til å arbeide enn det å henge med venner og «bli alkoholiker», der pengene strømmer gjennom hendene til alkohol, marihuana og korte nytelser.

Det finnes mange studier om stedsbaserte preferanser blant ungdommer (Roberts, 2013), der det ikke er uvanlig å utvikle en følt eierskap til et sted eller område (s. 579). Mine informanter følte nok en form for eierskap til parken, da den har vært en del av livene til mange, og som vi har sett la de arbeid blant annet i å holde den ved like ved å rydde den og 'pusse opp' slitt maling. De følte også en frihet til å utfolde seg som de ville, og hadde lært seg hvordan takle for eksempel tidvise politibesøk.

Communitas

Communitas og *liminalitet* sees som naturlig motpart til *den sosiale strukturen*, og sammen utgjør de to modeller for sosialt liv. Den sosiale strukturen, samfunnet, er et differensiert og ofte hierarkisk system av politiske, juridiske og økonomiske stillinger, statuser og roller med mange typer evalueringer, som skiller personer i form av «mer» eller «mindre» (Turner, 1969:96) – hva man er og ikke er, og hva man har og ikke har. Den andre er liminalperioden, der samfunnet oppleves som ikke-hierarkisk, udifferensiert, ustrukturert, og som et fellesskap av like individer, en antistruktur. Slike antistrukturelle steder oppmuntrer etablering av communitas, der medlemmene av fellesskapet opplever en tilstand av likhet mens de er «sammenkoblet, 'othered' og marginaliserte av resten av samfunnet» (Daskalaki og Simosi, 2017:13). Min informantgruppe var en samling av ungdommer der hovedparten var i lik aldersgruppe, og med lignende sosio-økonomiske omstendigheter. Communitas kan ikke bare oppleves i liminaliteten, men der blir det mest fremtredende og oppleves sterkest (Turner, 1969). Fellesskapet med på å underbygge liminalitetens frihetsfølelse, og følelsen av at man ikke er alene mot verden, men en enhet. Det fantes forskjeller, men de ble nedspilt av delingsøkonomien og åpenheten, aksepten

og samholdet. For de ustabile var ikke deres tilstand (eks. å være arbeidsløs), i følge dem selv, et eget valg, men et resultat gitt av vanskeligheter for å finne arbeid. Gjentatte skuffelser har ført til at de har utviklet en aksept for sin liminale tilværelse som en tilbakevendende tilstand, i kraft av å være i fellesskap som sammen søker tilflukt til Las Rosas en trygghet mot ytterligere skuffelser. De var tidvis 'stuck' i en situasjon de ikke kunne gjøre noe med, eller ikke hadde kontroll over. De sysselsatte benyttet derimot liminaliteten som en mer valgfri tilbaketrekning, som en pause og frihet.

I boka «24 timers mennesker» (2007) skriver Stein Johansen at arbeidet i dagens samfunn kan ha betydning som en sosial referanse for mening. Dersom man har en følelse av tilhørighet til noe utenfor denne arenaen kan behovet for å søke andre arenaer avta. Johansen beskriver det slik;

«Gjennom lønnsarbeid (får man) en følelse av videre sosial tilhørighet og at de er verdifulle også for andre. Denne betydning av arbeidet må imidlertid bli mindre om individet allerede er i besittelse av slike følelser i kraft av aktiviteter det bedriver utenfor arbeidslivet, f.eks. i kraft av sin rolle i familien (...), som landslagsspiller i fotball eller som medlem av en MC-klubb» (s. 407)

Med et mer eller mindre fast møtested med tilgang til sosial omgang med jevnaldrende som deler en felles interesse vil gjengen i Las Rosas falle under en slik beskrivelse, der betydning av noe tilhørighet i arbeissammenheng må være liten. Fellesskapet i parken kan tilby et sosialt liv med mulighet til utfoldelse hinsides arbeidet, og i likhet med punkernes motkultur i «24 timers mennesker» er det et sted for «ekte, personlig samvær der alle har kastet sine masker og kan uttrykke og utvikle sin egentlige individualitet i frihet» (ibid). Man møtes og forstås som hele mennesker, og deler bekymringer, tanker og meninger i et fellesskap av likesinnede. Daskalaki og Simosi (2017) poengterer på samme måte som Johansen (2007) hvordan det er mulig å tilpasse seg liminaliteten i den grad at det til tider blir komfortabelt (s. 5). Mine informanter tilpasser seg ved å leve nøysomt, samtidig som de utnytter hverandres ressurser gjennom deling. Når man har behov for det, er det en lettelse og en frihet i

den hjelpen de får gjennom hverandre. Men i perioder der de ikke trenger liminaltilværelsen, kunne det for noen føles som en forpliktelse.

Det at ikke alle i gjengen tilbrakte like stor tid i parken, og var i samme liminale tilstand - der noen var mer midlertidig og andre mer langvarig liminale - kunne ha påvirkning på opplevelsen av den. Liminaliteten de sysselsatte skapte eller trakk seg tilbake til var ikke en permanent vedvarende tilstand, men noe de gikk inn og ut av når de behøvde det. Men de utgjorde likevel, på samme måte som parken, komponenter av en persons liminale univers – uten dem, ville ikke fellesskapsfølelsen og tryggheten være den samme. Det gjorde at det etter min tolkning oppstod en redsel for å 'miste medlemmer' blant de ustabile. Særlig Ricardo, en av de som oftest var tilstede i Las Rosas under min feltarbeidperiode, hadde vanskeligheter med å se vennene sine forsvinne i lange perioder, en etter en. Selv om de som oftest kom tilbake, var det likevel noe som slo negativt ut og påvirket den idyllen parken skulle symbolisere. Det kunne startes opp en samtale om en av de fraværende, delt oppdateringer fra de som visste hva de gjorde, og en diskusjon hvorvidt når de trodde vedkommende kom til å komme tilbake. Gikk det lang tid, kunne man bli etterlyst. «Har du blitt for god for oss?» kunne Ricardo ringe og si til Juan etter perioder uten å ha sett han hverken i parken eller i nærområdet, til tross for at han bodde rett rundt svingen. «Har du glemt vennene dine? Kom og ta en øl, kom å heng med oss». Det var trolig koblet til en følelse av usikkerhet rundt det at de eldre etterhvert ville trekke seg mer og mer ut ettersom de fikk arbeid, kom i forhold eller utvidet familien. I motsetning med liminaliteten av hytta som nordmenn søker, har ikke parken den samme borteheten i lokasjon, og man får ikke den samme fysiske avstanden til samfunnsstrukturen. Derfor kunne realitetens forpliktelser muligens føles å trenge inn dersom man ikke hadde nok distraksjoner. På mange måter var gjengen avhengige av hverandre for at opplevelsen skal ha samme effekt, og etterhvert som noen trekker seg ut resulterer det i en usikkerhet blant de gjenværende som fremdeles ønsker å opprettholde den liminale tilværelsen. Satt man alene uten vennene, hadde ikke parken den samme verdien som man ønsket den liminale tilværelsen skulle ha. Økonomiske ressurser forble en forutsetning for de ustabile for å kunne bryte ut av tilværelsen - men dette viser også hvordan de blir fanget i

liminaltilværelsen; for å få penger, trengte de jobb, men mangel på arbeid gjorde at dette ikke kunne realiseres.

Når bobla sprekker

Turner (1969) understrekte at dersom menneskers materielle og organisatoriske behov blir tilstrekkelig møtt, kan ikke *communitas* fortsette å stå alene. Det kunne virke som at når ting begynte å gå bra, når arbeid var tilgjengelig eller forhold til familie eller kjæreste hadde en god periode, var ikke behovet like sterkt til å søke mot vennene og parken. I en samtale med Arom etter at han hadde vært fraværende i en periode, fortalte han at han ikke hadde planer om å dra til Las Rosas med det første. Han hadde fått seg en jobb på markedet. Jobben hadde han blitt tilbudt gjennom en bekjent han hadde møtt på gata, etter å ha delt informasjon om sin erfaring med salg. Den bekjente hadde tilfeldigvis trengt en assistent på matserveringa si. Han visste ikke hvor lenge han fikk jobbe der, men var fornøyd med arbeidstimene. På spørsmål om han hadde tenkt seg til Las Rosas, fortalte han meg i fortrolighet; «Jeg vil ikke dra dit, jeg orker ikke. Alt de gjør er å drikke seg fulle og snakke dritt. Du kan ikke stole på noen, alt de vil er å ha pengene dine for å kjøpe seg mer øl. Jeg vil ikke være der resten av livet». Det som hadde vært hans faste plass de siste månedene [etter min kjennskap] hadde plutselig transformert seg til noe negativt, ikke bare av andre, men også han selv. Det var blitt til noe han ikke ville ta del i. Han fjernet seg ikke bare fysisk fra miljøet, men ved å omtale *dem* som en gruppe uten å inkludere seg selv, distanserte han seg ytterligere fra det *communitas* som han for kort tid siden var en del av. Utsagnene han kom med lignet dem som de mente andre i nærområdet sa og tenkte om gjengen i parken. Som et reintegrert individ i den sosiale strukturen ble parkens frihetsliminal for ham et symbol *i seg selv* på å ikke komme seg videre. Jeg vil også påstå at det understreker ytterligere den statusløshet den liminale tilstand innebærer.

Også Elmer, som vi møtte tidligere i oppgaven (se side 63), valgte å distansere seg fra Las Rosas for å kunne fokusere fullt og helt på sin karriere. Både for Elmer og Arom, dog flyktig for sistnevnte, ble miljøet Las Rosas sett på som noe som kunne holde deg tilbake fra å lykkes. Dette kan ha vært en blanding av innflytelse fra foreldre og andre utenfor miljøets oppfatning, og deres egen realisering av at dersom de fortsatte å

henge med gjengen i parken ville de ikke kunne komme seg videre. Aldridge et al. (2011) påpeker også hvordan ulike forhold kan ha stor innvikling på hvordan man bruker ulike stoffer - dersom forholdene endrer seg kan også bruken av stoff endres.

Det er ikke uvanlig at ulike communitas over tid utvikler strukturelle trekk med egne normer og regler. I praksis blir drivkraften utmattet, og «bevegelsen blir i seg selv en institusjon blant andre institusjoner» (Turner, 1969:112). Aroms utsagn og Elmers unnvikelse viser at deres form for samvær, for mange etter en fartstid på over ti år, har utviklet noen slike normer og regler. Det lå en forventning knyttet til at hver enkelt skulle møte jevnlig, drikke og delta i aktiviteter, dele av egne goder, og ikke minst; ikke forsvinne fra miljøet. Selv når en av de fikk en kjæreste eller en ny jobb, skulle de fremdeles være medlem av gruppen. Dermed kunne fellesskapet etter en tid oppfattes som én blant andre forpliktelser i det sosiale systemet. Det at man konstant ble etterlyst og ønsket tilbake gjorde det vanskelig å holde seg unna, særlig med tanke på at mange av dem også bodde i nærheten og fra tid til annen kunne måtte gå forbi parken. På sin side kunne dette skape problemer med den stabiliteten de søkte å skape seg i samfunnsstrukturen.

Etter å ha jobbet tre uker på markedet, bestemte Arom seg en dag for å dra til Las Rosas for å 'se hva som var nytt'. Idet han rundet hjørnet fra butikken kom det gledesrop fra gjengen. «*Mira quien viene!* - Se hvem som kommer». «*A la, como estas bro, te hemos extrañado aqui* – vi har savnet deg her». I kjent stil hilste han på alle som var tilstede med håndtrykk, og ga Morales en klapp på ryggen idet han satte seg ned. Alles oppmerksomhet ble rettet mot ham da han fortalte om opplevelser fra jobben på markedet. Han fortalte om lange dager med mange besøkende, om stress og utfordringer, og om tiltrekkende *extranjer*as, kvinnelige utlendinger, som han hadde snakket med. Sistnevnte fikk mest oppmerksomhet, og det spant ut i en samtale om hvilket land som hadde de vakreste damene. Arom smilte og lo, og virket som han var glad for å være der – til tross for utsagnene tidligere. De påfølgende dagene kom han tilbake. Siden han hadde fått lønn inviterte han flere ganger på en runde med *ofertas*. Det kan tenkes at han etter den relativt lange perioden borte fra området ville at dette

raskest mulig skulle bli glemt, og at det heller ble fokusert på hvor bra det var at han var tilbake.

Etter så lang tid som fast oppholdssted og møteplass, har gjengen med sine egne regler og plikter, blitt noe som det kan være vanskelig å bryte seg vekk fra. Frihetsfølelsen av parken virker fremdeles å bli opplevd som sterk, men de forventningene noen av guttene har til hverandre kan for noen oppleves som en utfordring i det øyeblikk de velger å trekke seg vekk fra miljøet.

Hvorfor liminalitet?

Man kan kanskje spørre seg hvorfor jeg velger å benytte liminalbegrepet, og ikke for eksempel holde meg til en kategorisering av time-out eller pause. For å påpeke og legitimere grunnlaget for å bruke liminalitetsbegrepet i denne studien, viser jeg til andre studier med liminalitet som forklarende konsept. Blant annet har *Human Relations*²⁶ og *Urban Studies Journal*²⁷ publisert en rekke studier som fokuserer på nettopp det liminale (f.eks. Czarniawska og Mazza, 2003, Roberts, 2013, Bamber et al., 2017, Daskalaki og Simosi, 2017, Sletto og Palmer, 2017). Selv om liminalbegrepet ikke er nevnt eksplisitt i Garveys (2008) artikkel om den norske hytta, ser jeg klare likhetstrekk som gjør at jeg også kategoriserer hyttelivtilværelsen som en liminal affære.

Turners (1974) dikotomiske oppdeling liminal og liminoid sammenfatter jeg med Spiegels (2011) kontinuum modell. Basert på Turners (1974) karakteristikk er mine informanternes opplevelser og opphold i parken Las Rosas mer sammenfallende med liminal enn liminoid-begrepet. Spiegel (2011) påpeker hvordan liminalfasen, med Turners (1974) karakteristikkinnndeling, er funksjonell for opprettholdelse og vedlikehold av den sosiale strukturen, der den gir mulighet til et midlertidig opprør, i mitt tilfelle en tilbaketrekning og pause, etterfulgt av en tilbakevending til en slags 'status quo', men gjennom liminalitet psykisk styrket til å møte hverdagens realiteter.

26 *Human Relations* er en internasjonal fagfellesvurdert journal som publiserer forskning «for å fremme vår forståelse av sosiale relasjoner i og rundt arbeid» (Sage Journals, u.å.)

27 Internasjonalt tidsskrift for urban forskning (Sage Journals, u.å.)

Flere studier påpeker hvordan liminalitet kan oppleves som en time-out eller en pause (eks. Spiegel, 2011, Sletto og Palmer, 2017, Daskalaki og Simosi, 2017), som kan ha utvidede perioder av ustabilitet og uforutsigbarhet.

Liminaliteten foregår i følge Turners karakteristikker ofte syklisk (noen ganger i sammenheng med livssyklusen). I mitt tilfelle ser jeg bevegelsene til mine informanter mer som en pendel, som svinger inn og ut av liminaliteten. Det som skjer innad er av individuell eller kollektiv interesse blant medlemmene av en sosialt solidarisk enhet, søken etter et fellesskap. Solidariteten er delt av de som utgjør den - fellesskapet, eller *communitas* – og kan brukes for å forsterke den sosiale solidariteten. Selv om liminale perioder hovedsakelig skjer, i følge Turner (1974), i samfunn som Tönnies (1957) kalte *gemeinschaft*, ofte forbundet med såkalte primitive samfunn, faller min informantgruppes opplevelse nærmere liminal enn liminoid i kontinuumet Spiegel (2011) skisserer. Det finnes likevel trekk av liminoidhet, da det er situert i en moderne samfunnssfære, og omfatter kun en liten gruppe marginaliserte i en større samfunnsstruktur.

Mine informanters opptreden reproduserer eller opprettholder en bevart samfunnsstruktur som de er en del av. På den måten, er de liminal (Spiegel, 2011:16). De har øyeblikk av bevegelse, som en pendel, for noen mer midlertidig og andre mer permanent, der de alltid er del av en bredere struktur. Liminaliteten gir muligheten for en kortvarig pause fra hverdagen, som ikke skaper en endring som erstatter strukturens normer. Det er et slags ritualisert øyeblikk av frigjørelse. Et fellesskap har blitt utviklet mellom dem i den liminale tilværelsen, det å være i samme eller liknende situasjon, der de ser hverandre som likeverdige, og skaper en sosial solidaritet med strukturer som regulerer og opprettholder dem.

Avsluttende betraktninger

Jeg har i denne oppgaven presentert noen av de utfordringer og realiteter som mine informanter møter i hverdagen i Guatemala. I et land der tillit til det offentlige er svekket blant annet etter gjentatte korrupsjonsskandaler og brudd på innbyggernes rettigheter, velger mange å ta situasjonen i egne hender, noe som kommer til syne blant annet gjennom landets utbredte uformelle sektor. Ved å gå inn i sammenhengen mellom de handlende aktørene, mine informanter som benytter seg av parken Las Rosas, og rammeverket og de strukturelle begrensninger av deres sosiale forhold, kan man forstå det presset som påføres mine informanter. Slik kan man også komme nærmere en forståelse for bakgrunnen av valgene de tar.

Ved å delta i mine informanters ulike sfærer, deltakende observasjon og gjennom intervjuer med mine informanter, ble det tydelig at de opplevde sin situasjon som usikker, krevende og uforutsigbar. Denne usikkerheten fører med seg en frustrasjon som mange søker seg bort fra, gjerne i fellesskap med andre i en tilsvarende situasjon. Mine informanter søker en tilstand fri fra press og stress, hvor nære og meningsfylte relasjoner næres over bedøvende midler som alkohol og cannabis. Blant mange opplevdes familien som utilstrekkelig, og som en negativ eller tyngende faktor, gjennom problemer eller krav stilt til dem hjemme. De søkte derfor til fellesskapet av venner i parken. Gjennom fellesskapet fikk de en følelse av tilhørighet og likhet, der de kunne utfolde seg fritt og møte hverandre som hele mennesker. Fritidsaktiviteter i form av skating og musikk styrket samholdet, og en bedagelig atmosfære ble styrket ved konsum av alkohol og rusmidler.

Det foregikk en tredelt form for flukt - flukt **fra**, flukt **til**, og flukt **med**. **Fra** familie og nåværende tilstand, status og/eller rolle, **til** frihet, pause, fritidsaktiviteter og et fellesskap, **med** alkohol og rusmidler.

Ved å fokusere på en spesifikk gruppe, har jeg brukt informantene som empirisk kontekst til å illustrere Turners (1969) begrep om liminalitet. Den todelte kategoriseringen av liminaliteten i form av liminal og liminoid, har blitt satt opp mot det Spiegel (2011) skisserer som et kontinuum der de to utgjør hver sin motpol, der gruppen befinner seg nærmere en liminal enn en liminoid tilstand.

Mine funn identifiserte Las Rosas som et liminalt sted med mulighet for tilbaketrekning og en følelse av ro i en krevende hverdag. De sysselsatte benyttet parken som en kortvarig (midlertidig) pause fra en rutinebasert hverdag, mens de ustabile, brukte parken som en mer langvarig (lengre grad av midlertidighet) periode for tilbaketrekning i kraft av å være uten strukturelle holdepunkter de kunne frakoble seg fra, da mange opplevde å «sitte fast» i en tilværelse de ikke følte de hadde kontroll over.

Ungdoms kulturpraksis, særlig gjennom venner, gir tilgang til og kan legge til rette for alkohol- og rusmiddelbruk. Jevnaldrende kan påvirke rusmiddel-repertoarer, samt frekvens, mengde og type rusmidler som brukes i sosiale relasjoner (Aldridge et al., 2011:194). Jeg opplevde at bruk og deling av blant annet rusmidler seg imellom ga merverdi ved å være et hyggelig sosialt arrangement. For mine informanter ble derfor dette en etterlengtet pause fra hverdagens bekymringer og forpliktelser. Fellesskapet mine informanter imellom ble den positive og bekreftende faktor som lettet på følelser av usikkerhet, og ga en trygghet i en realitet der uforutsigbarhet rår. Tryggheten fikk rom gjennom meningsfylte og varige sosiale relasjoner. Parken Las Rosas er stedet hvor disse relasjonene kan blomstre og utvikle seg, gjerne gjennom felles bruk av rusmidler, samtidig som de begrenses innenfor et konkret geografisk område. Mine informanter er derfor både stedfaste og i bevegelse på same tid. Stedfaste i kraft av å benytte et konkret område for interaksjon, og i det at samfunnet gir begrensninger i sosial og fysisk mobilitet. De er i bevegelse i det at de søker en vei bort fra sin tilværelse. De er på flukt fra en presserende hverdag med forventinger og få muligheter. I stedet for å erkjenne sin situasjon, søker mange mot å glemme. Mange passiviserer seg selv med alkohol og rus samtidig som det gir grunnlag for vennskap og moro.

I stedet for å se ungdomslivet som en liminal fase i seg selv, viser jeg til hvordan liminaliteten kan ses som øyeblikk av frigjørelse i en fase av livet som oppleves som en periode med usikkerhet.

Referanseliste

- Aldridge, J, Measham, F., Williams, L. (2011). *Illegal Leisure(Revisited) – Changing patterns of alcohol and druf use in adolescents and young adults*. New York: Routledge.
- Bamber, M., Allen-Collinson, J., McCormack, J. (2017). Occupational limbo, transitional liminality and permanent liminality: New conceptual distinctions. *Human Relations*, Vol. 70(12), UK: SAGE, s. 1514-1537
- Banton, M. (2013). *The Relevance of Models for Social Anthropology*. Hoboken: Routledge.
- BBC Mundo (2015, 03. september). «La Línea»: el qué, el cómo y el por qué del escándalo de corrupción que tumbó al presidente de Guatemala. Hentet 28. april 2018 fra <<http://www.bbc.com>>
- Booth, J. A., Wade, C. J., Walker, T. W. (2006). *Understanding Central America. Global Forces, Rebellion, and Change* - 4th ed. Colorado: Westview Press
- Brøgger, J. (1993). *Kulturforståelse: en nøkkel til vår internasjonale samtid*. Gjøvik: N.W. Damm & Søn A/S
- Bucholtz, M. (2002). Youth and Cultural Practice. *Annual Review of Anthropology*, Vol. 31 (2002), s. 525-552
- Burrell, Jennifer(2010). In and Out of Rights: Security, Migration, and Human Rights Talk in Postwar Guatemala. *The Journal of Latin American and Caribbean Anthropology*, Vol. 15, No. 1, pp. 90-115
- Chapin TV (2017, 01. februar). *Incrementa el consumo de alcohol en Guatemala*. Hentet 21. februar 2018 fra <<http://www.chapintv.com/actualidad/incrementa-consumo-alcohol-guatemala--85560>>
- Chodorow, N. (1978). *The Reproduction of Mothering. Psychoanalysis and the Sociology of Gender*. London: University of California Press, Ltd.
- Czarniawska, B., Mazza, C. (2003). Consulting as a liminal space. *Human Relations*, 2003, Vol.56(3), s. 267-290.
- Danesi, M. (2016). *Language, Society, and New Media : Sociolinguistics Today*. New York: Routledge

- Daskalaki, M., Simosi, M. (2017). Unemployment as a liminoid phenomenon: Identity trajectories in times of crisis. *Human Relations*, 11/23/2017, p.001872671773782
- Deguate (2005, 7. september). *Departamento de Sacatepéquez*. Hentet 29. september 2018 fra <http://www.deguate.com/artman/publish/geo_deptos/Datos_de_Sacatep_quez_392.shtml>
- Diario La Hora (2015, 21. juli). *97.3% de los guatemaltecos tiene un trabajo, pero la mayoría es informal*. Hentet 12. mars 2018 fra <<http://lahora.gt/97-3-de-los-guatemaltecos-tiene-un-trabajo-pero-la-mayoria-es-informal/>>
- Díaz, C.J.B, Brands, B., Adlaf, E., Giesbrecht, N., Simich, L., Wright, M.G.M. (2009). El consumo de drogas y su tratamiento desde la perspectiva de familiares y amigos de consumidores – Guatemala. *Rev Latino-am Enfermagem*, novembro-dezembro;17 s. 824-30F
- Ekern, S., Bendiksbj, T. (2001). *Guatemala: demokratisering og kulturelt mangfold*. Oslo: Institutt for menneskerettigheter
- El Economista (2016, 24. mai). *Guatemala lideró crecimiento en consumo de bebidas alcohólicas en A.L.* Hentet 21. februar 2018 fra <<http://www.eleconomista.net/2016/05/24/guatemala-lidero-crecimiento-en-consumo-de-bebidas-alcoholicas-en-al>>
- FN (2015). *Guatemala*. Hentet 07. mars 2018 fra <<https://www.fn.no/Land/Guatemala>>
- French, B. M. (2008). Guatemala: Essentialism and Cultural Politics. I: Poole, D. (red.) *A Companion to Latin-American anthropology*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd., s. 109-127.
- Frisén, A. Og Hwang, P.(red.) (2006). *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Författarna och Bokförlaget Natur och Kultur
- Garvey, P. (2008). The Norwegian country cabin and functionalism: a tale of two modernities. *Social Anthropology*, Juni 2008, Vol.16(2), pp. 203-220
- Gennep, A.V. (1909). *The rites of passage*. (Oversettelse av Monika B. Vizedom og Gabrielle L. Caffee). London: Routledge og Kegan Paul
- Gullestad, M. (1996). *Imagined Childhoods: Self and Society in Autobiographical Accounts*. Oslo: Scandinavian University Press

- Handelmann, D. (1977). The Organization of Ethnicity. *Ethnic groups*, vol. 1.
- Hannerz, U. (1969). *Soulside. Inquiries into ghetto culture and community*. New York: Columbia University Press
- Hart, K. (1973). Informal Income Opportunities and Urban Employment in Ghana. *The Journal of Modern African Studies*, Vol. 11, No. 1 (Mar., 1973), pp. 61-89. Cambridge University Press.
- Instituto nacional de estadística(INE) (2013). *Caracterización departamental Sacatepéquez 2013*. Hentet 26. april 2018 fra <<https://www.ine.gob.gt/sistema/uploads/2015/07/20/2uZ7y7XHWy3G92XqXmbAAgrCGhU4qbBO.pdf>>
- Instituto nacional de estadística(INE) (2017a, oktober). «*Encuesta Nacional de Empleo e Ingresos*». Hentet 22. mars 2018 fra <www.ine.gob.gt>
- Instituto nacional de estadística(INE) (2017b). «*Modulo de juventud 2 – 2017*». Hentet 22. mars 2018 fra <www.ine.gob.gt>
- Jenkins, R. (2006). *Social identitet, third edition*. København: Hans Reitzels Forlag
- Johansen, S.E. (2007). *24 timers mennesker. Om livet hinsides arbeidet blant motkulturell ungdom i Trondheim*. Trondheim: Tapir akademiske forlag
- Komisaruk, C. (2013). *Labor and love in Guatemala: The Eve of Independence*. California:Stanford University Press.
- La Capital (2017). *La colorida procesión de Semana Santa en Antigua Guatemala*. Hentet 08. mai 2018 fra <<https://www.lacapital.com.ar/el-mundo/la-colorida-procesion-semana-santa-antigua-guatemala-n1358572.html>>
- Latin-Amerikagruppene i Norge(LAG) (2017, 15. september). *Guatemala ønsker å lovfeste korrupsjon*. Hentet 28. april 2018 fra <<http://www.latin-amerikagruppene.no/artikkel/2017/09/15/guatemala-ønsker-å-lovfeste-korrupsjon>>
- Levin, I. Og Trost, J. (2005). *Hverdagsliv og samhandling. Med et symbolsk interaksjonistisk perspektiv*. Fagbokforlaget
- Lomnitz, L. A. (1977). *Networks and marginality : life in a Mexican shantytown*. New York: Academic Press
- Mcllwaine, C. og Moser, C. O. N. (2004). Drugs, alcohol and community tolerance: an urban ethnography from Colombia and Guatemala. *Environment & Urbanization*, Vol 16, No 2, s. 49-62

- Ministerio de Trabajo y Previsión Social (2017). *Ministra inaugura el foro «Análisis de la situación de Trabajo Infantil en Guatemala»*. Hentet 23. september 2017 fra <<http://www.mintrabajo.gob.gt>>
- Municipalidad de La Antigua Guatemala (2017). *Mapa central informacion*. Hentet 29. mars 2018 fra <<http://muniantigua.com/2017/03/parqueos-horarios-quinto-domingo-cuaresma/mapa-central-informacion/>>
- Prensa Libre (2015, 05. juli). *Proyecto de lucha contra la pobreza en Centroamérica apuesta a los jóvenes*. Hentet 22. september 2017 fra <<http://www.prensalibre.com/economia/proyecto-de-lucha-contr-la-pobreza-en-centroamerica-apuesta-a-los-jovenes>>
- Prensa Libre (2016, 10. november), Oscar Felipe Q. *Ley de licores es un «espejismo»; menores son presa fácil del alcoholismo*. Hentet 21. februar 2018 fra <<http://www.prensalibre.com/guatemala/departamental/menores-son-presa-facil-del-alcoholismo>>
- Ramírez Pérez, M. L. (2015, 31. januar). *No way Out*. Hentet 23. september 2017 fra <<https://www.dandc.eu/en/article/labour-conditions-are-tough-guatemalas-garment-factories-and-they-are-not-improving>>
- Researchgate (2016). *Does anyone have any thoughts about which research metods one would use for happiness on an anthropological scale?*. Hentet fra <<https://www.researchgate.net/post>>.
- Roberts, M. (2013). 'A big night out': Young people's drinking, social practice and spatial experience in the 'liminoid' zones of English night-time cities. *Urban Studies Journal Limited*, 52(3), s. 571-588
- Sage Journals (u.å.). *Human Relations*. Hentet 14. mai 2018 fra <<http://journals.sagepub.com/home/hum>>
- Sage Journals (u.å.). *Urban Studies*. Hentet 14. mai 2018 fra <<http://journals.sagepub.com/home/usj>>
- Sanford, V. (2003). *Buried Secrets. Truth and Human Rights in Guatemala*. New York: Palgrave MacMillian
- Skaar, H. (1985). Questioning Three Asumptions about the Informal Urban Sector in view of some data from Lima, Peru. *Anthropological contributions to planned change and development*. Harald Skaar ed. Gøteborg: Acta Universitatis

- Gothoburgensis.
- Skate to live (u.å.). *Skateboard lingo*. Hentet 24. april 2018 fra
<<http://www.skatetolive.com/lingo.html>>
- Sletto, B., Palmer, J. (2017). The liminality of open space and rhythms of the everyday in Jallah Town, Monrovia, Liberia. *Urban Studies Journal Limited*, Vol. 54(10), s. 2360-2375
- Spiegel, A. D. (2011). Categorical difference versus continuum: Rethinking Turner's liminal-liminoid distinction, *Anthropology Southern Africa*, 34:1-2, 11-20, DOI: 10.1080/23323256.2011.11500004
- The Richest (u.å.). *15 Rituals of the Barrio 18*. Hentet 29. april 2018 fra
<<https://www.therichest.com/shocking/15-terrifying-rituals-of-the-barrio-18-gang/>>
- Tetzcher, S. von (2005) *Utviklingspsykologi*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Turner, E. (2012). *Communitas: the anthropology of collective joy*. New York: Palgrave Macmillian
- Turner, V. (1969). *The Ritual Process. Structure and Anti-structure*. Chicago: Aldine Publishing Company
- Turner, V. (1974). Liminal to liminoid, in play, flow and ritual: an essay in comparative symbology. *Rice University Studies*, 60(3), s. 53-92.
- Tönnies, F. (1957) *Community and Society*. New York:Harper Torch books. Originaltittel Gemeinschaft und Gessellschaft 1887
- UNESCO (u.å.). «*Antigua Guatemala*». Hentet 22. september 2017 fra
<<https://whc.unesco.org/en/list/65>>
- Visit Antigua (u.å.). *Guatemala map* [bilde]. Hentet 29. april 2018 fra
<<https://www.visit-antigua.com/guatemala-map.php>>
- Wadel, C. (1991). *Feltarbeid i egen kultur*. Flekkefjord: SEEK AS.
- Wehr, H., Chary, A., Webb, M. F., Rohloff, P. (2014). Implications of Gender and Household Roles in Indigenous Maya Communities in Guatemala for Child Nutrition Interventions. *International Journal of Indigenous Health*, Vol. 10, Issue 1, 2014, s. 100-113.
- Whyte, W. F. (1993). *Street Corner Society*. London: The University of Chicago

World Health Organization – WHO (2014). Global status report on alcohol and health 2014. Hentet 04. mai 2018 fra <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112736/9789240692763_eng.pdf;jsessionid=F7CC47175CBB1BE27904AAE84EE2F1E4?sequence=1>

Xplorando Guatemala (2015, 12. august). Ciudad Colonial: La Antigua Guatemala. Hentet 22. september 2017 fra <<http://www.xplorandoguatemala.com/antigua-guatemala/ciudad-colonial-la-antigua-guatemala>>

Appendix

1. Fortell litt om hvordan det var å vokse opp der du bor/bodde, og hvordan det opplevdes for deg
2. Hvordan var din oppvekst til sammenligning med andre guatemalanere?
3. Hvor lenge har du bodd der du bor nå?
4. Hva gjør at du ønsker eller ikke ønsker å fortsette å bo der du bor nå?
5. Hva gjør du i løpet av dagen?
6. Hvorfor gjør du det du gjør i løpet av dagen?
Finnes det en motivasjon bak dette? Hva?
Hva ønsker du å oppnå med det du gjør?
Har du et mål? I ditt tilfelle, hva?
7. Hvis du hadde hatt tid til å gjøre hva som helst, hva ville du gjort?
8. Hvis du kunne forbedret noe i livet ditt, hva ville det vært? Hva er grunnen for dette?
9. Hvilken enkel aktivitet du gjør, får deg alltid i godt humør/gjør deg alltid glad?
10. Er det noen personer du ser som gjør ting som gjør dem...
...lykkelig?
...ulykkelig?
11. Hva er lykke for deg? Hva gjør deg lykkelig/tilfreds?

12. Hva tenker du når jeg sier “Lykke i Guatemala”?

13. Har du noe mer du vil tilføye? Tanker, ideer, noe annet?

Ordliste

Borracho - Full

Buen provecho – Vel bekomme

Cerote – Kjælenavn, men med den direkte betydningen at du er et null

Cuate – Nær venns­kaps­relasjon

Los tiburones – Haiene, brukt om politiet

Mara/pandilla – gjeng eller bande

Mierda – Faen, dritt

Puro – Ren, brukt om en joint, som ble sett på som en ren, naturlig vare

Una oferta – To store flasker med ølmerket Bravha, som ofte var på tilbud